

วารสารวิชาการ
ศึกษิตาลัย
Sueksitalai Journal

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2564 Vol.2 No.3 September-December 2021

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

พิมพ์จำนวน 500 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารศึกษิตาลัย เป็นวารสารวิชาการของวัดศรีสุมังคล์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการของนักวิชาการจากหน่วยงานทางการศึกษา นิสิต/นักศึกษา คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และนักวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ คติชนวิทยา การท่องเที่ยว และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

ที่ปรึกษา

พระราชรัตนาลงกรณ์,รศ.ดร.

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระศรีวิชฌโมลี

รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต,ดร.

เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย

พระครูสุตัตตนาภรณ์

รองเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย

พระครูอนุภูลกริก

เจ้าอาวาสวัดศรีสมังคล์

บรรณาธิการบริหาร

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ,ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาประหยัด ปญญาโว,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

กองบรรณาธิการ

พระเดชขจร ขนฺติโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.ภณทิลา น้อยเจริญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาจำนงค์ สิริวัฒน,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.กัมพล นะวัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ดร.สกุล อ้นมา

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ปาริชาติ ทุมพันธ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.จุฬารัตน์ วิชานาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

นายขจรศักดิ์ วิเศษสุนทร

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายอภิวัฒน์ชัย พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

นางอิงอร บุตรศรีผา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาจตุรภัทร กิตติคุณโต

วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง)

พระมหาวิชฌนุพงศ์ โคตพันธ์

วัดชัยพร

งานบันทึกข้อมูล

พระเชษฐา จารุธมโม

วัดศรีสุมังคล์

พระมหาอภิมงคล อภิวรเมธี

วัดศรีสุมังคล์

ศิลปกรรม

นายกิตติศักดิ์ พรหมกุล

พิสูจน์อักษร

นายสุวิทย์ ขาวนอก

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นายชาญชัย พิมพ์คำ

ไวยาวัจกร วัดเนินพระเนาวนาราม

นายจันทวี ชัยสว่าง

ไวยาวัจกร วัดศรีสุมังคล์

สำนักงาน : 962 หมู่ 9 วัดศรีสุมังคล์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 086 889 4578, 081 717 5293, 087 853 1097

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 0-4246-0082

บทบรรณาธิการ

วารสารศึกษิตาลัยฉบับนี้ เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน-ธันวาคม 2564 มีบทความทั้งหมด 5 บทความ ประกอบด้วยบทความวิชาการ 3 บทความ และบทความวิจัย 2 บทความ ได้แก่ บทความวิชาการเรื่อง “การส่งเสริมโภชนาการเพื่อส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ตามแนวสิกขาบท” โดย พศุทธิ์ ขอดเมชัย บทความวิชาการเรื่อง “นิราศหนองคายกับภาพสะท้อนของความขัดแย้งภายในประเทศ จากอดีตถึงปัจจุบัน” โดย วัฒนา มูลเมืองแสน บทความวิชาการเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต 1 จังหวัดหนองคาย” โดย เปมิกา สุขสำราญ บทความวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม” โดย พระเจริญ เตชปัญโญ (บุญโส) และพระมหาสนอง ปัจโจปการี (จำนัล) และบทความวิจัยเรื่อง “ศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดหนองคาย” โดย พระมหาอำพล ธนปญโญ (ชัยสารี)

ขอบคุณผู้นิพนธ์บทความทุกท่าน ที่ส่งบทความมาตีพิมพ์ ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลากลับกรองบทความ ชี้แนะ แก้ไข ทำให้บทความมีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณกองบรรณาธิการทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการตรวจทานต้นฉบับ ส่งบทความให้ผู้นิพนธ์แก้ไข ส่งบทความให้ Peer Review อ่าน จัดรูปเล่ม ประสานงานกับโรงพิมพ์ จนวารสารฉบับปฐมฤกษ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

(พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กองบรรณาธิการ	ก-ค
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	จ-ฉ
บทความวิชาการ	
การส่งเสริมโภชนาการเพื่อส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ตามแนวสิกขาบท	1-14
PROMOTING NUTRITION TO PROMOTE THE HEALTH OF MONKS ACCORDING TO THE BUDDHIST DISCIPLINES	
พศุทธิ์ ขอดเมชัย	
นิราศหนองคายกับภาพสะท้อนของความขัดแย้งภายในประเทศ	15-28
จากอดีตถึงปัจจุบัน	
NIRAS NONG KHAI AND THE REFLECTION OF THE CONFLICT INSIDE THE COUNTRY FROM THE PAST TO THE PRESENT TIME	
วัฒนา มุลเมืองแสน	
แนวทางการส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนในสถานศึกษา	29-42
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 จังหวัดหนองคาย	
A GUIDELINES OF STUDENT'S AGGRESSIVE BEHAVIORS PROMOTING ADJUSTMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATION AREA DISTRICT 1 NONG KHAI PROVINCE	
เปมิกา สุขสำราญ	

บทความวิจัย

43-56

**การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลฝางแดง
อำเภอธัญพนม จังหวัดนครพนม**

ADMINISTRATION OF 10 ROYAL VIRTUES IN FUNG DAENG SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THAT PHANOM DISTRICT, NAKHON
PHANOM PROVINCE

พระเจริญ เตชปัญญา (บุญโส)

พระมหาสนอง ปัจโจปการี (จ่านิล)

**ศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนจังหวัดหนองคาย**

57-70

A STUDY OF THE NEEDS TO DEVELOP TEACHING COMPETENCIES OF
MORALITY TEACHING MONKS IN SCHOOLS OF NONGKHAI PROVINCE

พระมหาอำพล ธนปัญญา (ชัยสารี)

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารศึกษิตาลัย

71-71

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

72-84

การส่งเสริมโภชนาการเพื่อส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ตามแนวสิกขาบท*
PROMOTING NUTRITION TO PROMOTE THE HEALTH OF MONKS
ACCORDING TO THE BUDDHIST DISCIPLINES

พศุทธิ์ ขอดเมชัย

Pasut khodmachai

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น

Khon Kaen Provincial Office Buddhism, Thailand, Thailand.

E-mail: Psk1965@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโภชนาการเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ตามแนวสิกขาบท ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพกาย ในฐานะสุขภาพกายมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต และการประพฤติพรหมจรรย์ การส่งเสริมโภชนาการนั้นมีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีอาพาธน้อย เกื้อกูลแก่การประพฤติพรหมจรรย์ โภชนบัญญัติตามแนวสิกขาบทนั้น มีความสอดคล้องกับการส่งเสริมโภชนาการตามหลักอาหาร 5 หมู่ คือ ทรงอนุญาตให้ฉันเนื้อและปลาได้ ทรงอนุญาตให้ฉันธัญพืชประเภทข้าว แป้ง น้ำตาล เผือก และมันได้ ทรงอนุญาตให้ฉันพืชผักต่าง ๆ ได้ทุกชนิด ทรงอนุญาตให้ฉันผลไม้และน้ำปานะที่ทำจากผลไม้ได้ และทรงอนุญาตให้ฉันไขมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์ได้ ซึ่งอาหารทั้งหมดนี้ จัดเข้าในอาหารหลัก 5 หมู่ตามหลักโภชนาการ นอกจากนี้ยังมีโภชนปฏิบัติผ่านพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการแสวงหา การฉัน และเวลาที่ทรงอนุญาตไว้ในเสขยวัตร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการส่งเสริมสุขภาพ ในด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ มีพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการดูแลความสะอาดของแหล่งน้ำ และการกรองน้ำสะอาดก่อนดื่ม ส่วนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์เชิงสังคมในปัจจุบัน ทายกทายิกาควรเป็นต้นทางในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ด้วยการถวายอาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพพระสงฆ์ ในด้านพระสงฆ์ก็ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ด้วยการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่น กาแฟ น้ำอัดลม เครื่องดื่มชูกำลัง และบุหรี่ เป็นต้น อันเป็นปัจจัยเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ แม้พระสงฆ์จะไม่สามารถเจาะจงให้ญาติโยมถวายอาหารได้ แต่สามารถเลือกฉันอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพได้ โดยใช้หลักอภินิหารปัจเจกขณะและหลักโภชนมัตตัญญูตา

คำสำคัญ: พุทธบัญญัติ, โภชนบัญญัติ, โภชนาการ, การส่งเสริมสุขภาพ, ตามแนวสิกขาบท

* Received: 23 August 2021; Revised: 9 November 2021; Accepted: 20 December 2021

Abstract

This article aims to study nutrition in relation to health promotion of monks according to the Buddhist disciplines. The results showed that Buddhism pays attention to promoting physical health. As physical health is related to lifestyle, and the conduct of chastity. Promoting nutrition is purposely to strengthen the body, to have less affliction, and to support the conduct of chastity. Nutrition in Sangha disciples is consistent with the promotion of nutrition according to the 5 main food groups, namely; The Lord Buddha allowed to have some meat, fish, grains of rice, flour, sugar, taro, potatoes, all kinds of vegetable, fruit and juice, and even fats and oils of plants and animals, which all this food organized into 5 main food groups according to nutrition principles. Besides there is also nutrition practiced through the Buddha's commandments regarding seeking, eating, and time allowed in the code of etiquette which is consistent with the principles of health promotion in the field of drinking water. There are Buddhist ordinances concerning the cleanliness of water sources, and filtering clean water before drinking. As for promoting the health of monks in the current society, temple man and woman (Tayok and Tayika) should be a source of promoting the health of monks by offering food that is beneficial to them. They also should change their consumption behavior by reducing risky behaviors such as coffee, soft drinks, energy drinks and cigarettes, etc. Even the monks can't specify that their relatives offer food, but they can choose food that is beneficial to health by using the principle of Abhāpaccaveka and the Bhochanemattanyuta.

Keyword: Buddha's Commandments, Nutrition Practiced, Nutrition, Health Promotion, According to the Buddhist Disciplines.

บทนำ

การดูแลสุขภาพในพระพุทธศาสนา แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะให้ความสำคัญแก่สุขภาพใจมากกว่าสุขภาพกาย แต่ก็ได้ละเลยด้านสุขภาพกาย เพราะกายและใจนั้นสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เมื่อใจมีปีติ กายย่อมสงบ เมื่อกายสงบ ย่อมได้รับความสุข และเมื่อมีความสุข จิตย่อมตั้งมั่น (ที.สี. (ไทย) 9/225/75) ในทางกลับกัน ถ้าจิตใจไร้ปีติ กายก็ย่อมไม่สงบ เมื่อกายไม่สงบ ความสุขและสมาธิก็ไม่เกิด ในด้านการดำเนินชีวิต พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพกายเป็นอย่างมาก เพราะสุขภาพกายมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของภิกษุ จะเห็นได้ว่า เมื่อภิกษุต่างถิ่นเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพระองค์ จะทรงถามเรื่องสุขภาพกายเป็นอันดับแรกว่า “ภิกษุ เธอยังสบายดีหรือ ยังพอเป็นอยู่ได้หรือ เธอเดินทางมาโดยไม่ลำบากหรือ เธอมาจากไหน” (วิมพา. (ไทย), 1/432/461) แม้การเสด็จเยี่ยมภิกษุ

อาพาธ ก็ะทรงถามเรื่องสุขภาพกายเป็นอันดับแรกเช่นกัน เช่น เสด็จเยี่ยมพระวักกลี ทรงถามอาการอาพาธว่า “วักกลี เธอยังสบายดีหรือ ยังพอเป็นอยู่ได้หรือ ทุกขเวทนาทุเลาลง ไม่กำเริบขึ้นหรือ อาการทุเลาปรากฏ อาการกำเริบไม่ปรากฏหรือ” (ส.ช. (ไทย), 17/87/158) พุทธพจน์ดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยในเรื่องสุขภาพของภิกษุ

สุขภาพโดยภาพรวม หมายถึง สภาวะที่ทำให้เราทนอยู่ในภาพต่าง ๆ ได้ดี ทนต่อความทุกข์ทั้งปวงได้ ทั้งทางกายและจิตใจ สุขภาพไม่ได้หมายถึงว่าเป็นโรคหรือไม่เป็นโรคเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงคำว่า “อริสภาพ” ซึ่งหมายถึงการหลุดพ้นจากความบีบคั้นหรือความอึดอัดขัดข้องอีกด้วย (พินิจลาภานานนท์, 2556) สุขภาพมีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ถ้าสุขภาพไม่ดี ก็จะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งในการพัฒนาทางปัญญาและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเหมาะสม แม้การเลือกคุณสมบัติของบุคคลเข้ามาสู่สังคมแห่งสังฆะ พระพุทธเจ้าก็ทรงกำหนดไว้ว่าต้องเป็นคนมีสุขภาพดี คือไม่เป็นโรคที่ร้ายแรงและสังคมรังเกียจ เช่น เป็นโรคเรื้อน โรคฝี โรคกลาก โรคมอคร่อ และโรคลมบ้าหมู (วิ.ม. (ไทย), 4/89/144-145) และเมื่อบวชเข้ามาแล้ว ก็ต้องประพฤติปฏิบัติตามกฏกติกาของสังคมสงฆ์ แต่ถ้าเกิดเจ็บไข้ไม่สบาย จะได้รับการผ่อนผันเป็นกรณีพิเศษ แม้ไม่ปฏิบัติตามกฏกติกาที่ไม่ถือว่าละเมิดกฏ (ผศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิต, 2533) ดังสิกขาบทหลาย ๆ สิกขาบท ที่ได้ผ่อนผันแก่ภิกษุที่เป็นไข้ไว้ เช่น “ภิกษุไม่เป็นไข้ พึงอยู่ฉันภัตตาหารในที่พักแรมได้มือเดียว ถ้าฉันเกินกว่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ.ม. (ไทย), 2/105/367) “ภิกษุไม่เป็นไข้ ไม่พึงออกปากขอแกลงหรือข้าวสุกมาฉันส่วนตัว ภิกษุใดไม่เอื้อเฟื้อ ออกปากขอแกลงหรือข้าวสุกมาฉันส่วนตัว ต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. (ไทย), 2/613/688) “ภิกษุไม่เป็นไข้ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงบนของเขียว ภิกษุใดไม่เอื้อเฟื้อ ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงบนของเขียว ต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. (ไทย), 2/652/732) และข้อยกเว้นอีกหลาย ๆ กรณี แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญแก่สุขภาพอนามัยของพระสงฆ์เป็นอย่างมาก

ความหมายของการส่งเสริมสุขภาพ

การส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมด้านสุขภาพ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อนำไปสู่สุขภาพที่ดี แยกออกเป็น 2 ประการคือ การส่งเสริมสุขภาพกาย และการส่งเสริมสุขภาพทางจิต ซึ่งบทความนี้ จะนำมากล่าวเฉพาะการส่งเสริมสุขภาพกายตามพุทธบัญญัติเท่านั้น การส่งเสริมสุขภาพกาย หมายถึง กิจกรรมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ร่างกาย กล่าวคือ การทำให้อวัยวะต่างๆ อยู่ในสภาพที่ดี มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ร่างกายสามารถทำงานได้ตามปกติ และมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการทำงาน รวมถึงการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพด้วย

การส่งเสริมสุขภาพกายพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติในพระวินัยปิฎก

สุขภาพกายนั้น มีความสัมพันธ์กับจิตใจอย่างใกล้ชิด เมื่อมีร่างกายที่สมบูรณ์ ก็เอื้อต่อการประพฤติพรหมจรรย์ ดังจะเห็นได้จากพุทธพจน์หลาย ๆ แห่ง ตรัสถึงสุขภาพกายที่แข็งแรงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการปฏิบัติธรรม เช่น ทรงตรัสกับพระเจ้าปเสนทิโกศลถึงองค์ประกอบของภิกษุผู้บำเพ็ญเพียรว่า มี 5 ประการคือ

- 1) มีศรัทธา เชื่อปัญญาตรัสรู้ของตถาคตว่าพระองค์ตรัสรู้เองโดยชอบ
- 2) มีสุขภาพแข็งแรง โรคอาพาธน้อย ประกอบด้วยไฟธาตุย่อยอาหารพอเหมาะพอดี
- 3) ไม่มีมารยาสาโลย ไม่โอ้อวด เป็นคนเปิดเผย
- 4) มีความเพียรพยายามที่จะละอกุศลธรรม เจริญกุศลธรรม เป็นบากบั่นมั่นคง
- 5) มีปัญญาเห็นความเกิดดับ และทำทุกขให้สิ้นไป (ม.ม. (ไทย), 13/379/463-464)

จากพุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นได้ว่า การมีสุขภาพแข็งแรง มีอาพาธน้อย เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการบำเพ็ญเพียร หากมีปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ก็เป็นอุปสรรคต่อการบำเพ็ญเพียร เพราะฉะนั้น จึงมีพุทธบัญญัติจำนวนมากเกี่ยวกับการใช้สอยปัจจัย 4 ที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในพระวินัยปิฎก จึงเป็นการสร้างเสริมองค์ประกอบทางร่างกายของพระสงฆ์ ให้เกิดความพอเหมาะพอดี มีสมดุล ได้สัดส่วน เมื่อองค์ประกอบของร่างกายมีคุณภาพ รักษาคุณภาพไว้ได้ สุขภาพก็ดำรงอยู่ได้ ทำให้ร่างกายแข็งแรง มีอาพาธน้อย มีโรคน้อย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) ก็เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พุทธบัญญัติเกี่ยวกับโภชนาการปฏิบัติ น้ำดื่ม การดูแลความสะอาดช่องฟัน การอนามัยสิ่งแวดล้อม การสุขภาพที่อยู่อาศัย สามารถนำมาบูรณาการกับการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ได้ ดังนี้

โภชนาการตามแนวสิกขาบท

โภชนาการ (nutrition) หมายถึง อาหาร (food) ที่เข้าสู่ร่างกายคนแล้ว ร่างกายสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในด้านการเจริญเติบโต การค้าจุนและการซ่อมแซมส่วนต่างๆ ของร่างกาย โภชนาการมีความหมายกว้างกว่าและต่างจากคำว่า อาหาร เพราะอาหารที่กินกันอยู่ทุกวันนี้มีดีเลวต่างกัน อาหารหลายชนิดที่กินแล้วรู้สึกอิ่ม แต่ไม่มีประโยชน์ หรือก่อโทษต่อร่างกายได้ ถ้านำเอาอาหารต่างๆ มาวิเคราะห์ จะพบว่ามีสารประกอบอยู่มากมายหลายชนิด โดยอาศัยหลักคุณค่าทางโภชนาการ ทำให้มีการจัดสารประกอบต่างๆ ในอาหารออกเป็น 6 ประเภท คือ โปรตีน (protein) คาร์โบไฮเดรต (carbohydrate) ไขมัน (fat) วิตามิน (vitamin) เกลือแร่ (mineral) และน้ำ สารประกอบทั้ง 6 กลุ่มนี้เองที่เรียกว่า "สารอาหาร" (nutrient) ร่างกายประกอบด้วยสารอาหารเหล่านี้ และการทำงานของร่างกายจะเป็นปกติอยู่ได้ก็ต่อเมื่อได้สารอาหารทั้ง 6 ประเภทครบถ้วน (ทรูปลูกปัญญา, 2563)

พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักโภชนาการ เพราะทรงทราบว่า อาหารชนิดใดที่ร่างกายต้องการ เมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้วก่อผลแก่ร่างกาย และการปฏิบัติธรรม ความเป็นนักโภชนาการของพระพุทธเจ้านั้น สอดคล้องกับแนวคิดของนักโภชนาการปัจจุบัน คือ ให้บริโภคอาหารให้ครบห้าหมู่ เพื่อร่างกายจะได้รับ

สารอาหารเพียงพอ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ไม่ขาดสารอาหาร แต่โภชนาการของพระพุทธเจ้าไปไกลกว่า นักโภชนาการปัจจุบันก็คือ ได้กำหนดจุดหมายของการบริโภคอาหารไว้ชัดเจนว่า บริโภคขนาดไหนจึงจะไม่เกิดโทษ และเป้าหมายของการบริโภคนั้นเพื่ออะไร ดังปรากฏในบทพิจารณาอาหารว่า ก่อนการบริโภคบิณฑบาต ให้พิจารณาว่า “ภิกษุพิจารณาโดยแยบคายแล้วฉันบิณฑบาต ไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อความมัวเมา ไม่ใช่เพื่อประดับ ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง แต่เพียงเพื่อกายนี้ดำรงอยู่ได้ เพื่อให้ชีวิตินทรีย์เป็นไป เพื่อบำบัดความหิว เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยคิดเห็นว่า โดยอุบายนี้ เราจักกำจัดเวทนาเก่าเสียได้ และจักไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้น ความดำรงอยู่แห่งชีวิต ความไม่มีโทษ และการอยู่โดยผาสุกจักมีแก่เรา แล้วจึงบริโภคอาหาร” (ม.ม. (ไทย), 12/23/23) จะเห็นได้ว่า เป้าหมายการบริโภคอาหารของพระพุทธเจ้า มีไว้เพื่อให้ร่างกายอ่อนพิสมบูรณ์ แต่เพื่อบำบัดความหิว เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปได้ และที่สำคัญเพื่อเกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม เพราะอาหารที่เป็นสัปายะ มีส่วนสนับสนุนในการบรรลธรรมด้วย ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงให้ความสำคัญในด้านโภชนาการของพระสงฆ์ เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว และได้จัดอาหารเป็นหนึ่งในสัปายะ 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

ความเป็นนักโภชนาการของพระพุทธเจ้าอีกประการหนึ่ง จะพบได้จากทรงมีความรอบรู้เรื่องอายุของอาหารแต่ละชนิด จึงทรงมีข้อห้ามและอนุญาตสำหรับการเก็บอาหารไว้ฉัน อาหารบางอย่างเก็บไว้ได้ตลอดไป (ยาวชีวิก) อาหารบางอย่างเก็บไว้ได้ชั่วเช้าจรดเที่ยง (ยาวกาลิก) อาหารบางอย่างเก็บไว้ได้แค่หนึ่งวันกับคืนหนึ่ง (ยามกาลิก) อาหารบางอย่างเก็บไว้ได้เจ็ดวัน (สัตตาทกาลิก) (วิ.ม. (ไทย), 2/239/396) หากเลยกำหนดนั้นอาหารจะหมดอายุ เมื่อนำไปฉันนอกจากไม่มีคุณค่าทางอาหารแล้ว ยังเกิดโทษแก่ร่างกายด้วย จึงทรงปรับเป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังเป็นนักการสาธารณสุขอีกด้วย คือ ทรงอนุญาตให้ภิกษุอุ่นอาหารได้ (วิ.จุ. (ไทย), 5/274/72) การอนุญาตให้อุ่นอาหาร พระพุทธองค์คงมองเห็นความจำเป็นในหน้าหนาว อาหารบางชนิดเมื่อถูกอากาศเย็น ทำให้เป็นไข ต้องอุ่นเสียก่อน จึงจะฉันได้ หรืออาหารบางอย่างต้องอุ่นเสียก่อนเพื่อทำลายเชื้อแบคทีเรีย ที่ทำให้อาหารบูดเน่า พระพุทธเจ้าจึงได้ชื่อว่าเป็นนักสาธารณสุขชั้นเยี่ยม อาหารและโภชนาการที่กระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบัน ได้นำมาเป็นหลักโภชนบัญญัติเพื่อสุขภาพนั้น พระพุทธเจ้าทรงกระทำมาก่อนแล้ว ทั้งนี้ เพราะพระองค์ทรงมีความรู้ทางด้านการแพทย์มาก่อน จะเห็นได้จากศาสตร์ 18 ศาสตร์ที่พระองค์เคยศึกษามาก่อนจะผนวชนั้น มีวิชาเกี่ยวกับแพทย์ ศาสตร์รวมอยู่ด้วย ที่เรียกว่า “ตีกิจฉา” คือศาสตร์ว่าด้วยการแพทย์นั่นเอง การส่งเสริมโภชนาการตามแนวสิกขาบท มีความสอดคล้องกับหลักโภชนาการ ดังจะเห็นได้จากสิกขาบทต่อไปนี้

1) อาหารหมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์ ไข่ นม และถั่วต่าง ๆ พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ฉันเนื้อสัตว์ได้ แต่ทรงห้ามเนื้อสัตว์ 10 ชนิด ที่ภิกษุไม่ควรฉัน ได้แก่ เนื้อมนุษย์ เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือเหลือง เนื้อหมี และเนื้อเสือดาว (วิ.ม. (ไทย), 5/281/83-87) นอกจากเนื้อสัตว์ 10 ชนิดนี้แล้ว ฉันได้หมด แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการคือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้นึกสงสัย และเนื้อที่เขาทำเจาจะง ดังปรากฏในพุทธบัญญัติว่า “ภิกษุทั้งหลายภิกษุรู้อยู่ ไม่พึงฉันเนื้อที่เขาทำเจาจะง รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. (ไทย), 5/294/116) นอกจากเนื้อสัตว์แล้ว ยังอนุญาตให้ฉันเนื้อปลาได้

จะเห็นได้จากพระเทวทัตเคยทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงห้ามภิกษุไม่ให้ฉันเนื้อและปลาว่า “ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต รูปใดฉันปลาและเนื้อ รูปนั้น พึงต้องโทษ” (วิ.ม. (ไทย), 1/409/441-442) แต่พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธว่า “อย่าเลย เทวทัต...เราอนุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธิ์โดยส่วนสาม ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่รังเกียจ” (วิ.ม. (ไทย), 1/409/443) ปลาเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง โปรตีนในเนื้อปลาจะถูกนำไปใช้ในการเสริมสร้างเนื้อเยื่อและซ่อมแซมสิ่งที่สึกหรอ ไขมันที่มีอยู่ในเนื้อปลา จะเป็นส่วนประกอบของเซลล์ต่าง ๆ โดยเฉพาะสมอง จะป้องกันการจับแข็งตัวของไขมันในเส้นเลือด วิตามินและแร่ธาตุที่มีอยู่ในเนื้อปลา จะควบคุมการทำงานของร่างกายให้ทำหน้าที่ได้ตามปกติ (กลุ่มวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

2) อาหารหมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง น้ำตาล เผือก มัน อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารคาร์โบไฮเดรต ซึ่งมีใน ธัญพืชประเภทข้าว แป้ง น้ำตาล เผือก มัน ซึ่งอาหารหมู่นี้จัดเป็นแหล่งที่ให้พลังงานแก่ร่างกาย ทำให้ร่างกายสามารถทำงานได้ และให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายอีกด้วย

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันอาหารประเภทแป้งและน้ำตาลได้ ดังปรากฏในเกสัชขันธกะว่า โร ชะมัลลกะตริยได้ตรวจดูโรงอาหารของภิกษุ เห็นว่าในโรงอาหารไม่มีผักสดและของที่ทำจากแป้ง จึงได้ จัดเตรียมผักสดและของที่ทำจากแป้งถวายพระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์ (วิ.ม. (ไทย), 5/302/135) ในส่วนของน้ำตาล พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ฉันอาหารประเภทน้ำตาลได้ เช่น น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ดังปรากฏใน เกสัชขันธกะว่า พราหมณ์ได้นำน้ำใหม่และน้ำผึ้งใหม่บรรจุขวดถวายแด่พระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์ (วิ.ม. (ไทย), 5/276/74-75)

3) อาหารหมู่ที่ 3 พืชผักต่าง ๆ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันพืชผักต่าง ๆ ได้ทุกชนิด ดังที่ปรากฏในเกสัชขันธกะว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผักสดทุกชนิด และของฉันทำด้วยแป้งทุกชนิด” (วิ.ม. (ไทย), 5/302/135) ผักมีคุณค่าทางโภชนาการสูง เป็นแหล่งอาหารที่ให้พลังงานต่ำ และเป็นแหล่งสำคัญของวิตามินและเกลือแร่หลายชนิดที่จำเป็นต่อร่างกาย นอกจากนี้ยังมีสารอาหารอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น ไฟเบอร์ สารต้านอนุมูลอิสระ เป็นต้น (รศ.ดร.รัชณี คงคาฉุยฉาย, 2554)

4) อาหารหมู่ที่ 4 ผลไม้ต่างๆ คุณค่าทางโภชนาการคือ เป็นแหล่งสำคัญของสารอาหารพวก วิตามินเป็นสำคัญ โดยเฉพาะวิตามินซี รวมทั้งยังได้รับเกลือแร่ เช่นเดียวกับผัก จึงถือเป็นอาหารป้องกัน โรคด้วย นอกจากนั้นยังให้กากอาหาร ช่วยในการระบายท้อง (อัจฉรา ดลวิทยาคุณ, 2550) พระพุทธเจ้า ทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันผลไม้ต่างๆ ได้ ทั้งผลไม้ที่อาหารและผลไม้เป็นเกสัช ดังปรากฏในเกสัชขันธกะว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผลไม้ที่เป็นยา คือ ลูกพลีลคะ ดิปลี พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม ผล โกศ หรือผลไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉัน รับประเคนแล้วเก็บไว้ได้จนตลอดชีพเมื่อ มีเหตุจำเป็นภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็นภิกษุฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. (ไทย), 5/263/47)

ผลไม้ที่เป็นอาหาร คือ ผลไม้ที่นอกเหนือจากผลไม้ที่ใช้เป็นยา ฉันได้ในเวลาเท่านั้น คือ เช้าช่วง เที่ยง ดังปรากฏในเกสัชขันธกะว่า ในกรุงสาวัตถี มีของฉันคือผลไม้ดาดขึ้น แต่ภิกษุไม่แน่ใจว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ฉันได้หรือไม่ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มี พระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตของฉันคือ ผลไม้ทุกชนิด” (วิ.ม. (ไทย), 5/303/138) จะ

เห็นว่า พระพุทธองค์พิจารณาเห็นคุณค่าทางโภชนาการจากผลไม้ จึงอนุญาตให้ภิกษุฉันผลไม้ได้ทุกชนิด เพียงแต่ทำให้เป็นผลไม้ที่ควรแก่สมณะก่อนเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอ เพราะสารอาหารที่ร่างกายต้องการจะมีอยู่ในผลไม้ชนิดต่าง ๆ ประโยชน์ของการฉันผลไม้ จะช่วยควบคุมการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายให้ทำงานปกติ ช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต สดชื่น บำรุงสุขภาพผิวหนัง นัยน์ตา เหงือกและฟันเช่นเดียวกับผัก

น้ำผลไม้เพื่อสุขภาพตามแนวสิกขาบท

นอกจากผักและพืชที่ใช้เป็นอาหารแล้ว พระพุทธเจ้ายังอนุญาตน้ำผลไม้เพื่อสุขภาพที่เรียกว่า น้ำปานะ คือ เครื่องดื่ม, น้ำสำหรับดื่ม โดยเฉพาะที่คั้นจากลูกไม้ม (รวมทั้งเหง้าพืชบางชนิด), น้ำคั้นผลไม้ (จัดเป็นยามกาลิก) มีพุทธานุญาตปานะ 8 อย่าง คือ 1. อมพปान น้ำมะม่วง 2. ขมพปान น้ำชมพู หรือน้ำหว่า 3. โจจปान น้ำกล้วยมีเม็ด 4. โมจปान น้ำกล้วยไม่มีเม็ด 5. มธุกปान น้ำมะขาม (ต้องเจือน้ำจึงจะควร) 6. มุททิกปान น้ำลูกจันทร์หรืออุ้ง 7. สาธุกปान น้ำเหง้าอุบล 8. ฆารุสกะปาน น้ำมะขามเปรี้ยวหรือลิ้นจี่ น้ำผลไม้ทั้ง 8 อย่างนี้ นิยมเรียกว่า อัฐฐปาน หรือ น้ำอัฐฐปาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

คัมภีร์พระวินัยปิฎกได้กล่าวถึง ปานะ 8 ชนิดที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันได้ พระพุทธองค์คงจะทรงมองเห็นประโยชน์ของน้ำผลไม้เหล่านั้น จึงอนุญาตให้ภิกษุฉันได้ แต่ต้องผ่านกรรมวิธีในการแปรรูปเสียก่อน แต่ละชนิดให้คุณค่าทางอาหารและยา ดังนี้

(1) **น้ำมะม่วง** คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินเอและวิตามินซีสูง ช่วยบำรุงสายตา ป้องกัน โรคเลือดออกตามไรฟันและยังมีฟอสฟอรัส แคลเซียม และเหล็กเล็กน้อย (กองบรรณาธิการ HD, 2563) คุณค่าทางยา เป็นยาระบายอ่อน ๆ

(2) **น้ำชมพู** คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินเอ วิตามินบี วิตามินซี คาร์โบไฮเดรต ฟอสฟอรัส เส้นใย ธาตุเหล็ก แคลเซียม คุณค่าทางยา ช่วยแก้กระหายน้ำชุ่มคอ บรรเทาอาการไอ และลดเสมหะ เป็นยาระบายอ่อน ๆ (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

(3)-(4) **น้ำกล้วย** กล้วยทุกชนิดมีประโยชน์ต่อสุขภาพ แต่กล้วยไข่ดีเป็นพิเศษในเรื่องของสารต้านอนุมูลอิสระที่เรารู้จักดี คือ เบต้าแคโรทีน โดยธรรมชาติเมื่อเราอายุมากขึ้นหรือเกิน 22 ปีไปแล้ว ความเจริญเติบโตของร่างกายจะเริ่มหยุดชะงัก ความเสื่อมในส่วนต่างๆ ของร่างกายก็เริ่มมาเยือน ช่วงนี้เอง มี 2 สิ่งที่สำคัญเกิดขึ้นในร่างกายเราซึ่งก็คือ เซลล์ในร่างกายทุกเซลล์ก็จะผลิตอนุมูลอิสระมากขึ้น และส่วนที่สองคือ ความสามารถในการซ่อมแซมส่วนสึกหรบของร่างกายจะลดลงเรื่อยๆ พร้อมกันนั้นความสามารถในการกำจัดอนุมูลอิสระ ก็ลดลง ในกล้วยไข่ 1 ชีด มีสารเบต้าแคโรทีนถึง 492 มิลลิกรัม (ทีวีพูล, 2563)

(5) **น้ำมะขาม มะขาม** เป็นไม้หายาก บางทีอาจเป็นต้นไม้พื้นเมืองของอินเดีย ในสมัยพุทธกาลคงมีกันมาก คุณค่าทางโภชนาการและสรรพคุณ: แก่น ราก ขับลมในลำไส้ บำรุงโลหิต แก้กลิ่นเหม็นสาบ

ในร่างกายแก้โลหิตกำเดา แก้ไข้ล้มปะชวร ชูกำลัง ทำให้ใจชุ่มชื่นใบ แก้เริ่มขึ้นคอ (ลานธรรมเสวนา, 2563)

(6) **น้ำลูกจันทน์** คำว่า น้ำลูกจันทน์นั้น มาจากศัพท์บาลีว่า “มูททิกะปานะ” แปลว่าน้ำลูกจันทน์หรือน้ำองุ่น ทั้งลูกจันทน์และองุ่น ต่างก็มีสรรพคุณและคุณค่าทางอาหารและยา คือ ใช้แก้ธาตุพิการ บำรุงกำลัง แก้ไข้ บำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ แก้จุกเสียด ขับลม รักษาอาการอาหารไม่ย่อย คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเสีย แก้บิด แก้กำเดา แก้ท้องร่วง แก้อ่อนใน กระหายน้ำ แก้เสมหะโลหิต แก้ปวดมดลูก และบำรุงโลหิต เปลือกเมล็ด รสฝาดมันหอม สมานบาดแผลภายใน แก้ท้องอืด แก้ปวดท้อง (ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563)

(7) **น้ำองุ่น** องุ่นมีสารต้านอนุมูลอิสระหลายตัว ฟลาโวนอยด์ เรสเวอราทรอล ซาโปนิน คาเตชิน ฯลฯ ช่วยต้านอนุมูลอิสระ ต้านมะเร็ง ป้องกันเนื้องอก ป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจ อัลไซเมอร์ โรคระบบประสาท ช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย ช่วยบำรุงกำลัง ช่วยให้สดชื่นกระปรี้กระเปร่า ทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง ลดความดันโลหิตสูง ลดไขมันในเลือด บำรุงเส้นเอ็นและกระดูก แก้ปัสสาวะขัด แก้อาการหัวใจเต้นผิดปกติ แก้โรคโลหิตจาง แก้ไอ ฯลฯ (สำนักข่าวไทยแลนด์พลัส ออนไลน์, 2563)

(8) **น้ำเหง้าบัว** เหง้าบัวอุดมไปด้วยเส้นใย วิตามินบี วิตามินเอ วิตามินซี และแร่ธาตุต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกายดังนี้ คือ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงของร่างกาย ช่วยเสริมสร้างสุขภาพที่แข็งแรงของผิว ผม และตา กระตุ้นการทำงานที่ดีของระบบไหลเวียนเลือด ป้องกันการเกิดโรคหัวใจ ช่วยลดความเครียด ช่วยควบคุมระดับความดันโลหิต และช่วยให้ระบบขับถ่ายเป็นปกติ เป็นต้น (คมชัดลึก ออนไลน์, 2564)

(9) **น้ำมะพร้าว** คุณค่าทางโภชนาการ มะพร้าวเป็นผลไม้ที่มีวิตามินซีและเบตาแคโรทีนสูง ช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย ช่วยป้องกันและลดความเสี่ยงของการเกิดโรคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมะเร็ง เบาหวาน ความดัน เป็นต้น (ฐานข้อมูลท้องถิ่น กำแพงเพชร-ตาก, 2563)

นอกจากนี้ ยังมีผลไม้ประเภทอื่น ๆ ที่สามารถนำมาคั้นหรือต้มเป็นปานะได้ เพราะเมืองไทยเป็นประเทศที่มีผลไม้มาก และมีทุกฤดูกาล ปัจจุบันมีบริษัทผลิตน้ำผลไม้เพื่อสุขภาพออกมาจำหน่ายมากมายหลายยี่ห้อ เช่น น้ำแดงโม น้ำมะขาม น้ำสับปะรด น้ำผลไม้รวม เป็นต้น ซึ่งก็รวมอยู่ในประเภทน้ำปานะด้วย ยกเว้นน้ำปานะที่ทำจากธัญพืช เช่น น้ำข้าวโพด น้ำฟักทอง ซึ่งต้องฉีดยาในเวลาเท่านั้น

5) **อาหารหมู่ที่ 5** ไขมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์ ซึ่งอาหารหมู่นี้ จะช่วยให้พลังงานแก่ร่างกายในการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ไขมันทำหน้าที่ปกป้องอวัยวะต่าง ๆ และให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย (อัจฉรา ดลวิทยาคณ, 2550) พระพุทธเจ้าเห็นความสำคัญของสุขภาพภิกษุ จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุบริโภคไขมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์ ดังปรากฏในเกสัชขขันธกะว่า ภิกษุอาพาธในฤดูสารท ฉันทข้าวต้มก็อาเจียนออกมา มีร่างกายซูบผอม หมองคล้ำ ซีดเหลือง เส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง จึงมีพุทธาอนุญาตให้ภิกษุฉันเกสัชทั้ง 5 คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยได้ (วิ.ม. (ไทย), 5/260/44)

นอกจากพระพุทธเจ้าจะให้ความสำคัญโภชนาการในอาหารหลัก 5 หมู่แก่ภิกษุแล้ว พระองค์ยังให้ความสำคัญด้านโภชนปฏิบัติผ่านพุทธบัญญัติ เริ่มตั้งแต่การแสวงหา การฉัน เวลาที่ทรงอนุญาต ใน

เสขียวัตถ์ ตอนที่ว่าด้วยโภชนาปฏิสังยุต ได้กล่าวถึงหลักโภชนาปฏิบัติของพระสงฆ์ อันเป็นคำสอนเกี่ยวกับการบิณฑบาต มารยาทในการฉันอาหาร และการรักษาความสะอาดในการฉัน เช่น ให้รับแกงพอสมควร แก่บิณฑบาต และรับบิณฑบาตจดเสมอขอบบาตร เพื่อให้ภิกษุรับบิณฑบาตในปริมาณที่พอเหมาะแก่การยังชีพ คือรับแค่พอดีน จะไม่ทำให้ฉันมากเกินไปจนเกิดความพอดี หรือฉันเหลือ ซึ่งนอกจากจะไม่ผิควินัยแล้ว ในทางโภชนาการยังจะเกิดผลดีต่อสุขภาพร่างกาย (พินิจ ลาภธนานนท์, 2556) ในขณะที่ฉันกำหนดให้แลดูแต่ในบาตรของตน เพื่อใส่ใจดูอาหารก่อนที่จะตักเข้าปาก บางทีอาจมีสิ่งแปลกปลอม เช่น ก้อนกรวด หวาย ก้างปลา หรือกระดูก ที่อาจทำให้เกิดอันตรายได้ เช่น ก้างติดคอ ฟันหัก เป็นต้น (จงจิต เสนหา, 2551) การฉันเสียมือ การฉันเสียบาตร การสอดนิ้วมือเข้าไปในปากในขณะที่ฉัน การใช้มือที่เปื้อนหยิบแก้วน้ำ นอกจากเป็นกิจวัตรที่น่ารังเกียจแล้ว ยังอาจเป็นพาหะนำเชื้อโรคไปสู่คนอื่นได้ ในกรณีที่ภิกษุรูปนั้นมีโรคติดต่อ เช่น ใช้มือหยิบช้อน หยิบแก้วน้ำ หรือภาชนะอื่น ๆ ที่ใช้ร่วมกัน

น้ำดื่ม น้ำใช้ และการสุขาภิบาลตามแนวสิกขาบท

น้ำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตทุกชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ ตลอดจนพืชต่าง ๆ ถ้าขาดน้ำก็จะต้องแห้งเหี่ยวและเฉาตายในที่สุด น้ำมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างเห็นได้ชัด เช่น ใช้สำหรับดื่ม ใช้หุงต้มอาหาร ใช้ชำระล้างสิ่งสกปรกต่าง ๆ ใช้ในการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การประมง ตลอดถึงใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

พระพุทธศาสนามีคำสอนที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ปรากฏอยู่ทั้งในส่วนของพระวินัยปิฎกและในส่วนของพระสุตตันตปิฎก โดยเฉพาะพระวินัยปิฎก มีพุทธบัญญัติเกี่ยวกับน้ำอยู่หลายสิกขาบท ซึ่งส่วนใหญ่จะกล่าวถึงการสุขาภิบาลแหล่งน้ำให้สะอาด และการใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภค

พระพุทธเจ้า มีพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการดูแลแหล่งน้ำให้สะอาด โดยไม่ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะลงในแหล่งน้ำ ดังปรากฏในพระวินัยปิฎกว่า ภิกษุพวกหนึ่งได้ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ บ้วนน้ำลายลงในน้ำและพืช พวกชาวบ้านพากันตีเตียนการกระทำดังกล่าว และภิกษุผู้มกน้อยได้นำเรื่องนี้กราบทูลพระพุทธเจ้าให้ทรงทราบ พระองค์รับสั่งให้ประชุมสงฆ์สอบถามสาเหตุ เมื่อภิกษุเหล่านั้นรับสารภาพว่าได้กระทำอย่างนั้นจริง จึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามไม่ให้ทำอีก ถ้าฝ่าฝืนต้องอาบัติทุกกฏ (วิ.มท. (ไทย), 2/878/713) สิกขาบทนี้มีความสัมพันธ์กับการสุขาภิบาลแหล่งน้ำโดยตรง การถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะลงในแหล่งน้ำ เป็นพาหะของการแพร่เชื้อโรคไปสู่คนที่ใช้แหล่งน้ำร่วมกันได้

วัดใหญ่ ๆ ในสมัยพุทธกาล จะมีสระโบกขรณีอยู่ภายในวัด เป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับให้ภิกษุใช้อาบและดื่มได้ พุทธเจ้าทรงให้ก่อคันกันขอบสระด้วยอิฐ ศิลา หรือไม้ก็ได้ เพื่อป้องกันการพังทลายของขอบสระ มีบันไดขึ้นลง ซึ่งทำเป็นบันไดอิฐ บันไดศิลา หรือบันไดไม้ก็ได้ มีราวยึดเพื่อป้องกันการตกบันได มีรางและท่อเพื่อระบายน้ำเก่าหรือน้ำเสียออก (วิ.จ. (ไทย), 7/263/41)

ในส่วนของการน้ำดื่ม มีบทบัญญัติให้กรองน้ำก่อนดื่ม จนมีการบ่งบอกเป็นพิเศษว่า หากพระภิกษุไม่มีเครื่องกรองน้ำ ห้ามมิให้เดินทางไกล หากภิกษุเดินทางไกลโดยไม่มีผ้ากรองน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏ (วิ.จ. (ไทย), 7/259/32) ทั้งนี้ ก็เพราะเกรงว่าจะต้องไปดื่มน้ำโดยไม่ไดกรอง การกรองน้ำนั้นอาจมีความ

มุ่งหมายไม่ให้เกิดโรคติดต่อตัวเล็ก ๆ ที่อยู่ใต้น้ำเข้าไปก็ได้ ซึ่งเป็นการทำให้สัตว์ตาย แต่คงจะไม่ใช่เหตุผลอย่างเดียวกันนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้แสดงพระมติว่า การให้กรองน้ำคงจะมีความมุ่งหมายป้องกันโรคอยู่ด้วย จริงอยู่ ตามความรู้ในปัจจุบันนี้ การกรองน้ำด้วยฝ้านั้น มีประโยชน์น้อย แต่ก็เป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับสมัยนั้น และเป็นสิ่งที่พระภิกษุพอจะหาใช้ได้ ถึงแม้ว่าฝ้าจะไม่สามารถกันเชื้อโรคตัวเล็ก ๆ เช่น แบคทีเรียไว้ได้ ก็ยังสามารถกันสิ่งที่มีขนาดโตพอสมควร และอาจก่อให้เกิดโรคหรืออาการไม่สบายขึ้นได้ หากกลืนกินเข้าไป เช่น ซากสัตว์เล็ก ๆ หรือเศษของพืชที่มีพิษ เป็นต้น (อวย เกตุสิงห์, 2534)

ประเด็นน้ำดื่มในพุทธบัญญัติ ได้กล่าวไว้เด่นชัดในเรื่องข้อพึงปฏิบัติเกี่ยวกับน้ำสะอาด โดยพระพุทธเจ้ากำหนดเป็นพระวินัย ที่ภิกษุจะต้องกรองน้ำดื่มด้วยฝ้าหรือที่กรองน้ำ ที่เรียกว่า “ธรรมกรก” ก่อนที่จะดื่มทุกครั้ง โดยเฉพาะเวลาเดินทางไกล ถ้าไม่มีที่กรองน้ำและเดินทาง ต้องอาบัติทุกกฏ

ข้อบัญญัตินี้ ชี้ให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงคำนึงถึงเรื่องการดื่มน้ำสะอาด โดยเฉพาะเมื่อต้องดื่มน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ การกรองน้ำให้สะอาด นอกจากจะช่วยป้องกันโรคได้ในระดับหนึ่งแล้ว ยังช่วยป้องกันการดื่มน้ำที่มีตัวสัตว์ที่มีขนาดเล็กเข้าสู่ร่างกายได้ เช่น พยาธิ ปลิง ทาก เป็นต้น (จงจิต เสนหา, 2551) เหตุนี้จึงมีพุทธบัญญัติไว้ว่า “ภิกษุใดรู้หรือน้ำมีสัตว์มีชีวิต ก็ยังบริโภค ต้องอาบัติปาจิตตีย์” (วิ. ปา. (ไทย), 2/387/504) การบัญญัติให้ภิกษุมีกระบอกกรองน้ำ หรือถ้าไม่มีทรงอนุญาตให้ใช้มุ้งสังฆาฏิ กรองน้ำดื่มก็ได้ เป็นการกำหนดคุณสมบัติของน้ำดื่มเบื้องต้น ซึ่งทำให้กระบอกและฝ้ากรองน้ำเป็น 1 ใน 8 อัฐบริขารของผู้อุปสมบทมาจนทุกวันนี้

การส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์เชิงสังคมในปัจจุบัน

ปัจจุบัน พระสงฆ์มีปัญหาด้านสุขภาพค่อนข้างมาก จากข้อมูลพื้นฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปี 2550 พบว่า พระสงฆ์ทั่วประเทศจำนวน 250,437 รูป สถิติการอาพาธที่มารับการตรวจรักษาในโรงพยาบาลสงฆ์ 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจขาดเลือด ภาวะไขมันในเลือดสูง และโรคไตวายเรื้อรัง นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุข ได้สำรวจสุขภาพพระภิกษุสามเณร จำนวน 98,561 รูป เมื่อปี 2554 พบว่า สุขภาพปกติร้อยละ 55 ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ภาวะไขมันในเลือดสูง และเบาหวาน พระสงฆ์บางรูปป่วยมากกว่า 1 โรค พระสงฆ์ร้อยละ 5 อยู่ในภาวะอ้วน ขณะที่การดูแลส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์จากชุมชน ยังไม่มีรูปแบบและแนวทางที่ชัดเจน เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ลดพฤติกรรมเสี่ยง ลดโรคเรื้อรัง ลดภาวะแทรกซ้อนของโรค และก้าวเข้าสู่การมีสุขภาพอย่างยั่งยืน สาเหตุที่สำคัญมาจากภาวะสุขภาพที่เสื่อมลง และอาหารที่ฉัน ที่มีส่วนประกอบของกะทิ ไขมัน แป้ง และน้ำตาลสูง (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

ปัจจัยหลักที่เป็นสาเหตุทำให้พระสงฆ์มีปัญหาสุขภาพคือ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ เช่น อาหารและขาดการออกกำลังกายที่เพียงพอ แต่เนื่องจากพระสงฆ์มีข้อจำกัดในด้านพระธรรมวินัย จึงไม่สามารถปฏิบัติตามหลักการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างครบถ้วน แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์ จึงควรมีการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ด้านโภชนาการเชิงสังคม ดังนี้

ด้านโภชนาการ ในสมัยพุทธกาล พระสงฆ์มีปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากอาหารและบิณฑบาต น้อยมาก เนื่องจากสิ่งปนเปื้อนในอาหารมีน้อย แต่ปัจจุบันอาหารที่แต่งรูปเพื่อให้เกิดรสชาติอร่อย มีสิ่งปนเปื้อนสูง โดยอาหารที่ญาติโยมนำมาใส่บาตรหรือถวายพระนั้น มีทั้งอาหารที่ปรุงเอง และอาหารที่ซื้อมาจากแผงลอยหรือร้านจำหน่ายอาหาร อาหารส่วนใหญ่เป็นอาหารที่ปรุงด้วยกะทิ แป้ง น้ำตาล และไขมันสัตว์ ส่วนอาหารหวานมักเป็นขนมไทย เช่น ทองหยิบ ฝอยทอง ขนมชั้น เปียกปูน หรือขนมสำเร็จรูปจากโรงงาน อาหารที่มีผลต่อสุขภาพมากที่สุด คือ อาหารที่มีส่วนประกอบด้วยกะทิ แป้ง ไขมัน น้ำตาล และอาหารรสจัด ทำให้พระได้อาหารที่มีพลังงานสูงเกินความต้องการสะสมในร่างกายโดยไม่รู้ตัว เมื่อฉันทุกวันก็ทำให้เกิดโรคอ้วน และโรคที่มากับความอ้วนก็คือ เบาหวาน ความดัน โรคหัวใจ หลอดเลือด เป็นต้น อีกทั้งพระสงฆ์มีข้อจำกัดในการออกกำลังกายน้อยอยู่แล้ว จึงมีโอกาเสี่ยงเป็นโรคสูงกว่าคนทั่วไป ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการของพระสงฆ์ไทยปัจจุบันก็คือ ทั้งฆราวาสที่อุปถัมภ์ด้านอาหารแก่พระสงฆ์ และตัวพระสงฆ์เอง ต้องให้ความสำคัญกับการขับฉันทให้มากขึ้น โดยฆราวาสประชาชน จึงควรเป็นต้นทางในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ด้วยการถวายอาหารบิณฑบาตที่ลดหวาน มัน เค็ม หรืออาหารหมักดอง อาหารที่ควรถวายคืออาหารที่มีกากใยสูง ไขมันต่ำ เช่น ข้าวกล้อง ผักและผลไม้สด รสไม่หวาน ปลาจะมีไขมันต่ำกว่าเนื้อสัตว์อื่นๆ หรือถ้าเป็นเนื้อสัตว์ก็ไม่ควรให้ติดมัน หรือหนัง การปรุงอาหารประเภทผัด หรือมีกะทิเป็นส่วนผสม ต้องใช้น้ำมันน้อย กะทิน้อย และควรมีผัก/ผลไม้สดเป็นอาหารสำคัญในการใส่บาตรทุกครั้ง (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

ในด้านพระสงฆ์ แม้ว่าจะไม่สามารถเลือกอาหารหรือเจาะจงอาหารได้ เนื่องจากอาหารบิณฑบาตขึ้นอยู่กับชาวบ้าน อีกทั้งมีข้อจำกัดด้านพระวินัย แต่พระก็สามารถเลือกพิจารณาฉันได้ โดยอาหารที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตที่เรียกว่าโภชนะนั้น นับตั้งแต่ข้าวสุก ขนมชนิดต่าง ๆ ปลา เนื้อ และผลไม้ชนิดต่าง ๆ ก่อนฉันทรงให้ภิกษุพิจารณาทุกครั้งว่า การฉันนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อการดำรงอยู่ได้ เพื่อระงับความหิว และเพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ ไม่ใช่ฉันอาหารด้วยความมัวเมา มุ่งหวังให้มีผิวพรรณสวยงาม หรือเพื่อให้ร่างกายอ้วนพี เพราะการบริโภคอาหารโดยพิจารณาคุณค่าที่แท้จริง คือเพื่อระงับความหิว นั้น จะปราศจากโทษ และทำให้สามารถมีชีวิตที่ผาสุกได้ ซึ่งบทพิจารณานี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในแง่ของโภชนาการ กล่าวคือ แม้ว่าพระสงฆ์จะไม่สามารถเลือกฉันอาหารตามที่ต้องการได้ แต่ก็สามารถเลือกพิจารณาฉันอาหารประเภทที่มีส่วนประกอบด้วยกะทิ น้ำมัน อาหารรสจัด หรือขนมหวาน ให้น้อยลง ตลอดจนลดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ เช่น กาแฟ น้ำอัดลม เครื่องดื่มชูกำลัง บุหรี่ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงส่วนหนึ่งที่มีผลต่อสุขภาพพระสงฆ์ ดังนั้น เมื่อฆราวาสเกื้อกูล หนุนโภชนาการดี เลือกถวายอาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพพระสงฆ์ และพระสงฆ์รู้จักพิจารณาฉันอาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ และลดพฤติกรรมเสี่ยง ก็จะทำให้พระสงฆ์มีสุขภาพดี ชีวิที่ยั่งยืน

ด้านน้ำดื่มและน้ำใช้ ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับน้ำดื่มและน้ำใช้ไม่น้อย จะเห็นได้จากพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่ภิกษุใช้อุปัชฌาย์และบริวาร ตลอดทั้งน้ำที่จะนำมาดื่มต้องกรองเสียก่อน โดยให้ภิกษุมิได้กรองน้ำหรือธรรมกรกติดัวเวลาเดินทางไกล เพื่อใช้เป็นเครื่องกรองน้ำดื่ม แต่ปัจจุบันพระสงฆ์ไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำดื่ม หรือน้ำดื่มไม่

สะอาด เนื่องจากมีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดเพียงพอ โดยน้ำดื่มเป็นน้ำบรรจุขวดที่ได้จากการบิณฑบาต บ้าง ญาติโยมญาติซื่อมาถวายบ้าง บางวัดอาจมีเครื่องกรองน้ำสำหรับใช้ส่วนรวม หรือใช้เฉพาะภายใน กุฏิ ส่วนน้ำใช้ ถ้าเป็นวัดที่อยู่ในเมืองใช้ประปาส่วนภูมิภาค ส่วนวัดที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือในชนบท ใช้ประปาหมู่บ้านหรือน้ำบาดาล ซึ่งมีความสะอาดและเพียงพอ แต่ปัญหาที่พบและมีผลต่อสุขภาพคือ พระสงฆ์ดื่มน้ำน้อยและดื่มเครื่องดื่มที่มีโทษต่อสุขภาพ กล่าวคือ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ดื่มน้ำสะอาดไม่ถึงวัน ละ 6 แก้ว ซึ่งตามหลักสุขศึกษา ต้องดื่มน้ำอย่างน้อยวันละ 6-8 แก้ว เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ ของร่างกาย หากร่างกายได้รับน้ำไม่เพียงพอ ก็จะทำให้เกิดปัญหาสุขภาพต่าง ๆ เช่น ปากแห้ง ผิวแห้ง กระหายน้ำ ตาแห้ง ปวดข้อ มวลกล้ามเนื้อลดลง ป่วยนานกว่าปกติ เหนื่อยล้าและเซื่องซึม ปวดท้อง เวลาหิว ปัญหาการย่อยอาหาร ท้องผูก ปัสสาวะน้อย แก่ก่อนวัย (จารุวิทย์ บุญวงศ์, 2563) เป็นต้น

นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังนิยมดื่มกาแฟและเครื่องดื่มชูกำลัง ซึ่งจากการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรม ดูแลสุขภาพตนเองของพระภิกษุในเขตภาคใต้ตอนบน พบว่า พระสงฆ์ดื่มกาแฟวันละ 8 ถ้วย และดื่ม เครื่องดื่มชูกำลังเกินกว่า 2 ขวดต่อวัน (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) รวมทั้งน้ำปานะที่ทำจากผลไม้ต่าง ๆ ที่บรรจุกล่อง/ขวด น้ำอัดลม ชา กาแฟ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ให้พลังงานและน้ำตาลสูง ทำให้ได้รับปริมาณ น้ำตาลเกินความต้องการของร่างกาย เนื่องจากเครื่องดื่มที่นิยมดื่ม เช่น ชาเขียว 1 ขวด ให้ปริมาณ น้ำตาลเท่ากับ 10 ช้อนชา หรือข้าว 2 ทัพพีครึ่ง และเครื่องดื่มชูกำลังจะประกอบด้วยคาเฟอีนที่มีผล โดยตรง ทำให้เป็นโรคกระเพาะอาหารได้ (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) การส่งเสริมสุขภาพ พระสงฆ์ควรลด พฤติกรรมการบริโภคที่เสี่ยงต่อสุขภาพ โดยยึดหลักอภินิหารปัจจุเวกขณะ และหลักโภชนาการมัตตัญญูตา พร้อมทั้งพิจารณาให้เห็นถึงคุณค่าแท้คุณค่าเทียมของเครื่องดื่ม ซึ่งพระสงฆ์สามารถดื่มน้ำปานะดังกล่าวได้ แต่ให้อยู่ในความพอดี ที่ร่างกายจะสามารถรับได้และไม่เกิดโทษ

สรุป

พระพุทธศาสนาแม้จะให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพใจ มากกว่าการส่งเสริมสุขภาพกาย แต่ก็ได้ละเลยการส่งเสริมสุขภาพกาย เพราะกายกับใจมีความสัมพันธ์กัน ถ้าสุขภาพกายไม่ดี ก็มีผลต่อ สุขภาพใจและการประพฤติพรหมจรรย์ การส่งเสริมสุขภาพกายของพระสงฆ์ตามแนวสิกขาบท มีความ สอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมสุขภาพกาย ตามแนวสิกขาบท เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีอาพาธน้อย เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม สามารถนำมาบูรณา การกับการส่งเสริมสุขภาพกายด้านโภชนาการ สรุปได้ดังนี้

1) ด้านโภชนาการ มีพุทธานุญาตให้ภิกษุฉันอาหารได้ตามหลักโภชนาการอาหาร 5 หมู่ นอกจากนี้ ได้วางหลักเกี่ยวกับโภชนาปฏิบัติไว้ว่า ให้ฉันอาหารแต่พอดี มีอาการสำรวมในขณะฉัน รักษา ความสะอาดภาชนะใส่อาหาร

2) ด้านการจัดหาน้ำดื่มที่สะอาดและสุขภาพิบาลแหล่งน้ำ มีพุทธบัญญัติให้ภิกษุดื่มน้ำสะอาด โดย ใช้เครื่องกรองน้ำ ที่เรียกว่า ธรรมกรก และดูแลรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด เหมาะแก่การอุปโภคและ บริโภค ไม่เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค

3. ด้านการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์เชิงสังคมในปัจจุบัน ทายกทายิกาที่ให้ความอุปถัมภ์พระสงฆ์ในด้านอาหาร ควรเป็นต้นทางในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ด้วยการถวายอาหารบิณฑบาตที่ลดหวาน มัน เค็ม หรืออาหารหมักดอง อาหารที่ควรถวายคืออาหารที่มีกากใยสูง ไขมันต่ำ เช่น ข้าวกล้อง ผักและผลไม้สด รสไม่หวาน ปลาจะมีไขมันต่ำกว่าเนื้อสัตว์อื่น ๆ หรือถ้าเป็นเนื้อสัตว์ก็ไม่ควรให้ติดมัน หรือหนัง การปรุงอาหารประเภทผัด หรือมีกะทิเป็นส่วนผสม ต้องใช้น้ำมันน้อย กะทิน้อย และควรมีผัก/ผลไม้สดเป็นอาหารสำคัญในการใส่บาตรทุกครั้ง ขณะที่พระสงฆ์เองแม้จะไม่สามารถเจาะจงอาหารได้ แต่สามารถเลือกฉันอาหารได้ โดยลดอาหารที่มีส่วนประกอบด้วยกะทิ น้ำมัน อาหารรสจัด หรือขนมหวาน ให้น้อยลง ตลอดจนลดพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ เช่น กาแฟ น้ำอัดลม เครื่องดื่มชูกำลัง บุหรี่ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงส่วนหนึ่งที่มีผลต่อสุขภาพพระสงฆ์ ดังนั้น ญาติโยมจึงควรเป็นต้นทางในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ด้วยการถวายอาหารบิณฑบาตที่เกื้อกูลต่อสุขภาพของพระสงฆ์ ในด้านพระสงฆ์ก็ควรรู้จักพิจารณาน้ำอาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ และลดพฤติกรรมเสี่ยง โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภคอาหาร ด้วยการใช้หลักโภชนาการที่ถูกต้อง และหลักโภชนาการที่มีคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558).
ปลา- อาหารคู่ชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2563 จาก <https://zhort.link/zS9>.
 กองบรรณาธิการ HD. (2562). *มะม่วง ข้อมูล สรรพคุณ ประโยชน์ และวิธีการบริโภคเพื่อสุขภาพ*.
 เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2563 จาก <https://hd.co.th/benefits-of-mango>.
 คมชัดลึก ออนไลน์. (2564). *ประโยชน์และสรรพคุณที่น้ำรู้ สำหรับ "บัว"*. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์
 2564 จาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/480568>.
 จงจิต เสนหา. (2551). พระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนากับพฤติกรรมสุขภาพ. *วารสารพยาบาล
 ศาสตร์*, 26(1), 4-13.
 จารุวิทย์ บุญวงศ์. (2558). *13 สัญญาณที่บอกว่าคุณกำลังดื่มน้ำน้อยเกินไป*. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม
 2563 จาก <https://zhort.link/zUZ>.
 ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2560). *ลูกจันทน์*.
 เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <https://zhort.link/yh2>.
 ฐานข้อมูลท้องถิ่น กำแพงเพชร-ตาก. (2563). *มะปราง*. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก
<https://zhort.link/zSV>.
 ทรูปลูกปัญญา. (2560). *ความหมายของโภชนาการ*. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2563 จาก
<https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/59901/-heabod-hea->.
 ทวีพูล. (2561). *กล้วย*. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <https://zhort.link/zSU>.
 ไทยรัฐออนไลน์. (2555). *ห้วงพระสงฆ์ 45% เป็นโรคอ้วน เหตุฉันอาหารไม่ถูกต้อง*. เรียกใช้เมื่อ 20
 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/content/279947>.

- ผศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิต. (2533). *ภาพชีวิตของพระสงฆ์ในอริยวินัย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นีโอ ดิจิตอล จำกัด.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2547). *สูตรเด็ดแสนอร่อยของน้ำผัก-ผลไม้*. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2563 จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9470000060017>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2551). *พระสงฆ์สุขภาพย่ำแย่ กินยาแก้ปวดครั้งละ 6 เม็ด ดื่มน้ำกาแฟ 8 แก้ว/วัน*. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <https://zhort.link/zUV>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2556). *ครึ่งปีมีพระสงฆ์ป่วย 7.1 หมื่นรูป เหตุญาติโยมถวายอาหารทำลายสุขภาพ*. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.manager.co.th>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2557). *วัด ผ่านเกณฑ์ส่งเสริมสุขภาพแล้วกว่า 2.9 พันแห่ง*. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2563 จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9570000048204>.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). *สาระแห่งสุขภาพและความสมบูรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- พินิจ ลาภธนานนท์. (2556). *ประเด็นสุขภาพในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภธนานนท์. (2556). *สุขภาพของพระสงฆ์ ปี 2555*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รศ.ดร.รัชนี คงคาอุยฉาย. (2554). *โภชนาการกับผัก*. กรุงเทพมหานคร : สารคดี.
- ลานธรรมเสวนา. (2551). *มะขาง*. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก <https://shorturl.asia/SpJwf>
- สำนักข่าวไทยแลนด์พลัส ออนไลน์. (2561). *รู้เรื่อง...อู่น*. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.thailandplus.tv/archives/1234>
- อวย เกตุสิงห์. (2534). *เวชศาสตร์ประยุกต์ในพระวินัย*. *สมาธิ*, 6 (57), 70-79.
- อัจฉรา ดลวิทยาคณ. (2550). *พื้นฐานโภชนาการ*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

นิราศหนองคายกับภาพสะท้อนของความขัดแย้งภายในประเทศ*

จากอดีตถึงปัจจุบัน

NIRAS NONG KHAI AND THE REFLECTION OF THE CONFLICT INSIDE THE COUNTRY FROM THE PAST TO THE PRESENT TIME

วัฒนา มุลเมืองแสน

Wattana Moulmuangsaen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nonk Khai Campus

E-mail: Wattana.moul@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

“นิราศหนองคาย” เป็นวรรณกรรมที่ถูกสั่งเผาทำลายทิ้งในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรีของประเทศไทย โดยที่การสั่งเผาลายดังกล่าวนี้ มีที่มาที่สลับซับซ้อนมากมายเกี่ยวความขัดแย้งในราชสำนัก โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างพระมหากษัตริย์กับเหล่าอำมาตย์ผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศ แต่ความขัดแย้งดังกล่าว ไม่สามารถระบุได้ว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด เพราะเรื่องราวต่าง ๆ ในราชสำนักมีลักษณะที่เป็น ความลับ ที่ยากจะรู้ได้ว่ามีความขัดแย้งมากน้อยเพียงใด มีความขัดแย้งกันในเรื่องราวหรือประเด็นใด การสั่งเผาหนังสือเรื่อง “นิราศหนองคาย” นี้ สมัยนั้นไม่มีใครกล้าให้ความสนใจ หรือจะไปให้ความสนใจกล่าวถึง เพราะการปกครองของไทยในสมัยนั้น เป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เต็มรูปแบบ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นการปกครองที่เรียกว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทำให้เรื่องราวเกี่ยวกับสั่งเผาวรรณคดีดังกล่าวได้รับความสนใจในหลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาทางวรรณคดี ประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งในราชสำนัก ประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การปกครองของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงที่มีการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ทำให้ไทยต้องเสียดินแดนไปมากมาย แต่ก็สามารถรักษาเอกราชของชาติเอาไว้ได้ แต่ในปัจจุบันมีการเรียกร้องให้มีการ ปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยกลุ่มที่เรียกตัวเอง

*Received: 2 December 2021; Revised: 14 December 2021; Accepted: 20 December 2021

ว่า คณะราษฎรปลดแอก นั้น ทำให้บทบาทของ “นิราศหนองคาย” ได้รับความสนใจในประเด็นที่ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยทำไมต้องมีการปฏิรูป หรือควรจะปฏิรูปในด้านใด

คำสำคัญ: นิราศหนองคาย, สถาบันพระมหากษัตริย์, ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระมุข

Abstract

Niras Nong Khai is the literary work was forced to burn and destroy in the period of King Rama V of Chakkree Dynasty. The Burning derived from many complicated causes concerned to the conflict inside the Royal Court especially the conflict between the King and the Privy Councilors. But the conflict cannot be specified on the degree of its because it is the secret for all. So, the burning of Niras Nong Khai was not able to be mentioned. Because the political system of Thailand in the past is Absolute Monarchy and it was changed to Democratic form of Government with the King as Head of State. Then, it comes to many interesting points on it in various ways whatever the aspect of literary work, the conflict inside the royal court or the situation in the reign of the King Rama V who preserved the independence of the country from the colony of the western countries even if it has the loss of some parts of the national states. In the present time, however, there is the request to reform The Institute of the King (The Monarchy) by the group of people who called themselves as Free People. It comes to the assumption that whether or not the institution of the king must be reformed or the reformation of the institute of the king has to be performed in which way

Keywords: Niras Nong Khai, Absolute Monarchy, Democratic form of Government with the King as Head of State

บทนำ

นิราศหนองคาย เป็นหนึ่งในนิราศของไทยที่มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขาน ในแวดวงวรรณกรรมหรือวรรณคดี และเป็นหนึ่งใน “นิราศ” ที่ใช้ชื่อจังหวัดในประเทศไทยมาเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งมีการตีพิมพ์ขึ้นครั้งแรกตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์คือ ตีพิมพ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2421 แต่ก็น่าเสียดายที่วรรณกรรมเรื่องนี้ ได้ถูกสั่งเก็บต้นฉบับเผาเสียทั้งหมดหลังจากออกจำหน่ายเพียงไม่กี่วัน (กรมศิลปากร, 2559) ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในงานศิลปะทางการประพันธ์ที่น่าสนใจในหลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นทางศิลปะทางการประพันธ์ ซึ่งนักวรรณคดีไทยได้แบ่งประเภทของวรรณคดีไทยออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือประเภทที่ 1 ร้อยกรอง คืองานประพันธ์ที่เน้นในเรื่องของสัมผัสวรรคตอน สัมผัสอักษร หรือสัมผัสสระ อันได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ และกลอน และประเภทที่ 2 ร้อยแก้ว คืองานประพันธ์ที่ไม่เน้นในเรื่องที่ได้กล่าวมา กล่าวคือ เป็นงานประพันธ์ที่บรรยายไปตามวาทะหรือโวหารของผู้ประพันธ์ ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี เป็นต้น ซึ่ง นิราศหนองคายนี้ จัดอยู่ในงานเขียนประเภทนิราศ ที่มีกฎเกณฑ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการแต่ง หรือประพันธ์นิราศคือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางเป็นหลัก เป็นเรื่องของการจากนางอันเป็นที่รัก ซึ่งดูเหมือนว่าการขึ้นต้นที่ผิดไปจากสิ่งที่เรียกว่า นิราศตามแนวขนบ จะเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกให้เป็นประเด็นทางการเมือง เพราะถูกบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยเหตุการณ์ที่ปรากฏในเนื้อหาของนิราศ ไม่พอใจในเรื่องราวที่นำเสนอในนิราศนี้ นำมาเป็นหนึ่งในข้ออ้างเพื่อนำไป เผาทั้ง หรือ สั่งเผา โดยลี้มประเด็นอื่น ๆ ไปทั้งหมด เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความไพเราะของสำนวนและลีลาภาษาของกวี รวมไปถึงแง่คิดที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิราศหนองคาย

ในแถลงการณ์ของการจัดพิมพ์ นิราศหนองคาย โดยกรมศิลปากร ซึ่งได้สนับสนุนให้มีการจัดพิมพ์จำหน่ายและเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2559 นั้น ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “นิราศหนองคาย เป็นหนังสือที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ เรื่องการปราบฮ่อ มีรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่และการเคลื่อนไหวในสมัยรัชกาลที่ 5...” (กรมศิลปากร, 2559) และได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับนิราศหนองคายไว้อีกตอนหนึ่งว่า “เรื่องนิราศหนองคายนี้ นายทิม สุขยางค์ (หลวงพัฒนพงศ์ภักดี) แต่งขึ้นในคราวที่ติดตามเจ้าพระยามหามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ผู้เป็นแม่ทัพยกไปปราบฮ่อยังเมืองหนองคาย เมื่อเดือน 10 แรม 5 ค่ำ ปีกุน สัปตศก 1237 (พุทธศักราช 2418) ขณะนั้นนายทิม มีบรรดาศักดิ์ที่ ขุนพิพิธภักดี เสมียนเอกซึ่งเป็นตำแหน่งขุนหมื่นประทวน กรมพระสุรัสวดี ในสังกัดเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง ครั้นถึงพุทธศักราช 2421 มีการพิมพ์หนังสือนิราศหนองคายออกเผยแพร่จำหน่าย เนื่องจากเนื้อหาบางส่วนในนิราศหนองคายกล่าวพาดพิงกระทบกระเทือน ทำให้ผู้อื่นเสียหาย เป็นเหตุให้นายทิมหรือขุนพิพิธภักดีได้รับพระ

ราชอาณาจักรสยามและจำคุก...” (กรมศิลปากร, 2559) ดังประกาศราชกิจจานุเบกษา ในรัชกาลที่ 5 วันอาทิตย์ เดือน 9 แรม 12 ค่ำ ปีชวด สัมฤทธิศก 1220 (พุทธศักราช 2421) ว่า

ประกาศ

เรื่องอัยยิมแตงนิราศ

“ด้วยพระศรีสุนทรโวหารเจ้ากรมพระอาลักษณ์ รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า อัยยิม ชุนพิพิธภักดี ในกรมพระสุรัสวดี คิดหนังสือนิราศว่าด้วยกองทัพ ซึ่งจะยกขึ้นไป ณ เมืองหนองคาย เพื่อจะป้องกันรักษาพระราชอาณาเขตฯ ตามราชประเพณีมาแต่ก่อน อัยยิมบังอาจแต่งหนังสือออกพระนามพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ตัดทอนแทรกเปลี่ยนถ้อยคำ เจือลงในกลอน แลกล่าวความกระทบกระเทียไปถึงท่านผู้บัญชาราชการแผ่นดินแลผู้อื่นๆ โดยถ้อยคำอวดบอกลาย ยกย่องเหตุซึ่งได้ขัดขวางราชการแผ่นดินขึ้นเชิดชูไปต่าง ๆ จึงทรงพระราชดำริพร้อมด้วยท่านเสนาบดีว่าราชประเพณีแต่ก่อนมีการทักท้วงมาเวลาไร พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินแลท่านเสนาบดีก็ปรึกษาพร้อมกันจัดกองทัพไปรับรองป้องกันพระราชอาณาเขตฯ หากมีผู้ใดขัดขวางแลติเตียนเหลือเกินดังนี้ได้ไม่ ถ้ามีผู้ใดพูดจาดังนี้ในเวลาที่มีการทัพ ก็จะต้องมีโทษถึงประหารชีวิตตามพระราชกำหนดกฎหมาย บัดนี้อัยยิมมาทำหนังสือว่ากล่าวเหลือเกิน เทจบ้าง จริงบ้าง เปนการหมิ่นประมาทต่อราชการแลท่านผู้บัญชาการ จะเปนแบบอย่างต่อไปในภายหน้า เมื่อมีราชการทัพศึกก็จะบังคับบัญชาได้โดยยาก จึงให้ลงพระราชอาญาเขียนอัยยิม ๕๐ ที ส่งตัวไปจำไว้ ณ คุก อย่าให้ผู้ใดเอาเยี่ยงอย่าง แลหนังสือฉบับนี้เป็นหนังสือขัดขวางต่อราชการแผ่นดิน เปนที่หมิ่นประมาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินแลท่านเสนาบดีผู้ซึ่งมีกตัญญูต่อแผ่นดิน แลยำเกรงนับถือในพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินแลท่านเสนาบดีซึ่งช่วยรักษาแผ่นดินอยู่ ก็หาควรจะอ่านจะเกบหนังสือนี้ไว้ไม่ ด้วยเปนที่ขัดขวางต่อราชการแผ่นดิน แลเปนที่หมิ่นหมองต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินแลท่านเสนาบดี ต้นร่างหนังสือฉบับนี้ก็ได้นำไปโปรดเกล้าฯ ให้เรียกมาทำลายเสีย ฉบับที่ตีพิมพ์แล้วยังไม่ได้ขายไปนั้น ให้ผู้ซึ่งส่งไปลงพิมพ์ ชื้อมาทำลายเสียทั้งสิ้น แต่หนังสือที่ได้ซื้อไปแต่ก่อนแล้วนั้น ถ้าผู้ใดยังมีหนังสือนั้น ก็ให้เลิกทำลายเสีย อย่าให้ติดเปนแบบอย่างอยู่ในแผ่นดินสืบไป

ประกาศมา ณ วันอังคาร เดือนเก้า แรมเจดคำ ปีชวด สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๔๐ เปนวันที่ ๓๕๗๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้” (บุญเตือน ศรีวรพจน์, 2559)

อย่างไรก็ดี เนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับนิราศหนองคาย จะอยู่ที่ประเด็นของวรรณกรรมต้องห้าม และเป็นวรรณกรรมที่ถูกสั่งเผาให้สิ้นซากในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่เหตุไฉน นิราศหนองคายจึงเหลือจากการถูกสั่งเผาตามพระราชโองการดังกล่าว จนได้มีจัดตีพิมพ์เผยแพร่มาถึงยุคปัจจุบัน เพราะเป็นธรรมดาว่า วรรณกรรมต้องห้าม คือ สิ่งที่เคยคนไทยทุกคนไม่บังควรที่จะพินิจต่อพระราชโองการชุกซ่อนเก็บไว้ เพราะถ้ามีการจับได้ อาจจะต้องโทษต้องคดีอาญาถึงขั้นประหารชีวิตชั่วโคตรก็ได้ แต่บุคคลผู้มีบทบาทในการชุกซ่อนเก็บจำเอาไว้ จนมีต้นฉบับให้ได้ตีพิมพ์ในปัจจุบันคือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 กับเจ้าจอมมารดาชุ่ม มีพระราชศักดิ์เป็นพระเจ้าน้องยาเธอ (ต่างพระมารดา) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ดังเนื้อความต่อไปนี้

“อย่างไรก็ตาม เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเรียบเรียงประวัติหลวงพิพัฒน์พงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) เมื่อพุทธศักราช 2459 ก่อนหน้านั้น ทรงมีรับสั่งให้คัดลอกต้นฉบับหนังสือนิราศหนองคายมาเก็บรักษาไว้ ที่หอพระสมุดสำหรับพระนครด้วย เป็นหนังสือสมุดไทยดำ 4 เล่ม ซึ่งต่อมาอยู่ในความดูแลของหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร” (กรมศิลปากร, 2559)

ต่อมาทายาทของขุนพิพิธภักดีขออนุญาตตีพิมพ์หนังสือนิราศหนองคาย แต่ทางการไม่อนุญาต อย่างไรก็ตาม มีการพิจารณาเนื้อหาของนิราศหนองคายและเห็นว่าแม้จะมีถ้อยคำรุนแรง ทว่าเรื่องราวน่าสนใจ จึงให้มีการคัดตัดตอนออกมาเป็นนิราศหนองคาย ฉบับตีพิมพ์ พ.ศ.2498 โดยนิราศหนองคายที่ตีพิมพ์อีกหลายครั้งก็พิมพ์ตามฉบับนี้ทั้งสิ้น

พ.ศ.2504 เมื่อ สิทธิ ศรีสยาม (จิตร ภูมิศักดิ์) นำนิราศหนองคายฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2498 มาวิพากษ์ในหัวขั้วว่า “นิราศหนองคาย วรรณคดีที่ถูกสั่งเผา” ซึ่งทำให้นิราศหนองคายฟื้นคืนชีพอีกครั้ง ใน พ.ศ.2518 เมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกลุ่มหนึ่ง นำงานชิ้นนี้ของจิตรมาพิมพ์เผยแพร่ ต่อมาสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำ โครงการวิจัยเพื่อคัดเลือกและแนะนำหนังสือดีในรอบศตวรรษ ในช่วง พ.ศ. 2540-41 เพื่อรวบรวมรายชื่อ หนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ 1) เป็นหนังสือภาษาไทย ที่เขียนขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ.2411 ถึง พ.ศ. 2519 ที่จัดเป็นหนังสือประเภทคลาสสิก หรือโมเดิร์นคลาสสิกมีค่าควรอ่านได้ทุกยุคสมัย 2) เป็นหนังสือที่มีศิลปะในการเขียนและการใช้ภาษาที่ดี มีคุณค่าทางศิลปวรรณกรรม ครอบคลุมตามแนวทางของวรรณกรรมโลก หรือวรรณกรรมสากล 3) เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระแสดงออกถึงความริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยให้ผู้อ่านมีทรรศนะต่อชีวิตและต่อโลกกว้างขึ้น ได้รับความรู้ ความคิดอ่าน ความบันเทิงทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ ให้ผู้อ่านมีความฉลาด และมีความคิดแบบเสรี หรือมีจิตใจที่กว้างมากขึ้น เข้าใจชีวิตและสังคมมากขึ้น และช่วยให้ลดการมีอคติในเรื่องเผ่าพันธุ์ เพศ ฯลฯ 4) เป็นหนังสือที่มีความโดดเด่น มีอิทธิพลต่อความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อ่านจำนวนมากในยุคนั้น ที่มีผลสืบทอด

มาถึงปัจจุบัน ซึ่ง “นิราศหนองคาย” นับเป็น หนังสือดี 100 เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน (มติชนออนไลน์, 2559)

นิราศหนองคายกับวรรณกรรมต้องห้ามในประวัติศาสตร์ไทย

จากเนื้อหาในหนังสือ “นิราศหนองคายฉบับสมุดฝรั่ง” ถือได้ว่าเป็นฉบับเนื้อความสมบูรณ์ ซึ่งไม่ได้ถูกแก้ไขตัดทอน และมีการดัดแปลง ทำให้มีเนื้อหาเพิ่มขึ้นมากกว่าฉบับพิมพ์เผยแพร่ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งในส่วนที่เพิ่มขึ้นนั้น มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อยู่หลายเรื่อง แบ่งได้ 2 ประเด็น ประเด็นแรก คือบุคคลในประวัติศาสตร์ ได้แก่ เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ และหลวงพัฒนาพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) ซึ่งเป็นผู้แต่ง โดยกล่าวถึงบุคลิก ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของบุคคลดังกล่าว ประเด็นที่สองคือ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ได้แก่ สาเหตุแท้จริงกรณีเคลื่อนทัพเข้าสู่ทุ่งพญาไฟและเบื้องหลังคดีความเกี่ยวกับการแต่งนิราศหนองคาย ประเด็นทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ บางส่วนบันทึกไว้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ แต่บางส่วนไม่ได้บันทึกในเอกสารใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นความรู้สึกนึกคิดของกวีและนิสัยใจคอของบุคคลในเนื้อหานั้น ด้วยเหตุนี้ นิราศหนองคายฉบับสมุดฝรั่ง จึงเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ (อรรถพร ดีที่สุด, 2559)

ความขัดแย้งภายในในระบบศักดินาไทย จะเริ่มต้นขึ้นในรัชกาลที่ 5 นี้ และมี “นิราศหนองคาย” เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งเรื่อยมาตั้งแต่บัดนั้น อย่างไรก็ตาม ในการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นความขัดแย้งในระบบศักดินาไทย นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน สามารถนำเสนอได้ ดังนี้

1. การกล่าวเสียดสีขุนนางชั้นสูง

การสะท้อนเรื่องราวดังกล่าว ถูกกล่าวถึงใน “นิราศหนองคาย” คือการที่กวีแต่งเรื่องราวกระทบกระเทียบ ล้อเลียนเสียดสี เช่น กวีกล่าวเสียดสี (satire) และเยาะเย้ย (irony) ขุนนางชั้นสูง ได้แก่

1) การล้อเลียนเจ้าพระมหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ว่า ชักลาดตาขาว กลัวพวกฮ่อ และหลงนางละคร ทูจรีตและกตชีไพร ซึ่งมีข้อความบางตอนได้กล่าวไว้ว่า

เหมือนนายเราที่ขี้ร่ามาบนหลัง
มียศศักดิ์หนักไม่เบาเจ้าพระยา
แต่ทำศึกฮ่อกวัดขึ้นขวิดป้อ
กลับแสนฉลาดหวาดหวั่นพันทวี

รูปเปนพลายใจเปนพังดังแก้งว่า
แต่ขี่ลาดเตมประดาเหมือนนารี
พึงจะจ่อเข้าในดงพงไพรสี
สิดอขี่สิดอลอตา

(หลวงพัฒนาพงศ์ภักดี, อ้างใน อรรถพร ดีที่สุด, 2559)

2) การเยาะเย้ย สมเด็จพระยาครีสุทรีวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ว่าซี้ตลาดตาขาวในการทำศึกกับเวียตนาม

สมเด็จพระท่านฉลาดฉลาดมาเก่า

ชื่อท่านเนาครั่งทัพญวนกระบวนหนี

(หลวงพัฒนาพงศ์ภักดี, อ้างใน อรรถพร ดีที่สุด, 2559)

3) กล่าวเสียดสีกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ทรงนิยมวิถีแบบตะวันตกมาก ดังตอนที่บรรยายความรู้สึกเมื่อเห็นพระองค์ประทับบนตำหนักแพของวังหน้าเพื่อทรงรอส่งกองทัพว่า

ท่านเจ้าคุณแม่ทัพค่านับน้อม

ปางพระปลอมมาเปนไทยในสยาม

พระกายไทยใจฝรั่งซังแสนงาม

พระภักตรสามสี่หน่วยดูรายครัน

(หลวงพัฒนาพงศ์ภักดี, อ้างใน อรรถพร ดีที่สุด, 2559)

2. ความขัดแย้งภายในระบบศักดินาของไทย

เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงการที่กวีกล่าวพาดพิงถึงบุคคลในนิราศดังกล่าว ส่วนประเด็นที่เป็นความขัดแย้งภายในระบบศักดินาของไทย ในที่นี้คือความขัดแย้งระหว่างพระมหากษัตริย์กับขุนนางชั้นสูง คือเมื่อ พ.ศ. 2421 ได้มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งให้เผาทำลายนั้น เป็นความขัดแย้งอย่าง ลับ ๆ และ ลึก ๆ ที่ต่างฝ่ายต่างรอคอยว่าฝ่ายไหนจะเป็นฝ่ายเริ่มก่อน จะได้กำจัดเสียทีเดียว เมื่อไม่มีฝ่ายใดกล้ากระทำการอันรุนแรง ทำให้ กวี คือ นายทิม สุขยางค์ หรือ ขุนพิพิธภักดี ขณะนั้น และ หลวงพิพัฒน์พงศ์ภักดี ในเวลาต่อมา เป็นผู้รับกรรม เพราะเรื่องราวสือไปในลักษณะที่ว่า เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ซึ่งเป็นเจ้านายของหลวงพิพัฒน์พงศ์ภักดีนั้น เป็นผู้อยู่ข้างฝ่ายพระเจ้าแผ่นดิน แต่เพราะเนื้อความที่แตงนั้น จริง ๆ แล้ว มุ่งโจมตีต่อเจ้าพระยาครีสุทรีวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งเปรียบเหมือนกับกลุ่มของพวก Whigs โจมตีพวก Tories ในประวัติของวรรณคดีอังกฤษ (เปลื้อง ณ นคร, 2539) แต่การที่เจ้าพระยาครีสุทรีวงศ์ จะกำจัดหลวงพิพัฒน์พงศ์ภักดี เสียทีเดียว ก็ต้องกระทบต่อเจ้านายหรือเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง ซึ่งเป็นคนข้างฝ่ายพระเจ้าแผ่นดิน เจ้าพระยามหินทรฯ คงจะได้พูลปรึกษากับพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว จึงต้องลงโทษหลวงพิพัฒน์พงศ์ แค่เพียงโบย 50 ที โดยไม่ทรงสั่งให้ประหารตามความต้องการของสมเด็จพระยาครีสุทรีวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

นอกจากนี้ สุกฤษณ์ ศิวัรักษ์ หรือ ส.ศิวัรักษ์ ได้กล่าวถึงประเด็นนี้อย่างชัดเจน ในการสัมภาษณ์ออกใน Youtube.com ว่า ในสมัยนั้น สมเด็จพระบรมมหาศรีสุทรีวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และพวกของตระกูลมีอำนาจมาก ท่านสามารถจะยึดแผ่นดินไว้ก็ได้ แต่ท่านไม่ทำเพราะท่านเป็นคนฉลาด ท่านรู้ว่า ไม่ยึด

ดีกว่ายึด เพราะอำนาจความเป็นใหญ่รองลงมาจากพระเจ้าแผ่นดิน หรืออาจจะเหนือกว่าด้วยซ้ำ (ส.ศิวรักษ์, 2564) เพราะถ้ายึดไว้ปกครองเอง อาจจะเหนือกว่านี้ อยู่แบบนี้ก็ดีแล้ว

ในประเด็นตรงนี้ ส.ศิวรักษ์ ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า การแต่งตั้งนิราชหนองคายนั้น เป็นการแต่งเพื่อเล่นงานฝ่ายของสมเด็จพระบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) โดยได้ระบุถึงผู้ให้การสนับสนุนแก่ผู้แต่ง โดยได้เล่าถึงประวัติของขุนนางผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งคือ เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ว่า เป็นคนที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เก็บมาเลี้ยงตั้งแต่สมัยยังบวชเป็นพระ และเป็นคนที่ท่านรักมาก เรียกว่า “พ่อเพ็ง” ตลอด ซึ่งแน่นอนว่าขุนนางท่านนี้มีความประสงค์จะ เล่นงาน ฝ่ายสมเด็จพระบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) แต่คงเป็นเพราะอำนาจบารมีของฝ่ายตรงข้ามอาจจะลดลงไม่มากนัก ทำให้ทำได้เพียงแค่การบอกเป็นนัย ๆ ว่า อย่าเหิมเกริมให้มาก นอกจากนี้ ยังมีตระกูลขุนนางใหญ่อีกตระกูลหนึ่ง คือ ตระกูล “อมาตย์กุล” นำโดย พระยาภาณุพงศ์โกศล (โหมด อมาตย์กุล) บิดาของพระปรีชาชลกาล (สำออง อมาตย์กุล) ซึ่งในการคานอำนาจกันตรงนี้ พระปรีชาชลกาล (สำออง อมาตย์กุล) ถูกประหารชีวิต (ฉิน หุ่นคา, 2561) และนายทิม สุขยางค์ หรือพลวงพิพัฒน์พงษ์ภักดี ถูกเนรเทศ 50 ปี และจำคุก 8 เดือน ประเด็นดังกล่าวนี้ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งเป็นพระอนุชาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เล่าไว้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล่าให้ฟังด้วยพระองค์เอง ดังนี้

...ในขณะที่พระปิ่นเกล้าประจวบหนกอยู่นั้น รัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 เสด็จฯ ไปพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ที่วังหน้า เพื่อเยี่ยมอาการพระประจวบ เมื่อนั้น พระปิ่นเกล้ามีพระราชดำรัสว่า “ใครจะกราบทูลความลับสักเรื่องหนึ่ง” แล้วทรงขับข้าราชการบริพารออกไป เหลือแต่เพียงรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และเจ้าจอมมารดาตลับ พระมเหสีผู้พยาบาลและเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระปิ่นเกล้า แล้วจากนั้นทรงกราบบังคมทูลว่าจะทรงดำรงพระชนม์อยู่ไปอีกไม่กี่วัน จึงขอถวายปฏิญาณว่า การที่ได้สะสมกำลังทหารและอาวุธไว้มากมายนั้น มิได้คิดร้ายต่อรัชกาลที่ 4 เลยแม้แต่น้อย แต่เพราะไม่ไว้วางใจเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เพราะเกรงว่าหากรัชกาลที่ 4 สวรรคต เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ จะคิดกำเริบ จึงได้เตรียมกำลังไว้ป้องกันพระองค์ และทรงกล่าวย้ำเตือนว่า หากพระองค์สวรรคตไปแล้ว “ขอให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงระวังต่อไปให้จงดี...” (ศิลปวัฒนธรรม, 2564)

ต่อมา รัชกาลที่ 4 จึงได้ทรงพระราชปฏิญาณว่า มิเคยสงสัยระแวงพระปิ่นเกล้าฯ ว่า จะทรงคิดร้ายต่อพระองค์ อย่างไรก็ตาม สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบันทึกไว้ว่า รัชกาลที่ 4 มิได้มีพระดำรัสตอบถึงเรื่องของเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์แต่อย่างใด นอกจากนี้ รัชกาลที่ 5 ยังเล่าให้ทราบอีกว่า ข้าราชการในราชสำนักบางกลุ่ม ก็ไม่ไว้วางใจเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ถึงกับคิดเข้าเป็นพรรคพวกกัน นัยว่าเพื่อป้องกันรัชกาลที่ 5 ซึ่งถึงแม้ว่าท่านเจ้าพระยาฯ จะเป็นที่ยึดมั่นเกรงต่อหลายคน

ว่าจะเป็นภัยต่อพระราชบัลลังก์ แต่รัชกาลที่ 4 ก็ทรงเล็งเห็นว่าเจ้าพระยาผู้นี้เป็นคนเดียวที่มีความสามารถ เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินได้ หากพระองค์สวรรคตก่อนที่รัชกาลที่ 5 จะมีพระชนกสมบุรณ์พร้อมที่จะปกครองบ้านเมือง และได้ทรงปรึกษาเรื่องนี้กับเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ตามตรง และเมื่อมีการปลดแผ่นดินแล้ว รัชกาลที่ 5 ก็ทรงเคารพยำเกรงเจ้าพระยาผู้นี้เสมอ ทรงเล็งเห็นว่าเป็นผู้มีคุณูปการต่อบ้านเมือง จึงทรงสถาปนาบรรดาศักดิ์ขึ้นเป็น “สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์” ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง “สมเด็จเจ้าพระยา” คนสุดท้ายแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ศิลปวัฒนธรรม, 2564) เพราะไม่มีการสถาปนาบุคคลในตำแหน่งนี้อีกต่อไป

จาก “นิราศหนองคาย” ถึง “ขุนศึก คักดินากับพญาอินทรี”

ระบบศักดินาที่พัฒนาต่อมาจากสังคมทาส โดยที่อาณาจักรสุโขทัยตอนต้นเป็นยุคปลายของสังคมทาส จิตร ภูมิศักดิ์ สันนิษฐานว่า ศักดินาน่าจะปรากฏขึ้นครั้งแรกในสมัยอาณาจักรสุโขทัย เพราะมีการปรับใหม่ตามศักดิ์ พระเจ้าอู่ทอง ปฐมกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ทรงประกาศว่า ที่ดินทั้งปวงเป็นของพระมหากษัตริย์ นับเป็นการประกาศเริ่มต้นของสังคมศักดินาอย่างชัดเจน ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ หลังจากเอาชนะอาณาจักรสุโขทัยได้ ก็มีการจัดระเบียบที่ดินใหม่ (อาจเรียกว่าเป็นการแบ่งที่ดินใหม่) พร้อมทั้งตราพระอัยการตำแหน่งนายทหารและพลเรือน มีการกำหนดศักดินาของคนในบังคับทั้งปวง เรื่อยมาจนรัชกาลที่ 5 มีการเลิกชนชั้นทาสและไพร่ ส่วนศักดินาถูกล้มเลิกไป ส่วนใหญ่ในการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 และยกเลิกบรรดาศักดิ์ในเวลาต่อมา (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2561)

นอกจากนี้ จิตร ภูมิศักดิ์ ยังได้กล่าวอีกว่า “ศักดินาไทย” เป็นบทวิเคราะห์แสดงภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์สังคมไทยในมิติใหม่ ที่ขยายออกไปจากเดิม โดยใช้หลักวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ของลัทธิมาร์กซิสต์ เปิดเปลือยถึงประวัติศาสตร์แห่งสังคมศักดินา ที่ถูกบิดเบือนอย่างจงใจมานาน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของชนชั้นศักดินาในฐานะศูนย์กลางของรัฐและสังคมไทย บทวิเคราะห์นี้มีใช้เพียงการเผยแพร่ร่องรอยแห่งประวัติศาสตร์ชาติไทย ซึ่งเปี่ยมด้วยแรงสั่นสะเทือนเท่านั้น ทว่ายังเป็นดังแรงกระแทกรุนแรงที่ขยายจักรวาลการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของไทย และเป็นคบไฟส่องนำไปสู่นาคต มาศึกษาประวัติศาสตร์กันอย่างจริงจังหลากหลายมิติ เพื่อเกิดมุมมองสังคมไทยในอดีตที่มีความหลากหลาย ใช้เป็นบทเรียนและขุมคลังทางปัญญาที่จะพัฒนาสังคมไทยต่อไป (สมสมัย ศรีสุทพรพรรณ (จิตร ภูมิศักดิ์), 2561) และเรื่องราวเกี่ยวกับความขัดแย้งภายในประเทศ มีสาเหตุมาจากระบบศักดินา

ในลักษณะเดียวกันนี้ หนังสือ “ขุนศึก คักดินา และพญาอินทรี” ของ ณัฐพล ใจจริง ได้กล่าวถึงความขัดแย้งของศักดินาไทย นับตั้งแต่การ ปฏิวัติสยาม ในปี พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2500 โดยงานวรรณกรรม

เรื่องนี้ เป็นการแต่งเรื่องราวแบบร้อยแก้ว หรือเป็น นวนิยาย โดยสะท้อนเรื่องราวความขัดแย้งดังกล่าวผ่านตัวละครสำคัญ ซึ่งก็คือ “น้องแบงค์” เด็กอายุราว ๆ 7-8 ขวบ ที่สนใจเรื่องราวของบ้านเมือง และได้ตาม แม่ไปร่วมกับการชุมนุมทางการเมืองด้วยความไม่รู้เรื่องอะไร แล้ว “น้องแบงค์” ก็สนใจเรื่องราวเกี่ยวกับความขัดแย้งของบ้านเมืองขึ้นมา และต่อมาก็ได้ทะลุมิติเข้าไปเห็นเรื่องราวนับตั้งแต่ การปฏิวัติสยาม หรือ การปฏิวัติ 2475 หรือ ปฏิวัติคณะราษฎร เรื่อยมาจนถึงเหตุการณ์สวรรคตของรัชกาลที่ 8 และการรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2490 (The Standard, 2563)

ถือว่าปรากฏการณ์ของการที่ผู้คนให้ความสนใจไปยื่นเข้าแถว รอซื้อหนังสือเล่มนี้ ในงาน สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2563 คือหนังสือ ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี โดยกล่าวถึง ขุนศึก ที่หมายถึง ทหาร, ศักดินา ที่หมายถึงสถาบันพระมหากษัตริย์และขุนนางหรือชนชั้นปกครองต่าง ๆ และพญาอินทรี ที่หมายถึงประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในหนังสือนี้ระบุว่า ประเทศไทยไม่ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก แต่ถูกรบ้อมาโดยสหรัฐอเมริกา เพราะในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้น มีเรื่องราวของการประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศ อาณานิคมสงคราม ได้ เพราะความสามารถของ ปรีดี พนมยงค์ ผู้นำขบวนการเสรีไทย (ฉัตรกุล ใจจริง, 2563) และความ เป็นวรรณกรรมที่ส่งผลต่อเหตุการณ์ในบ้านเมือง ของนิราศหนองคาย กับ หนังสือ ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี นี้ จะได้นำมากล่าวในเชิงเปรียบเทียบต่อไป

ประเด็นเปรียบเทียบระหว่างนิราศหนองคายกับหนังสือ “ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี”

1) การเปรียบเทียบด้านผู้เขียน

นิราศหนองคาย แต่งโดยหลวงพิพัฒน์พงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) เป็นชนชั้นศักดินา ในสมัยรัชกาลที่ 5 ผู้เขียนมีความกล้าที่จะตีแผ่เรื่องราวของชนชั้นสูงในสมัยของตนอย่างสนุกสนาน และสังคมให้การตอบรับ หรือให้ความนิยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยระบุว่า เป็นวรรณคดี ที่มีคุณค่าและควรอ่าน สำหรับทุกคน ตัวผู้เขียนถูกลงโทษอย่างหนักและอาจจะถึงตาย ถ้าไม่มีเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) คอยปกป้อง ในบทกวีนั้นผู้เขียนระบุไว้ ท่านช่วยรับเอา หรือ รับโทษแทน ทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่ตัวผู้ช่วยให้โทษหนักให้เป็นเบา คือเจ้านายของผู้ประพันธ์นั่นเอง ทั้งที่เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ก็ถูกกวีเยาะเย้ยถากถาง เสียชื่อเสียงอยู่หลายตอน

ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี เป็นหนังสือที่ดัดแปลงมาจาก วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ด้านรัฐศาสตร์ ของฉัตรกุล ใจจริง เป็นบุคคลในยุคปัจจุบัน ผู้เขียนไม่ได้ถูกลงโทษโดยผู้นำของบ้านเมือง แต่ได้รับการกล่าวขานในทางบวกและทางลบ ซึ่งการกล่าวถึงในทางบวก คือการยกย่องตัวผู้เขียนว่า เขียนได้ดี เขียน

ได้นำอ่าน กล้าเขียน กล้านำเสนอในสิ่งที่คนทั่วไปไม่กล้า ฯลฯ ในด้านลบคือการระบุว่า เอาเงินหลวงไป บิดเบือนประวัติศาสตร์ ทำให้ชาติเสียหาย (อานนท์ ศักดิ์วรวิชย์, 2563) และ โจมตีสถาบันชั้นสูง ซึ่งหมายถึง ระบบศักดินา ซึ่งตัว ญัฐพล ใจจริง ก็บอกตรงๆ ว่ามีชีวิตที่ไม่ปลอดภัย เพราะมีอำนาจมืด คุกคาม แต่ก็มี ผู้ใหญ่ในบ้านเมือง โดยเฉพาะสายวิชาการ คอยให้กำลังใจและคอยปกป้อง กล่าวได้ว่า บุคคลทั้งสอง เป็นผู้ มีลักษณะร่วมกันในความเป็นนักวิชาการ ที่มีความรู้และผลงานทางวิชาการมากมาย

2) การเปรียบเทียบด้านเนื้อหา

นิราศหนองคาย เป็นการวิพากษ์บุคคลในระบบศักดินาไทยว่า ความเป็นอยู่ที่หรูหราฟุ่มเฟือย เต็มไปด้วยเรื่องของอำนาจ และ กิน กาม เกียรติ มากมายหลายอย่าง จนเป็นที่ขัดเคืองพระทัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 รับสั่งให้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วยการโบย 50 ที และจำคุก และมีเนื้อหาที่เป็นการเสียดสีเยาะเย้ย ถากถางด้วยการพาดพิงบุคคลชนชั้นศักดินาอย่างไม่เหมาะสม เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5, สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล)

ขุนศึก ศักดินา กับพญาอินทรี เป็นการวิพากษ์บุคคลในประวัติศาสตร์ จนนำไปสู่การวิพากษ์ ของนักวิชาการที่เข้าใจกันในสังคมทั่วไปว่า หมายถึง กลุ่มที่สนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่เรียกกันว่า รอยัลลิสต์ ในเชิง ขัดแย้ง ในวงกว้าง ว่าเป็นการบิดเบือนใส่ร้ายผู้คนชั้นสูงหรือศักดินาของไทย โดยบุคคลที่ถูกพาดพิงหรือกล่าวถึงนั้น ส่วนมากเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีส่วนหรืออยู่เบื้องหลังการทำ รัฐประหาร ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และประเด็นที่กลุ่ม รอยัลลิสต์ กล่าวโจมตี ญัฐพล ใจจริง คือ หนังสือเล่มนี้ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน ที่มีนายธนธร จิรรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ และกลายมาเป็น คณะก้าวหน้าในเวลาต่อมา (เสรี วงษ์มณฑา, 2563)

3) การเปรียบเทียบด้านฉากสำคัญของเรื่อง

ฉากสำคัญของทั้งสองเรื่อง มีความสถานที่ (Location) ที่เป็นฉากสำคัญที่สัมพันธ์กันระหว่างงานวรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้ คือ

นิราศหนองคาย การเดินทางไปถึงสถานที่ สระบุรี, ดงพญาเย็น และพงพญาไฟ ซึ่งในฉากตรงนี้จะ มีเนื้อหาที่กวีผู้ประพันธ์กล่าวถึงมากที่สุด

ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี เป็นการพูดถึงภาพหรือฉากที่พระยาศรีสิทธิสงคราม (ดิน ท่าราบ) ถูกฝ่ายรัฐบาลของคณะราษฎร ยิงตายที่สถานีรถไฟหินลับ ในเขตจังหวัดสระบุรี ซึ่งนำไปสู่การสมมนา เสดนา และอัดลงใน Youtube โดย Youtuber หลายคน หลายคลิป ซึ่งสามารถเข้าไปดูหรือการค้นหาข้อมูลได้โดยง่าย แต่โดยเนื้อหาแล้ว เป็นการกล่าวถึงการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลตามเอกสารหลักฐานที่ไปรวบรวมมา ทำคุณกวีนิพนธ์ปริญาเอก หัวข้อ “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลก

ของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500)” ส่วนผลกระทบจากสังคมนั้น มีทั้งส่วนที่เป็นการกล่าวหาโจมตี และส่วนที่เป็นการส่งเสริมสนับสนุนและให้กำลังใจ

สรุป

การพูดหรือการแสดงออกทางความคิดด้วยการพูดและเขียนนั้น เป็นสิ่งที่ควรระมัดระวัง ในสังคมไทยเราจะการพูดจาหรือการแสดงออกทางการพูดการคิด มีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็น “อยู่คนเดียวให้ระวังความคิด อยู่กับมิตรให้ระวังวาจา” และการเตือนให้ระวังในการพูดจานี้ ในทางพระพุทธศาสนาให้ใช้วิธีการพูดของพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่าง ในอภัยราชการสูตรว่า “วาจา (ซึ่งหมายรวมเอาการแสดงความคิดเห็นด้วยการเขียน) ที่ เป็นความจริงแท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ไม่ควรพูด, วาจาที่จริง วาจาที่แท้และประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ในข้อนี้ ควรดูกาลเทศะในการพูด, วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้น เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ก็ไม่ควรพูด, วาจาที่จริง ที่แท้ ไม่ ประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ไม่ควรพูด, และ วาจาที่จริง ที่แท้ และประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ในข้อนี้ ควรดูกาลเทศะในการพูด” เป็นข้อแนะนำเบื้องต้นในการแสดงออกในการพูดและการเขียน

สำหรับประเด็นที่เป็นผลกระทบหลังจากการนำความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจของตน ออกสู่ สื่อ ต่างๆ นั้น การศึกษาเนื้อหาใน “นิราศหนองคาย” และ “ขุนศึก ศักดินา และพญาอินทรี” ส่งผลกระทบต่อสังคม และส่งผลกระทบในเชิง สะท้อนย้อนกลับ มาสู่ตัวของผู้เขียนเองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งด้านลบ และ บวก หรือ Negative and Positive ได้ตลอดเวลา การวิพากษ์วิจารณ์บุคคลในสังคมในยุคของหลวงพัฒนพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) ในสมัยรัชกาลที่ 5 และฉันทพล ใจจริง ในสมัยปัจจุบันได้นำไปสู่ความขัดแย้งต่าง ๆ มากมายหลากหลาย แต่เหนืออื่นใด เสรีภาพทางการแสดงออกทางความคิดเห็น ควรมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ซึ่งประเด็นนี้ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้แนะนำว่า การนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน ควรนำมาศึกษาอย่างกว้างขวางและสร้างสรรค์ ไม่ใช่เอามาตำหนิกล่าวโทษกันว่า คนนั้นคนนี้ “ผิด” แต่ให้นำมาศึกษาเอาสาระและสิ่งดี ๆ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2559). *นิราศหนองคาย* (ทิม สุขยางค์). กรุงเทพมหานคร : บริษัททุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- ณัฐพล ใจจริง. (2563). *ขุนศึก คักดินา พญาอินทรี*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ฟาเดียวัน.
- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2564). ปริศนา “นิราศหนองคาย” ทำไมต้องถูกสั่งเผา?. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2564 จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_6504
- เปลื้อง ณ นคร. (2539). *ปริทรรศน์แห่งวรรณคดีอังกฤษ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- ผิน ทุ่งคา. (2561). “ถูกต้องตายเพราะอยากมีเมียหม่อม” คดีความและวาทะของพระปรีชาภักการ ผู้รับโทษประหาร. (บทความออนไลน์) 2561. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2564 จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_6763
- มติชนออนไลน์. (2559). ‘นิราศหนองคาย’ 1 ใน 100 หนังสือดีควรอ่าน ที่เคยเป็นวรรณกรรมถูกสั่งเก็บ. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_30603
- วิกิพีเดีย. (2561). *สงครามปราบฮ่อ*. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2564 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สงครามปราบฮ่อ>.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2564). *ก่อนพระปิ่นเกล้าฯ สวรรคต ทรงกราบทูลความลับเรื่องใด ถวายรัชกาลที่ 4?* เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2564 จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_42727
- สมสมัย ศรีสุทธพวรรณ (จิตร ภูมิศักดิ์). (2561). *โฉมหน้าคักดินาไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยคดีศึกษา (2006) บจก.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2564). *ประวัติศาสตร์ที่ไม่มีในแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ จักรีปริทัศน์ รัชกาลที่ 4 ตอนที่ 1 อัจฉริยภาพผู้นำยุคเปลี่ยนผ่าน*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=1g8YIxfCGS8>
- เสรี วงษ์มณฑา. (2563). *เรื่องลับมาก | “อานนท์” ฝึกไล่ใน..เปิดโปง “หนังสือเบิกเนตร” ปลดแอก*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2564 จาก <https://bit.ly/3oE5sYQ>
- หลวงพัฒนพงศ์ภักดี. (2494). *นิราศหนองคาย*. (คัดลอกโดยนายสวัสด์ จันเล็ก เมื่อ 27 ตุลาคม 2494).
- อรรถพร ดีที่สุด. (2559). *นิราศหนองคายฉบับสมบูรณ์: ประเด็นวิพากษ์บุคคลและเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏในฉบับพิมพ์*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 จาก <https://so011.tci-thaijo.org/index.php/damrong/issue/view/6862>

อานนท์ ศักดิ์วรวิชย์. (2563). เรื่องลับมาก / (ต่อ) "อานนท์" ฉีกไส้ใน...เปิดโปง "หนังสือเบิกเนตร" ปลดแอก.
เรียกใช้เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2564 จาก <https://bit.ly/3oGQJMs>
The Standard. (2020/2563). ชุนศึก คักดินา และพญาอินทรี การเมืองไทยใน พ.ศ. 2491-2500. เรียกใช้
เมื่อ 12 มกราคม 2564 จาก <https://bit.ly/3apSjNJ>

แนวทางการส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 จังหวัดหนองคาย*
A GUIDELINES OF STUDENT'S AGGRESSIVE BEHAVIORS PROMOTING
ADJUSTMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE
OF PRIMARY EDUCATION AREA DISTRICT 1 NONG KHAI PROVINCE

เปมิกา สุขสำราญ

Pemiga Suksamran

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: Ploy_Pemiga2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

พฤติกรรมความก้าวร้าว เป็นการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติ โดยมีมุ่งทำลายตนเองและผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดหรือทรัพย์สินเสียหาย ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บทางกายและจิตใจ เป็นพฤติกรรมที่มีการติดต่อกับผู้อื่นอย่างไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ทำให้ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความก้าวร้าวอาจแสดงได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจ สภาพที่ทำให้เกิดความก้าวร้าวทั้งท่ายกาย วาจา โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมความก้าวร้าว คือ ด้านกรรมพันธุ์ ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม/สังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านครอบครัว ด้านพฤติกรรมลอกเลียนแบบ ด้านครูผู้สอน และด้านเพื่อน ส่งผลให้แสดงความก้าวร้าวออกมาทางกายและวาจา ดังนั้น แนวทางที่สามารถส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าว ควรมีการดำเนินการ คือ 1) การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน เป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมตลอดไปถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เสริมความรู้ เช่น ป้ายนิเทศ มุมวิชาการ ชั้นวางหนังสือ โต๊ะวางสื่อการสอน ฯลฯ 2) ศึกษาลักษณะของการปรับพฤติกรรม โดยเน้นการแก้ไขพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ชัดเจน ไม่ใช่คำที่ประณามหรือตีตรา เน้นสภาพการณ์ในปัจจุบัน เน้นการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตระหนักในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย 3) ใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม โดยมี 2 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน แนวทางที่ 2 เทคนิคการปรับพฤติกรรม เช่น การให้แรงเสริม การฝึกพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม การเตือนตนเอง การเสนอตัวแบบ การชี้แนะ การลงโทษ การควบคุมตนเอง การฝึกสอนตนเอง และวิธีพฤติกรรมบำบัด เป็นต้น

คำสำคัญ: แนวทาง, การส่งเสริม, พฤติกรรมความก้าวร้าว

*Received: 12 October 2021; Revised: 28 November 2021; Accepted: 14 December 2021

Abstract

Aggressive behavior is more violent than usual. By aiming to destroy oneself and others to suffer pain or property damage. injuring others physically and mentally It is a behavior that has contact with others inappropriately for the right time. causing infringement of the rights of others Aggression can be shown directly or indirectly to release tension. grievances The condition that caused aggression both physically and verbally. The main factors that caused aggressive behavior were heredity, emotional, mental, environmental/social, cultural, family, plagiarism. Teacher and friends Resulting in physical and verbal aggression. Therefore, guidelines that can promote the reduction of aggressive behavior. Actions should be taken: 1) setting up an atmosphere in teaching and learning It is an arrangement of materials, equipment, facilities related to teaching and learning. including things that enhance knowledge such as information signs, academic corners, bookshelves Tables for teaching media, etc. 2) Study the characteristics of behavioral adjustments. by focusing on correcting noticeable behaviors Do not use words that condemn or stigmatize. focus on the current situation Emphasis on increasing desirable behaviors Recognize the differences between individuals as well. 3) Apply behavior modification techniques with 2 approaches. behavioral training self reminder Modeling, Guidance, Punishment, Self-control self training and behavioral therapy, etc.

Keywords: A guidelines, Promoting Adjustment, Aggressive Behaviors

บทนำ

พฤติกรรมความก้าวร้าวที่เกิดขึ้นในโรงเรียนสายสามัญในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จะพบพฤติกรรมก้าวร้าวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตั้งแค้นริดไถเงินเพื่อนหรือรุ่นน้องในโรงเรียน การพูดจาส่อเสียด ล้อเลียน ข่มขู่คุกคามเด็กที่อ่อนแอกว่า แต่ถ้าบุคคลสามารถควบคุมอารมณ์โกรธของตนได้ ก็จะทำให้เข้าอกเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงได้อีก โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ซึ่งพบว่านักเรียนบางคนมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ของตน โดยจะเห็นได้จากการแสดงออกในรูปของพฤติกรรมก้าวร้าวหลายรูปแบบ จนเป็นสาเหตุให้เกิดการแกล้งเพื่อน การข่มขู่เอาเงิน พูดจาหยาบคาย ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา ฯลฯ ซึ่งพฤติกรรมที่กล่าวมา ล้วนส่งผลเสียต่อระบบการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนทั้งสิ้น และยังเป็นการทำให้อายุสุขภาพจิตทั้งครูและนักเรียนร่วมชั้น อีกสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนสำคัญทำให้เกิดพฤติกรรมความก้าวร้าวมากหรือน้อยได้นั้น ก็ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละครอบครัวด้วย ซึ่งจะพบว่าจากภาวะในสังคมปัจจุบัน พ่อแม่ผู้ปกครองต้องดิ้นรนหาเงินเพื่อมาเลี้ยงดูครอบครัว อาจจะทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ของการเป็น

สมาชิกครอบครัวที่ดีได้เต็มที่ เมื่อกลับมาถึงบ้านอย่างเหน็ดเหนื่อย คำพูดจาอาจจะมีกระทบกระทั่งกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นถ้าขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาทั้งด้านความคิด การแสดงออกในหลาย ๆ แบบที่รุนแรงแตกต่างกันไป ถ้าภายในครอบครัวเกิดปัญหาทะเลาะกัน สิ่งที่จะตามมาหลังจากนั้นก็คือปัญหาที่เก็บกดไว้ในใจ เกิดความคับข้องใจ เดือดร้อนใจ และจะไม่มีที่ระบายให้ใครฟัง ในแต่ละครอบครัวจะมีทักษะการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน สมาชิกของครอบครัวที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสมนั้น จะมีความรักความผูกพัน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เข้าใจกัน ก็จะทำให้สามารถคิดวิธีจัดการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสังคมปัจจุบันพบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว นั้น เมื่อเด็กกระทำความผิด เด็กได้รับการลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับความผิดนั้น ๆ เมื่อเด็กกระทำความผิดแต่ได้รับการลงโทษในสถานเบา เด็กก็อาจจะยอมเสี่ยงที่จะกระทำความผิดอีกครั้ง เพื่อจะได้ของที่ต้องการ (มิสชนัญญา เงินเมือง, 2553)

รัตโนทัย พลบูรณ์การ (2551) ได้กล่าวถึงข้อมูลจากงานวิจัยระบุว่า เด็กและเยาวชนจำนวน 2,897 คน เคยพบเห็นการกระทำความรุนแรงภายในชุมชนภายในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา โดยเด็กและเยาวชนเห็นเด็กและเยาวชนตี ต่อย ตบ ตัวต่อตัวในโรงเรียน รอบ ๆ โรงเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.1 รองลงมาเห็นเด็กและเยาวชนตี ต่อย ตบระหว่างบุคคล (ตัวต่อตัว) ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50.1 จากข้อมูลงานวิจัยที่กล่าวมานั้น จะพบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นนั้น พบเห็นได้บ่อยครั้ง การที่เด็กและเยาวชนพบเห็นความก้าวร้าวอยู่บ่อยครั้ง จะทำให้เกิดเจตคติต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมา เพราะเจตคติเป็นอารมณ์ความโน้มเอียงกับสิ่งที่พบเห็นแล้ว พร้อมทั้งจะแสดงการกระทำนั้นออกมา ซึ่งถ้าพฤติกรรมก้าวร้าวเกิดขึ้นมาแล้วนั้น ย่อมจะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

พฤติกรรมความรุนแรงของเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นนั้น เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งคุณภาพชีวิตของเด็ก ดังนั้น จึงควรหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความก้าวร้าวให้ลดน้อยลง ในการแก้ไขปัญหาคือความก้าวร้าวจะต้องได้รับความร่วมมือจากพ่อ แม่ ครู และพระสงฆ์ในการช่วยให้เด็กสามารถลดพฤติกรรมความก้าวร้าว ซึ่งพ่อแม่จะต้องอบรม สั่งสอน ใช้ออกคำสั่งที่เอารัดเอาเปรียบ แต่ไม่ใช่ใช้อารมณ์โกรธ ให้เด็กรู้จักกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย ซึ่งเป็นสิ่งดี ๆ ที่เราจะให้กับเด็ก การควบคุมต้องไม่เข้มงวดเกินไป และไม่ยอมตามใจเด็กมากเกินไป บางครั้งการควบคุมเด็กขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ และอารมณ์ของพ่อแม่ด้วย พ่อแม่บางคนอาจควบคุมลูกไม่เป็น รู้สึกสงสารลูก ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ การที่เด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่ ความรัก ความอบอุ่น ไปพร้อมกับการควบคุมกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยที่เหมาะสม ฝึกให้ช่วยเหลือตนเองได้ตามพัฒนาการที่ควรจะเป็น จะทำให้เด็กมีการควบคุมอารมณ์ตนเองที่ดี รู้จักกฎเกณฑ์ปรับตัวให้เข้ากับสังคมและผู้อื่นได้ง่าย มีมนุษยสัมพันธ์ดี ถ้าคิดกล้าแสดงออก เมื่อโตขึ้นก็สามารถร่วมงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีเป้าหมายในชีวิตและพยายามไปถึงจุดหมาย ไม่ย่อท้อ รู้จักสร้างกำลังใจให้ตนเอง ซึ่งเป็นความปรารถนาของพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็กทุกคน หมั่นพาบุตรหลานเข้าวัดทำบุญ ฟังเทศน์ ฟังธรรม เพื่อให้เด็กมีอารมณ์ที่สงบ ครูผู้สอนควรกำหนดกติกาให้ชัดเจน เอาจริงกับกฎเกณฑ์ ไม่ปล่อยให้มีทะเลาะกัน ใช้เทคนิค “ขอเวลานอก” เมื่อเด็กทะเลาะกับคนอื่น

“แจ้งข้อหา” อย่างรวบรัด ฟังเหตุการณ์รอบด้านอย่างสงบ เปิดโอกาสให้พูดพอควร แต่อย่าให้เป็นการแก้ตัวเกินไป ตัดสินด้วยความสงบ ตามข้อตกลงของการจัดการเมื่อมีการละเมิดกัน ใช้การลงโทษ ที่ไม่ก้าวร้าวรุนแรง เช่น การตัดรางวัล บำเพ็ญประโยชน์ ออกกำลังกาย ชวนคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ เช่น เวลาเพื่อนล้อเลียน จะมีทางออกอื่น ๆ อย่างไรอีก เช่น ฟ้องครู บอกเพื่อนตรง ๆ ให้เพื่อนช่วย ไม่สนใจ เปลี่ยนความคิดใหม่ เพื่อนล้อเท่ากับเพื่อนสนใจ อยากเล่นด้วย ล้อกลับ ชวนเพื่อนเล่นอย่างอื่น ทำให้เพื่อนรักเสียเลย ชูกลับ หากิจกรรมเบนความสนใจ ใช้กิจกรรมที่ระบายความโกรธ ความก้าวร้าว เช่นเตะฟุตบอล ชกกระสอบทราย เครื่องปั้นดินเผา แกะสลัก เป็นต้น แต่กิจกรรมนั้นต้องมีกติกาควบคุม ให้ทำงานที่เป็นประโยชน์ให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน และครู (พระสรวิน ภูมิบุญ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2553)

พฤติกรรมความก้าวร้าว คืออะไร

พฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นพฤติกรรมทางสังคมทางด้านลบ ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ทั้งทางตรงจากการประสพด้วยตนเองหรือทางอ้อมจากข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ความก้าวร้าวเป็นประเด็นหนึ่งที่นักจิตวิทยาให้ความสนใจ โดยมีข้อสงสัยว่าความก้าวร้าวแท้จริงเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์หรือเป็นผลพวงจากสถานการณ์ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของพฤติกรรมความก้าวร้าว ดังเช่น กระทรวงสาธารณสุข (2561) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติ โดยมีมุ่งทำลายตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวดหรือทรัพย์สินเสียหาย อาจเป็นการกระทำที่กระทำทางร่างกายและทางวาจา โดยทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บทางกายและจิตใจ เป็นพฤติกรรมที่มีการติดต่อกับผู้อื่นอย่างไม่เหมาะสมกับกาลเทศะทำให้ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความก้าวร้าวอาจแสดงได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจ โดยมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน ซึ่งพฤติกรรมความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ก่อให้เกิดผลเสียทั้งต่อผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ดังที่ รังสรรค์ โฉมยา (2551) กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเรียกร้องสิทธิแห่งตน โดยไม่สนใจว่าจะไปก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่นหรือไม่ ซึ่งการแสดงออกจะมีลักษณะของการข่มขู่ ปิบบังคับ เรียกร้องหรือลักษณะของการแสดงออกที่รุนแรง ลักษณะของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกมา จะมีทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการพูดจาข่มขู่ กรรโชก ดุถูกเหยียดหยาม ส่งเสียงดัง สบถ พูดคำหยาบ ชกต่อย ขว้างปาข้าวของ ใช้อาวุธทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ในทางจิตวิทยา พูนสุข มาศรังสรรค์ (2558) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าวในทางจิตวิทยาระบุไว้ถึงสภาพที่ทำให้เกิดความก้าวร้าว โดยเกิดการเสริมแรง (reinforcement) เกิดขึ้นเมื่อมีการส่งเสริมให้ก้าวร้าว โดยการยกย่องหรือให้กำลังใจ เวลาที่มีความก้าวร้าว หรือการกระทำก้าวร้าวทำให้เกิดผลดี การเลียนแบบ (modeling) การเห็นตัวอย่างที่ก้าวร้าว โดยเฉพาะจากคนที่ตนเองชื่นชอบ ปทัสถาน หรือรูปแบบแห่งการเสนอสนอง (norm of reciprocity) เช่น ความเชื่อ ในสังคมที่ว่าความแค้นต้องมีการชำระแบบตาต่อตา ฟันต่อฟันซึ่งส่งเสริมให้คนในสังคมเกิดความก้าวร้าวความเครียด (stress) อาทิ ความยากจน การตกงาน การถูกสังคมรังเกียจ อาการ้อน พ่อแม่รักลูกไม่เท่ากัน เสี่ยงรบกวนโรคประสาท ความรู้สึกขื่นขมของบุคคลในครอบครัว ฯลฯ สัญญาณความก้าวร้าว (aggressive cues) เช่น การดูความก้าวร้าวจากสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ การ

คลุกคลีกับอาวุธต่าง ๆ สามารถเป็นปัจจัยส่งเสริมความก้าวร้าวได้ ส่งผลให้แสดงออกทางกายและวาจา ดังที่ หัสติน แก้ววิชิต (2559) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว อาจแสดงออกทางร่างกายหรือทางวาจาก็ได้ เช่น การทำลายข้าวของ การทำร้ายร่างกาย การดุด่า การพูดคำหยาบ เป็นต้น การก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่เด็กเรียนรู้จากสังคม เด็กใช้ป้องกันตนเองจากการรุกรานของผู้อื่น เช่น เมื่อถูกพ่อแม่ดุด่า เด็กมักจะโต้เถียง เมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนมักจะชกต่อย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีวิธีเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน ๆ อีกด้วย เพื่อให้เพื่อน ๆ เกรงกลัว พฤติกรรมก้าวร้าวนี้สังคมมักจะตีตรา ทำให้พวกเขาก้าวร้าว มักจะต่อต้านสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Buss, A.H. (1961) ได้ให้ความหมายของคำว่าก้าวร้าว คือ การแสดงออกของการกระทำเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากระตุ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความก้าวร้าวทางกาย และความก้าวร้าวทางวาจา นอกจากนี้ Zillmann, D. (1979) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว คือ การรุกรานคนอื่น พยายามให้ผู้อื่นได้รับอันตราย หรือป้องกันตนเองจากการถูกผู้อื่นรุกราน จนทำให้ผู้รุกรานได้รับอันตราย และ Coon, D. & Mitterer, J.O. (2013) กล่าวว่า ความก้าวร้าว (Aggression) หมายถึง การกระทำที่มีเจตนาเพื่อทำให้ผู้อื่นเสียหาย ทั้งทางจิตใจหรือร่างกาย อาทิ สงคราม การฆาตกรรม ความรุนแรงในครอบครัว การลอบสังหาร การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย หรือแม้แต่การรังแกหรือการแกล้ง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความก้าวร้าว

ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน ไม่ได้จำกัดเพียงแค่พฤติกรรมภายนอกชนิดที่แสดงออกให้ผู้อื่นได้รับรู้รับทราบ หากแต่ยังรวมถึงพฤติกรรมภายในที่เป็นความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมภายนอกชนิดโมเลกุลที่เป็นกระบวนการทำงานของร่างกาย ที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อพฤติกรรมภายใน ทั้งนี้ ขอนำเสนอตัวอย่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความก้าวร้าวพอสังเขปจากแนวคิดของโสมรธรรม จันทระประภา (2543), อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544), สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชาติ (2550), สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2553), ตรรกพร สุขเกษม (2554), King, L.A. (2011), Feldman, F.S. (2013), Coon, D. & Mitterer, J.O. (2013) ดังนี้

1) กรรมพันธุ์ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากสายเลือด สืบกรรมพันธุ์จากบิดามารดาที่แสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวอยู่เป็นประจำ และถ่ายทอดสู่ลูก หลาน เกิดความบกพร่องทางสมอง โรคทางสมอง โรคคลุ้มคลั่ง รวมทั้งโรคสมาธิบกพร่อง อาจทำให้เด็กควบคุมอารมณ์โกรธของตนเองไม่ค่อยได้ และแสดงความก้าวร้าวออกมา

2) อารมณ์ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากพื้นอารมณ์ เด็กที่มีพื้นอารมณ์แบบเด็กเลี้ยงยาก จะเกิดอาการก้าวร้าวได้ง่ายเมื่อมีสิ่งมากระตุ้น เมื่อเด็กมีความเครียดหรือมีปัญหาในการปรับตัว เด็กอาจแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาในลักษณะของอาการก้าวร้าว เด็กอาจก้าวร้าวเนื่องมาจากมีความผิดปกติทางจิตใจ เช่น ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าหรือโรค Bipolar (ซึ่งมีอาการหงุดหงิดง่ายและก้าวร้าวสลับกับอารมณ์เศร้า) โรคทั้งสองนี้พบได้บ่อยในวัยรุ่น

3) จิตใจ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากการได้รับการกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรง เช่น การถูกข่มขืน ทารุณกรรม เป็นต้น เด็กจะมีความกลัวและรู้สึกตนเองเปราะบาง ภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นถึงคนอ่อนแอถูกทำร้าย หรือตกเป็นเหยื่อของคนที่แข็งแกร่งกว่านั้น อาจจะทำให้เด็กเล็ก ๆ โดยแสดงอาการก้าวร้าวต่อผู้อื่นเสียเอง

4) สติปัญญา หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากเด็กเกร มีทั้งเด็กโง่และเด็กฉลาด แต่เฉลี่ยแล้วมักมีสติปัญญาไม่สูงนัก จึงแสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวได้ ในเด็กเล็กที่ยังพูดไม่เก่ง หรือมีปัญหาทางภาษา อาจเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้บ่อย ๆ ทั้งนี้ เพราะรู้สึกขัดใจและอัดอัดใจที่ไม่สามารถบอกกล่าวถึงความต้องการของตนเองได้

5) สิ่งแวดล้อมสังคม หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากสังคม มีส่วนทำให้เด็กไปสู่ความพินาศอยู่มาก ได้แก่ สื่อมวลชน ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี สถานที่ที่เป็นอบายมุข

6) วัฒนธรรม หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง พบลักษณะของความก้าวร้าวที่แตกต่าง ในบางวัฒนธรรมถือว่าความก้าวร้าวรุนแรงเป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างเช่น บางประเทศในแถบตะวันออกกลางที่ให้ความสำคัญในเกียรติยศของครอบครัวและเพศชาย จนสามารถทำร้ายร่างกายหรือกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงได้โดยไม่ถือเป็นความผิดใด ๆ นอกจากนี้ พบว่าช่องว่างระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของคนในประเทศมีความสัมพันธ์กับการก่อคดีอาญา

7) ครอบครัว หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากภาวะของครอบครัว การมีภาวะของครอบครัวไม่สมบูรณ์ เช่น เด็กประเภทพ่อแม่หย่าร้างกัน มีพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง อาศัยคนอื่นอยู่ พ่อแม่เป็นนักเลงอบายมุข ในครอบครัวไม่มีความสุข ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กเกรได้ ฐานะทางครอบครัว เด็กที่เกิดในครอบครัวที่ยากจน ก็หาทางช่วยตัวเองทั้งในด้านสุจริตและทุจริต ส่วนเด็กที่เกิดในครอบครัวที่มั่งคั่ง ได้รับการตามใจจนเกินไป ก็กลายเป็นเด็กเกรได้ วิธีการอบรมของพ่อแม่และปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกที่พบบ่อย ๆ ในครอบครัวของเด็กที่ก้าวร้าว ได้แก่ พ่อแม่อบรมเด็กอย่างเข้มงวดมากและลงโทษเด็กบ่อยเกินไป พ่อแม่พูดกับเด็กอย่างไม่เหมาะสม เช่น มีคำสั่งเชิงลบ ห้ามไม่ให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้บ่อย ๆ พูดจาตำหนิติเตียน ทำให้เด็กเสียหน้าหรืออาย ตะโกนด่า ออกคำสั่งแบบขู่เข็ญ โกรธหรือรำคาญ และวิพากษ์วิจารณ์เด็กบ่อย ๆ พ่อแม่ไม่ค่อยสนใจหรือให้รางวัลเมื่อเด็กทำสิ่งที่ดี เมื่อเด็กทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม ดื้อหรือไม่เชื่อฟังกฎระเบียบ พ่อแม่ก็ไม่ได้จัดการ ตั้งแต่ต้นอย่างจริงจัง มีการทำร้ายร่างกายกันในครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ อาจพบในครอบครัวปกติได้ แต่ก็เป็นบางคราวเท่านั้น แต่ในครอบครัวของเด็กที่ก้าวร้าว จะมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้บ่อย ๆ จนเป็นวิถีชีวิตประจำวัน

8) พฤติกรรมการลอกเลียนแบบ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากพ่อแม่ การเลียนแบบความก้าวร้าวจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวอื่น ๆ เช่น เพื่อนฝูง โทรทัศน์ ภาพยนตร์หรือสื่ออื่น ๆ ความก้าวร้าวที่เป็นส่วนหนึ่งของความเกร หรือบุคลิกภาพอันธพาล เด็กบางคนไม่ได้ก้าวร้าวอย่างเดียว แต่มีปัญหาพฤติกรรมเกรด้วย เช่น หนีโรงเรียน โกหก ขโมยของ ชอบทะเลาะวิวาท ข่มขู่ผู้อื่นหรือมีบุคลิกภาพแบบอันธพาล

9) ครูผู้สอน หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความก้าวร้าวที่เกิดจากเด็กไม่กล้าแสดงออกถึงความรู้สึก ขัดแย้งกับครู และเก็บความรู้สึกนั้น มาแสดงกับเด็กคนอื่น ๆ ครูชอบใช้อำนาจเกินเหตุกับเด็ก ครูไม่ ยุติธรรมต่อเด็ก นักเรียนบางคนแสดงความก้าวร้าวกับครูผู้สอน เพราะมีปัญหาบางประการเกิดขึ้น เช่น ไม่ชอบเพราะคิดว่าครูไม่ยุติธรรม หรือถูกดูโดยไม่ผิด

10) การคบเพื่อนและวัตถุที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง สื่อต่าง ๆ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ ก้าวร้าวที่เกิดจากคบเพื่อนหรือมีผู้นำที่ไม่ดี เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดสาเหตุหนึ่ง ตามธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น มีเด็กเป็นอันมากที่เกเร เสียคน เช่น ดิทยาเสพติด เป็นอันธพาล เล่นการพนัน ฯลฯ เพราะมีเพื่อนหรือผู้นำ ประเภท “ลูกพี่” ชักนำ

แนวทางการส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน

ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน ไม่ได้จำกัดเพียงแค่พฤติกรรมภายนอกชนิดที่ แสดงออกให้ผู้อื่นได้รับรู้รับทราบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการส่งเสริมการลดพฤติกรรมความ ก้าวร้าว จากแนวคิดของอุมพร ตรังคมสมบัติ (2544), สุรางค์ โค้วตระกูล (2553), โสธิดา อนุชธรรม และดุสิตา ดิบุคคำ (2562), พนม เกตุมาน (2562), ประไพพรรณ ภูมิวิมลสาร และพรรณระพี สุทธิวรรณ (2562) และ Feldman, F.S. (2013) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน เป็นการ จัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมตลอดไปถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เสริม ความรู้ เช่น ป้ายนิเทศ มุมวิชาการ ชั้นวางหนังสือ โต๊ะวางสื่อการสอน ฯลฯ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้เกิดความสบายตา สบายใจ แก่ผู้พบเห็น โดยการจัดสิ่งต่อไปนี้

1.1 การจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ของนักเรียน ให้มีขนาดเหมาะสมกับรูปร่างและวัยของนักเรียน ให้มีช่องว่างระหว่างแถวที่นักเรียนจะลุกนั่งได้สะดวก และทำกิจกรรมได้คล่องตัว ให้มีความสะดวกต่อ การทำความสะอาดและเคลื่อนย้ายเปลี่ยนรูปแบบที่นั่งเรียน ให้มีรูปแบบที่ไม่จำเจ เช่น อาจเปลี่ยนเป็น รูปตัวที ตัวยู รูปครึ่งวงกลม หรือเข้ากลุ่มเป็นวงกลม ได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ นักเรียนที่นั่งทุกจุดอ่านกระดานดำได้ชัดเจน แถวหน้าของโต๊ะเรียนควรอยู่ห่างจากกระดานดำพอสมควร ไม่น้อยกว่า 3 เมตร ไม่ควรจัดโต๊ะติดกระดานดำมากเกินไป ทำให้นักเรียนต้องแหงนมองกระดานดำ และหายใจเอาฝุ่นขอลักเข้าไปมาก ทำให้เสียสุขภาพ

1.2 การจัดโต๊ะครู ให้อยู่ในจุดที่เหมาะสม อาจจัดไว้หน้าห้อง ข้างห้อง หรือหลังห้องก็ได้ งานวิจัยบางเรื่องเสนอแนะให้จัดโต๊ะครูไว้ด้านหลังห้อง เพื่อให้มองเห็นนักเรียนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การจัดโต๊ะครูนั่นขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดที่นั่งของนักเรียนด้วย ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้ง บนโต๊ะและในลิ้นชักโต๊ะ เพื่อสะดวกต่อการทำงานของครู และการวางสมุดงานของนักเรียน ตลอดจน เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่นักเรียน

1.3 การจัดป้ายนิเทศ ป้ายนิเทศไว้ที่ฝาผนังของห้องเรียน ส่วนใหญ่จะติดไว้ที่ข้างกระดานดำ ทั้ง 2 ข้าง ครูควรใช้ป้ายนิเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โดยจัดตกแต่งออกแบบให้สวยงาม

นำดู สร้างความสนใจให้แก่นักเรียน จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบทเรียน อาจใช้ติดสรุปบทเรียน ทบทวนบทเรียน หรือเสริมความรู้ให้แก่นักเรียน จัดให้ใหม่อยู่เสมอ สอดคล้องกับเหตุการณ์สำคัญ หรือ วันสำคัญต่าง ๆ ที่นักเรียนเรียนและควรรู้ จัดติดผลงานของนักเรียนและแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนจะเป็นการให้แรงจูงใจที่น่าสนใจวิธีหนึ่ง

1.4 การจัดสภาพห้องเรียน ต้องให้ถูกสุขลักษณะ คือ มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีหน้าต่างพอเพียง และมีประตูเข้าออกได้สะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอ่านหนังสือได้ชัดเจน เพื่อเป็นการถนอมสายตา ควรใช้ไฟฟ้าช่วย ถ้ามีแสงสว่างน้อยเกินไป ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น เสียง กลิ่น ควัน ฝุ่น ฯลฯ มีความสะอาด โดยฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบช่วยกันเก็บกวาด เช็ดถู เป็นการปลูกฝังนิสัยรักความสะอาด และฝึกการทำงานร่วมกัน

1.5 การจัดมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน ได้แก่ 1) มุมหนังสือ ควรมีไว้เพื่อฝึกนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมให้นักเรียนอ่านคล่อง ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ครูควรหาหนังสือหลาย ๆ ประเภท ที่มีความยากง่าย เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาให้อ่าน และควรหาหนังสือชุดใหม่มาเปลี่ยนบ่อย ๆ การจัดมุมหนังสือ ควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อสะดวกต่อการหยิบอ่าน 2) มุมเสริมความรู้กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ควรจัดไว้ที่น่าสนใจ ช่วยเสริมความรู้ ทบทวนความรู้ เช่น มุมภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา มุมความรู้ข่าว เหตุการณ์ ฯลฯ 3) มุมแสดงผลงานของนักเรียน ครูควรติดบนป้ายนิเทศ แขนงหรือจัดวางไว้บนโต๊ะ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนต่อไป อีกทั้งยังสามารถแก้ไขพัฒนาผลงานของนักเรียนให้ดีขึ้นโดยลำดับได้อีกด้วย 4) ตู้เก็บสื่อการเรียนการสอน เช่น บัตรคำ แผนภูมิ ภาพพลิก กระดาษ สี กาว ฯลฯ ควรจัดไว้ให้เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน สะดวกต่อการหยิบใช้ อุปกรณ์ชิ้นใดที่เก่าเกินไปหรือไม่ใช้แล้วไม่ควรเก็บไว้ในตู้ให้ดูรุงรัง 5) การประดับตกแต่งห้องเรียน ครูส่วนใหญ่มักนิยมประดับตกแต่งห้องเรียนด้วยสิ่งต่าง ๆ เช่น ม่าน มู่ลี่ ภาพ ดอกไม้ คำขวัญ สุภาษิต ควรตกแต่งพอเหมาะไม่ให้ดูรุงรัง สีสันที่ฉูดฉาด หรือใช้สีสะท้อนแสง อาจทำให้นักเรียนเสียสายตาได้ การประดับตกแต่งห้องเรียน ควรคำนึงถึงหลักความเรียบร้อย เป็นระเบียบ ประหยัด มุ่งประโยชน์ และสวยงาม 6) มุมเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด ตลอดจนชิ้นวางเครื่องมือเครื่องใช้ของนักเรียน เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ กล่องอาหาร ปิ่นโต ฯลฯ ควรจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ และหมั่นเช็ดถูให้สะอาดเสมอ

2. ลักษณะของการปรับพฤติกรรม

2.1 เน้นการแก้ไขพฤติกรรมหรือกิริยาอาการที่สังเกตเห็นได้ชัดเจน เช่น พูดเสียงดัง เดิน ตะโกน เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวสามารถมองเห็นได้ตรงกัน วัดได้เป็นรูปธรรม

2.2 ไม่ใช่คำที่ประณามหรือตีตรา เช่น คำว่า ชน ก้าวร้าว ดื้อ ขอบขโมย โกหก เป็นต้น เพราะเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะของการประเมิน มีความหมายกว้างและซับซ้อน มีหลายพฤติกรรมรวม ๆ กัน ยากแก่การสังเกตหรือสังเกตเห็นได้ แต่ต่างคนต่างก็เข้าใจไม่ตรงกัน ทำให้ยากแก่การจัดโปรแกรมการปรับหรือแก้ไขพฤติกรรม

2.3 พฤติกรรมต่าง ๆ เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก็เกิดจากการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม ฉะนั้น พฤติกรรมย่อมเปลี่ยนแปลงได้โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมหรือการจัดสภาพแวดล้อมใหม่ที่เหมาะสม

2.4 การปรับพฤติกรรมเน้นสภาพการณ์ในปัจจุบันเท่านั้น แม้ว่าพฤติกรรมนั้นเกิดจากการเรียนรู้ในอดีต แต่เงื่อนไขสิ่งเร้าและผลกรรมในสภาพการณ์ปัจจุบัน เป็นตัวกำหนดว่าพฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง หรือมีแนวโน้มที่จะลดลง ถ้าสามารถรู้ว่สิ่งเร้าหรือผลกรรมใดทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือลดลง ก็สามารถจัดสภาพการณ์สิ่งเร้าและผลกรรมนั้นได้เหมาะสม เพื่อให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปตามเป้าหมาย

2.5 การปรับพฤติกรรมเน้นการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยการให้สิ่งที่เด็กพอใจหลังจากเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น มากกว่าการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยการให้สิ่งเร้าที่เด็กไม่พอใจหลังการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้น หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า เน้นวิธีการทางบวกมากกว่าการลงโทษ

2.6 วิธีการปรับพฤติกรรมแต่ละวิธีนั้น จะใช้ได้เหมาะสมหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับปัญหาแต่ละปัญหา เนื่องจากเด็กแต่ละคนย่อมมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน การปรับพฤติกรรมจึงต้องตระหนักในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

2.7 วิธีการปรับพฤติกรรม เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มีระบบและขั้นตอน ที่ได้รับการทดสอบแล้วว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการปรับพฤติกรรมที่นำมาใช้ในชั้นเรียน

3. ใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม โดยมีแนวทางการปรับลดพฤติกรรมความก้าวร้าว ดังนี้

แนวทางที่ 1 การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน เป็นการเน้นแนวคิดของมนุษยนิยมที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกและความต้องการ โดยเฉพาะความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ ซึ่งได้แก่ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความต้องการเกียรติและการยอมรับ 5) ความต้องการตระหนักในตน

เพื่อให้เด็กที่มีปัญหาเศรษฐกิจ ความมั่นคงปลอดภัย ขาดความรัก ความอบอุ่นและการยอมรับให้เด็กได้รับในสิ่งที่ไม่เคยได้รับมาก่อน ให้เด็กรู้สึกว่โรงเรียนเป็นสถานที่ที่น่าอยู่น่าเล่าเรียน ดังนั้น การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกว่ตนเป็นส่วนหนึ่งของห้อง หรือเป็นสมาชิกคนหนึ่งห้องเรียน และมีแรงจูงใจภายในที่จะเรียนรู้ บรรยากาศในห้องเรียนไม่ร้อนอบอ้าว ห้องเรียนควรโปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวกหรือมีพัดลมระบายอากาศ จัดโต๊ะ เก้าอี้ให้เด็กนั่งสบาย ๆ เหมาะกับวัยและรูปร่างของเด็ก ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กผ่อนคลายความตึงเครียดบ้างหลังจากนั่งเรียนมาเป็นเวลานานพอสมควร โดยอนุญาตให้ออกไปล้างหน้า หรือทำตัวให้สบายที่สุด

2. คำนี้ถึงสภาพร่างกายว่าเด็กได้รับอาหารเพียงพอแล้วหรือยัง ควรจัดอาหารกลางวัน เด็กที่ขัดสนจัดหาน้ำดื่มไว้ให้เพียงพอ จัดหาของว่างให้เด็กได้รับประทานในเวลาบ่าย หรือให้มีเวลาพักตอนบ่ายสัก

10 - 15 นาที เพื่อให้เด็กออกไปหาอาหารรับประทาน นอกจากนี้ ครูควรสำรวจว่าเด็กคนใดเจ็บป่วยบ้าง ถ้ามีเด็กเจ็บป่วยควรให้พักผ่อน รับประทานยาให้ร่างกายพร้อมที่จะเรียนได้

3. ทำให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น โต๊ะเรียน ม้านั่งควรอยู่ในสภาพที่แข็งแรงทนทาน อาคารเรียนก็ต้องมั่นคงแข็งแรง สามารถต้านทานลมพายุได้ เพดานห้องเรียนไม่เก่า ผุ จนเกิดความน่ากลัว อุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องเรียน เช่น พัดลมที่ติดอยู่บนเพดานอยู่ในสภาพแข็งแรง เครื่องใช้ไฟฟ้าอยู่ในสภาพดีปลอดภัย นอกจากนี้ ครูควรจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมความมั่นคง ปลอดภัย

4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ เมื่อเด็กประสบความสำเร็จจะรู้สึกภาคภูมิใจและมีความรู้สึกรักนึกคิดถึงตนเอง (self – concept) ไปในทางที่ดีวิธีที่จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ

5. ครูควรแสดงการยอมรับเด็ก ไม่ว่าเด็กจะอยู่ในสภาพใด เช่น ถ้าเป็นเด็กที่เรียนอ่อน มีปมด้อย ครูก็ควรแสดงให้เห็นว่าครูยอมรับในสภาพที่เด็กเป็นอยู่ และเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถด้านอื่น ๆ เป็นการชดเชยเพื่อช่วยให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่า

6. การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการยอมรับอีกวิธีหนึ่งคือ การให้ทำงานเป็นกลุ่ม จากการศึกษาและวิจัยพบว่า การทำงานเป็นกลุ่มมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานคนเดียว เพราะคนต้องการมีความสัมพันธ์กับคนในกลุ่ม ต้องการปรึกษาหารือ ดังนั้น การทำงานเป็นกลุ่มย่อมทำให้เด็กได้รับการยอมรับและได้รับความสำคัญ แม้ว่าบางครั้งการทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้คนทำตามกลุ่มและสูญเสียอิสรภาพ ความเป็นตัวของตัวเองไปบ้างก็ไม่เป็นไร

แนวทางที่ 2 เทคนิคการปรับพฤติกรรม เป็นวิธีการปรับพฤติกรรมที่อยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1. การให้แรงเสริม การให้แรงเสริมเป็นวิธีการของการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำของสกินเนอร์ เป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขพฤติกรรมของเด็กในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อมูลยืนยันการใช้แรงเสริมในหลายรูปแบบ เช่น การให้แรงเสริมที่เป็นสิ่งของที่จับต้องได้กินได้ แรงเสริมทางสังคมที่เป็นคำชมเชย การให้ความสนใจ แรงเสริมที่เป็นกิจกรรมที่เด็กชอบมากกว่ากิจกรรมการเรียน แรงเสริมที่แลกเปลี่ยน ฯลฯ มีงานวิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยืนยันว่า แรงเสริมประสิทธิภาพแก้ไขพฤติกรรมการเรียนรู้ พฤติกรรมทางสังคมและอื่น ๆ

2. การฝึกพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม (Assertive behavior) เป็นเทคนิคการปรับพฤติกรรมที่ใช้ในการแก้ไขความกลัวและความวิตกกังวล โดยจะใช้วิธีการและขั้นตอนในการฝึกพฤติกรรมแสดงออกอย่างเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย การฝึกทักษะทางสังคม (Social Skills) และการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การให้คำแนะนำ (Coaching Instruction) การแสดงตัวอย่าง (Modeling) การซ้อมบทบาทของพฤติกรรม (Behavior rehearsal) การให้แรงเสริมทางบวก (Positive reinforcement) การแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing) และการให้การบ้าน (Home assignment) เพื่อให้เกิดการแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิด และความต้องการที่แท้จริงของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมเป็นธรรมชาติ ด้วยความมั่นใจอย่างตรงไปตรงมา ตาม

สิทธิของแต่ละบุคคลอีกด้วย ในการวิจัยครั้งนี้พฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมวัดด้วยคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรม การแสดงออกอย่างเหมาะสม

3. การเตือนตนเอง (Self – monitoring) เป็นเทคนิคง่าย ๆ ที่ให้บุคคลหรือเด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสังเกตและรายงานพฤติกรรมของตนเองว่าเกิดขึ้นเวลาใด ในสถานการณ์ใดมากที่สุด แล้วรายงานต่อผู้ที่จะแก้ปัญหาหรือรายงานให้ครูทราบ เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมต่อไป วิธีนี้เป็นวิธีควบคุมตนเองจากทั้งภายนอกและภายใน นั่นคือ การสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมตนเอง นับเป็นวิธีควบคุมจากภายใน แต่การที่ครูหรือบุคคลภายนอกให้แรงเสริมเป็นวิธีควบคุมจากภายนอก

4. การเสนอตัวแบบ (Modeling Procedure) การเสนอตัวแบบเป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากงานของแบนดูราในช่วงปี ค.ศ. 1969 คือ การเสนอตัวแบบในโรงเรียน การเสนอตัวแบบเป็นเทคนิคที่สามารถใช้ปรับพฤติกรรมทางอารมณ์ทางสังคม หรือทักษะทางกาย ซึ่งนับว่าเป็นเทคนิคที่ใช้ได้อย่างกว้างขวางและเป็นธรรมชาติซึ่งแบนดูรา (Bandura, 1969) กล่าวว่า ตัวแบบนั้นให้ประโยชน์ 3 ด้าน คือ ช่วยให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ช่วยให้พฤติกรรมที่เรียนรู้มาแล้วได้มีโอกาสแสดงออก และมีผลให้เกิดการระงับพฤติกรรมบางอย่าง การเสนอตัวแบบทำให้เด็กเกิดการสังเกตและทำตามแบบอย่าง เช่น สังเกตตัวแบบจริง ตัวแบบจากภาพยนตร์จากรูปภาพ ฯลฯ การเสนอตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก ดังตัวอย่างเช่น ให้เด็กที่แยกตัวออกจากสังคมดูตัวแบบจากรูปภาพการเล่าเรื่อง ภาพยนตร์ และตัวแบบคนจริงซึ่งแสดงการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นให้เด็กดูและให้แรงเสริมเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

5. การชี้แนะ (Prompts) เป็นการให้สิ่งเร้ากระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการ การชี้แนะมักนิยมใช้ร่วมกับการให้แรงเสริม การชี้แนะอาจจะเป็นคำพูด กิริยาท่าทางหรือสื่อต่าง ๆ เครื่องชี้แนะอาจจะช่วยปรับพฤติกรรมทางการเรียน หรือพฤติกรรมทางสังคม ถ้าเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียน แก้ได้โดยตรงด้วยการอาศัยเครื่องชี้แนะ ได้แก่ “บทเรียนแบบโปรแกรม” หรือสื่ออย่างอื่น สำหรับเครื่องชี้แนะในการปรับพฤติกรรมอื่น ๆ มีหลายวิธี เช่น การพูดกระตุ้น การใช้กิริยาท่าทาง เป็นต้น

6. การลงโทษ เป็นการให้สิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (aversive stimulus) หลังจากการตอบสนองอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้โอกาสที่จะแสดงออกแล้วควบคุมด้วยสิ่งเร้าที่ไม่น่าพึงพอใจ ซึ่งเป็นวิธีการควบคุมพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสีย เพราะเป็นการให้สิ่งที่ไม่น่าพึงพอใจหลังจากพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้น การลงโทษมักจะเป็นวิธีที่ใช้กับเด็กที่ปรับตัวไม่ได้อย่างรุนแรง เช่น ก้าวร้าว ต่อสู้ทุปถุเป็นต้น การลงโทษอาจจะเป็นการทำให้เจ็บกาย เช่น ตีและเจ็บปวดทางใจ เช่น ตาหนีบเย็บ นอกจากนี้ ยังมีการช็อตด้วยไฟฟ้าเสี่ยงรบกวน เป็นต้น

7. การควบคุมตนเอง วิธีการควบคุมตนเองที่ใช้ในห้องเรียนนั้น จะกระทำตามขั้นตอนที่กล่าวไว้แล้ว คือ การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายด้วยตนเอง กำหนดเงื่อนไขแรงเสริมหรือการลงโทษด้วยตนเอง การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมด้วยตนเอง การประเมินตนเอง ให้แรงเสริมหรือลงโทษตนเอง

8. การฝึกสอนตนเอง (Self-instructional Training) เป็นเทคนิคได้พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ และงานของนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ที่ศึกษาถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิด และพฤติกรรมและได้เสนอว่า การควบคุมพฤติกรรมของ

บุคคลนั้นเริ่มจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขา โดยเริ่มจากการควบคุมด้วยคำพูดหรือภาษา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคม พัฒนาไปสู่การควบคุมตนเองโดยการที่เด็กใช้คำพูดภายนอก (พูดเสียงดัง) ต่อมาจึงพูดจากภายในใจตนเอง เขาจึงได้พัฒนาโปรแกรมการสอนตนเองขึ้นสอนเด็กที่มีลักษณะหุนหันพลันแล่น (Impulsive) โดยเริ่มให้เด็กดูตัวแบบว่าเขาจะทำอะไร แล้วให้เด็กพูดตามด้วยเสียงดัง จากนั้นค่อย ๆ พูดให้เบาลง จนในที่สุดพูดกับตัวเองภายในใจซึ่งพบว่าได้ผลดี

9. วิธีพฤติกรรมบำบัด เป็นวิธีการที่มีคนนิยมใช้กันมากในคลินิก โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ในห้องทดลองมาใช้บำบัดคนเป็นโรคจิต โรคประสาท เพราะเชื่อว่า อาการของโรคจิต โรคประสาทนั้นเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ไม่สมเหตุสมผล และขาดการปรับตัวที่ดี จึงทำให้คนไข้แสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่ผิดปกติธรรมดา

สรุป

แนวทางการส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าว เพื่อลดการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติ โดยมุ่งทำลายตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวด การทำลายทรัพย์สิน เช่น การขว้างปาข้าวของ การทุบตีสิ่งของเครื่องใช้ เป็นต้น การกระทำที่ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บทางกายและจิตใจ โดยการพูดจาข่มขู่ กรรโชก คุกคาม เหยียดหยาม ส่งเสียงดัง สบถ พูดคำหยาบ ขกต้อย ใช้อาวุธทำร้ายร่างกาย เป็นต้น พฤติกรรมที่มีการติดต่อกับผู้อื่นอย่างไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ทำให้ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมความก้าวร้าว คือ ด้านกรรมพันธุ์ ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม/สังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านครอบครัว ด้านพฤติกรรม การลอกเลียนแบบ ด้านครูผู้สอน และด้านเพื่อน

การส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าว นั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองนักเรียน สถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งตัวนักเรียน เพื่อให้พฤติกรรมความก้าวร้าวลดลง ซึ่งมีแนวทางการส่งเสริมการลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียน คือ 1) การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน 2) ศึกษาลักษณะของการปรับพฤติกรรม และ 3) ใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนระดับปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ และสอนให้เห็นโทษของการใช้ความรุนแรง โดยการชี้แนะทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง รู้จักควบคุมตนเองให้มากที่สุด และควรแสดงการยอมรับเด็ก ไม่ว่าเด็กจะอยู่ในสภาพใด ทำการเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนให้ได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *ความหมายของการส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- ตรรกพร สุขเกษม. (2554). *พฤติกรรมมนุษย์ ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา*. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2562 จาก http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Factor_Psyco.htm.
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร และพรรณระพี สุทธิวรรณ. (2562). *การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนม เกตุมาน. (2562). *คู่มือครู ปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อยในนักเรียนและแนวทางการแก้ไข*. กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระสรวิชัย อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2553). *การสร้างและพัฒนารูปแบบการลดพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นตามแนวทางพระพุทธศาสนา*. ใน *รายงานการวิจัยคณะกรรมการ ศาสนา พุทธบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีร วงศ์อุปราช. (2555). *ความเข้าใจจากการเผชิญความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงในชุมชน องค์ประกอบทางปัญญา ทางอารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าว*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 6(11), 14-36.
- พูนสุข มาศรีรังสรรค์. (2558). *การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มิสชนัญญา เงินเมือง. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ การทำหน้าที่ของครอบครัว และพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ใน *รายงานการวิจัยในชั้นเรียน สังกัดงานแนะแนว ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม*. โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม.
- รังสรรค์ โฉมยา. (2551). *การศึกษาพฤติกรรมความก้าวร้าวในการขับชู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. ใน *รายงานการวิจัยประจำปี 2551*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตน์ทัย พลบุรีการ. (2551). *พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็ก*. กรุงเทพมหานคร : โฮลิสติกพับลิชชิง.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2550). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสธิตา ผุฏฐธรรม และดุสิตา ดีบุกคำ. (2562). *ลูกก้าวร้าว (Aggressive Behavior)* เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2562. จาก <http://taamkru.com/th/>
- โสธรธัมม์ จันทร์ประภา. (2553). *การบริหารทางจิตสำหรับเด็กวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- หัสติน แก้ววิชิต. (2559). *พฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตน*. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). *สร้างวินัยให้ลูกคุณ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.

Buss, A. H. (1961). *The psychology of aggression*. New York: John Wiley and Sons.

Coon, D. & Mitterer, J. O., (2013). *Introduction to Psychology: Gateways to Mind and Behavior*. 13rd ed. New Tech Park: WADSWORTH CENGAGE Learning.

Feldman. F. S., (2013). *Understanding Psychology*. 7thed. New York: McGraw Hill.

King, L. A.. (2011). *The Science of Psychology*. 2nded. New York: McGraw Hill.

Zillmann, D. (1979). *Hostility and aggression*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.

การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม
ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม*
ADMINISTRATION OF 10 ROYAL VIRTUES IN FUNG DAENG
SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THAT PHANOM
DISTRICT, NAKHON PHANOM PROVINCE

พระเจริญ เทชปัญญา (บุญโส)

Phra Chareon Techapanno (Boonso)

พระมหาสนอง ปัจใจปการี (จามนิล)

Phramaha Sanong Paccopakari (Jamnil)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonphanom Buddhist College, Thailand.

E-mail: sanong_jamnil@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง 2) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง จำนวน 59 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดงตามหลักทศพิธราชธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงข้อที่มีค่ามากไปหาน้อย มีดังนี้ ทาน อวิหิงสา อักโกธะ ตามลำดับ

2) ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า การให้บริการไม่ทั่วถึง หมู่บ้านขาดอุปกรณ์กีฬา เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด การบริการไม่รวดเร็ว ขาดบุคคลทำงานเพื่อหมู่บ้านอย่างจริงจัง การช่วยเหลือและแบ่งปันผลประโยชน์ไม่เท่าเทียม ใช้งบประมาณไม่ตรงกับความต้องการ หมู่บ้านขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ การปฏิบัติต่อบุคคลไม่เท่าเทียมกัน และการทำงานไม่ต่อเนื่อง

3) แนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ควรให้บริการอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาประจำหมู่บ้าน สนับสนุน

*Received: 3 October 2021; Revised: 16 November 2021; Accepted: 9 December 2021

ให้สตรีและเด็กมีกิจกรรมหรืออาชีพเสริมหลังเรียนและหลังฤดูทำนา พุดจาให้ไพเราะและให้เป็นกันเองกับชาวบ้าน จัดระเบียบการดำเนินการและให้คำแนะนำแก่ประชาชนให้มากขึ้น ใช้งบประมาณให้ตรงตามความต้องการของชาวบ้าน จัดระเบียบหมู่บ้าน และเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารงาน, หลักทศพิธราชธรรม, องค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง

Abstract

This quantitative research's objectives are; 1) to study the administration according to the 10 Royal Virtues' principles, 2) to study problems and guidelines for the administration of Fung Daeng Sub-district Administrative Organization. The sampling was used by employees of Fang Daeng Sub-district Administrative Organization. The statistics used for the analysis were percentage, mean (X) and standard deviation (S.D.).

The research results were found that

1) The opinions' level of employees of the Fang Daeng Sub-district Administrative Organization's according to the 10 Royal Virtues was at a moderate level. When considering each side here are the items of great value as follows: charity, non-violence, non-persecution, accuracy, integrity, perseverance, patience, gentleness, sacrifice, and precepts respectively.

2) The administrative problems of Fung Daeng Sub-district Administrative Organization, That Phanom District, Nakhon Phanom Province were as follows: incompatible assistance, village had no sports equipment to play, children and youth were addicted to drugs, service was not fast, lack of people who would work for villagers and villages seriously, sharing benefits to people with inequality and unevenness, using budget that was not meet the needs of villagers, lack of personnel with knowledge and ability to work genuinely, unequal treatment of persons, and incoherent work.

3) Guidelines for the administration of Fang Daeng Sub-district Administrative Organization, That Phanom District, Nakhon Phanom Province are as follows: should be served adequate and thorough, support village sports equipment, encourage women and children to have jobs or occupations after the farming season and after school, should speak beautifully, be friendly with the villagers, should organize the operation to be more organized and give advice to the people of the district, should use the budget to meet the needs of the villagers, organize a village, and select people with knowledge and ability to work for working efficiently.

Keywords: Administration, 10 Royal Virtues, Fung Daeng Sub-District Administrative Organization

บทนำ

การบริหารการปกครองของไทยตั้งแต่โบราณมานั้น มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่พระมหากษัตริย์ผู้เป็นองค์พระประมุขแห่งรัฐ โดยที่องค์พระมหากษัตริย์ได้ทรงนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้เป็นองค์ประกอบในการปกครอง และบริหารราชการแผ่นดินมาทุกยุคสมัย ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา สังคม วัฒนธรรม และจารีตประเพณี จนสามารถทำให้ปวงชนมีความร่มเย็นเป็นสุขสืบมา (เจษฎา พรไชยา, 2556)

นับจากปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นในระดับตำบล นับเป็นรูปแบบการบริหารจัดการในระบอบประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ตำบลซึ่งเป็นเขตชนบทเรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล (ราชกิจจานุเบกษา, 2537) จึงได้เกิดมีผู้บริหารตำบลเกิดขึ้น ซึ่งในการบริหารของผู้บริหารระดับตำบลนั้นพบว่า การบริหารงานของผู้บริหารงานบางส่วน บางระดับนั้น ยังบกพร่องในการบริหารงาน ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ยึดถือความถูกต้อง ขาดคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา ขาดความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติงาน ยังใช้ระบบอุปถัมภ์ แบบพวกมากลากไป ใช้คนไม่เหมาะสมกับงาน ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น เกิดความแตกแยกในหมู่คณะ ความแตกแยกของสมาชิกในองค์การบริหารส่วนตำบล กับฝ่ายค้านฝ่ายปกครองท้องถิ่น การให้บริการประชาชน การส่งเสริมชุมชนที่น้อยไป ไม่ทำตามความต้องการของประชาชน และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี เกิดการล่าช้าในระบบการทำงาน ชุมชนจึงมีการพัฒนาที่ล่าช้า ไม่ทันต่อยุคสมัย จึงต้องนำหลักธรรมมาใช้ประกอบการบริหารจัดการ เพื่อให้การบริหารระบบงานขับเคลื่อนไปในทิศทางที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารงานต่าง ๆ บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ผู้บริหารนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องศึกษาทักษะต่าง ๆ ในการเป็นผู้นำการจะเป็นผู้นำและผู้บริหารที่ดีได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากหากผู้บริหารหรือผู้นำมีคุณธรรม มีความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า คุณสมบัติของผู้นำหรือผู้บริหารที่ดี คือ ความมีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถ ที่จะชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม พุทธองศ์ดรัสไว้ในโคปาลสูตร โดยการเปรียบเทียบฝูงโค และโคจำฝูงเกี่ยวกับผู้นำ และผู้บริหาร ตลอดผู้ตามไว้ว่า เหมือนโคหัวหน้าฝูงว่ายนน้ำไปสู่ฝั่งตรงกันข้าม หากโคหัวหน้าฝูงว่ายนไปตรง ฝูงโคทั้งหลายก็ตรงตามกัน และประสบกับความปลอดภัย หากโคหัวหน้าฝูงพาว์วไปคด โคทั้งหลายที่ติดตามย่อมจะดำเนินไปคด และประสบกับความลำบาก ฉะนั้น ในหมู่มนุษย์ ก็ฉนั้น บุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่หรือเป็นผู้นำ หากมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต หรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะเดิน

ตามแบบของผู้นำด้วยดี และประสบกับความปลอดภัย หากว่าผู้นำหรือหัวหน้าไม่ประกอบด้วยคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตหรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะดำเนินไปตาม และประสบกับความลำบาก ฉะนั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

ธรรมะ จึงเป็นข้อปฏิบัติในการทุก ๆ อย่างโดยเหมาะ เช่น ในทางการปกครอง ทางการศึกษา ทางสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติได้ตลอดไปทุกกาลสมัย ธรรมที่ตรัสสอนไว้ในครั้งพุทธกาล สามารถปฏิบัติให้เกิดความสุขความเจริญได้ในปัจจุบัน โดยการประยุกต์หลักธรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคคล เช่น เมื่อทรงแสดงธรรมแก่ผู้ปกครอง ก็ทรงแสดงทศพิธราชธรรมคือธรรมสำหรับพระราชา 10 ประการ เป็นต้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) เพราะศูนย์รวมของการปกครองหรือกลไกสำคัญ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการปกครอง อยู่ที่ผู้ปกครองตั้งแต่พระราชาผู้เป็นพระประมุขของรัฐ ฉะนั้น หลักทศพิธราชธรรมจึงเน้นความสำคัญของผู้นำหรือเน้นที่ตัวผู้นำว่า จะต้องมีความสมบูรณ์หรือมีคุณธรรมอะไรบ้าง จึงจะนำประเทศชาติไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุข หากพิจารณาด้วยดีแล้ว จะเห็นว่าไม่ใช่เป็นธรรมเฉพาะพระราชาหรือพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่เป็นธรรมสำหรับผู้ทำหน้าที่ปกครองทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่ระดับชาติตลอดลงมาจนถึงระดับประชาชนในชาติทั่วไป จะแตกต่างกันก็ตรงที่ขอบเขตแห่งความรับผิดชอบในการปกครอง ซึ่งมีมากน้อยแตกต่างกันไปตามฐานะของบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้ เพราะความผาสุกของคนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นคณะ นับแต่ครอบครัวไปจนถึงประเทศชาตินั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้ปกครองเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ ก็มีใช้ว่าเฉพาะผู้นำหรือผู้ปกครองเท่านั้นที่จะต้องปฏิบัติธรรมหรือรับผิดชอบต่อความผาสุกของหมู่คณะ ผู้อยู่ในปกครองไม่ต้องปฏิบัติธรรมหรือไม่ต้องรับผิดชอบต่อความผาสุกของหมู่คณะหรือประเทศชาติเดียวกัน ต่างต้องรับผิดชอบต่อความผาสุกของกันและกันด้วยกันทั้งนั้น แต่สำหรับผู้นำนั้น ในฐานะที่เป็นผู้นำ จำต้องปฏิบัติตนให้เป็นเยี่ยงอย่างที่ดีแก่ผู้ตามหรือผู้อยู่ในปกครองเป็นอันดับแรก จึงจะสมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำ ฉะนั้น ผู้นำจึงอยู่ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบต่อมากกว่าผู้อื่นในหมู่เดียวกัน ด้วยเหตุนี้เอง ในทางพระพุทธศาสนา จึงเน้นการปฏิบัติธรรมของผู้ที่เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองหมู่คณะหรือประเทศชาติมากกว่าผู้อื่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม

ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 2) เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับนี้

1) **รูปแบบการศึกษา** การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2) **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารบุคลากรฝ่ายสภา สำนักงานปลัด กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษาและวัฒนธรรม และกองสวัสดิการสังคม จำนวน 59 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane) ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % (ระดับความคลาดเคลื่อน ๕ %)

3) เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรัชญาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close-ended) และแบบเลือกตอบ (check list) เกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลของประชาชน ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อายุ และอาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด Check list เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทิศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด Open-ended ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ไข ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นที่กำหนดไว้แบบสอบถามทิศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเฉพาะในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ไปยื่นต่อองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อขออนุญาตเข้าไปทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

2. การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการเลือกสุ่มแบบเจาะจง (Purpos Sampling) ใช้วิธีแจกแบบสอบถามสำหรับบุคลากรที่อาศัยอยู่เฉพาะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้ค่าสถิติในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences for windows) คือการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ และวิเคราะห์ข้อมูลทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอลำดวน จังหวัดนครพนม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติบรรยาย ได้แก่ สถิติ/ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอลำดวน จังหวัดนครพนม” ผู้ศึกษาได้ได้นำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอลำดวน จังหวัดนครพนม” สามารถจำแนกได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 56.89 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 43.10 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุตั้งแต่ 35-40 ปี มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 25.86 อายุตั้งแต่ 30-34 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20.68 อายุตั้งแต่ 40 – 44 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 18.96 อายุตั้งแต่ 25 – 29 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.79 อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 12.06 น้อยสุดอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.62 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 53.44 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20.68 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.51 มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.89 และน้อยที่สุดคือ มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.44 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี จำนวน 29 คน คิด เป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือ 1-5 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 25.86 รองลงมาคือ 11-15 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.51 น้อยสุดคือ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.62

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอลำดวน จังหวัดนครพนม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอลำดวน จังหวัดนครพนม พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

ฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงข้อที่มีค่ามากไปหาน้อย มีดังนี้ ทาน ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา อวิหิงสา ($\bar{X} = 3.41$) อักโกธะ ($\bar{X} = 3.40$) อวิโรธนะ ($\bar{X} = 3.39$) ตปะ ($\bar{X} = 3.38$) ขันติ ($\bar{X} = 3.37$) มัททวิระ ($\bar{X} = 3.37$) อาชชวะ ($\bar{X} = 3.36$) ปริจจาคะ ($\bar{X} = 3.33$) ศील ($\bar{X} = 3.31$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า การให้การช่วยเหลือไม่ทั่วถึง ไม่เท่าเทียมกัน คณะกรรมการบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมด้านการศึกษายังไม่เพียงพอ เด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน ไม่มีอุปกรณ์กีฬาที่จะเล่น ดิถยาเสพติด ดิดการพนัน สร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้าน ขาดการสนับสนุนสตรีและเด็กในหมู่บ้าน ออกหาเสียงพูดจาไพเราะ แต่เมื่อได้ดำรงในตำแหน่งแล้ว พูดจาไม่ไพเราะ การบริการไม่รวดเร็ว เพราะผู้ไปติดต่อไม่รู้วิธีดำเนินการ ไม่สนใจชาวบ้าน พูดจาไม่น่าฟัง ถ้อยศถิธาคคี โดยเฉพาะคนที่ด้อยกว่า ขาดคนที่จะมาทำงานเพื่อชาวบ้านและหมู่บ้านจริง ๆ การช่วยเหลือแบ่งปันผลประโยชน์ต่อประชาชนไม่เท่าเทียมและไม่ทั่วถึงกัน เข้าไม่ถึงปัญหา ใช้งบประมาณไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง ถนนหนทางตามหมู่บ้านไม่สะอาด ไม่มีถังขยะ ไม่มีไฟฟ้า หารุก ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ บุคลากรไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน การปฏิบัติต่อบุคคลไม่เท่าเทียมกัน เลือปฏิบัติ การทำงานไม่ต่อเนื่อง ขาดการสานต่อ ล่าช้า งานตกค้าง เห็นแก่พวกพ้อง ญาติมิตร และกลุ่มคนที่มีฐานะ มียศถาบรรดาศักดิ์

แนวทางในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ควรที่จะให้การบริการทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ส่งเสริมด้านการศึกษาให้เพียงพอและทั่วถึง สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาประจำหมู่บ้าน เพื่อเด็ก ๆ จะได้ใช้ออกกำลังกาย หากิจกรรมให้เด็ก ๆ ทำ เพื่อจะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลจากยาเสพติด รวมถึงสนับสนุนให้สตรีและเด็กมีงานทำ หรือมีอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาและหลังเรียน ควรจะพูดจาให้ไพเราะตลอดเวลา ควรจัดระเบียบการดำเนินการให้เป็นระเบียบและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในตำบลให้มากขึ้น เพื่อความสะดวกแก่ทุก ๆ ฝ่าย อยากให้คลุกคลีกับชาวบ้านและพูดจาอ่อนหวาน เป็นแบบพี่แบบน้อง ไม่ต้องแบ่งชั้นวรรณะ ควรเลือกคนที่ทำงานเพื่อชาวบ้านและหมู่บ้านจริง ๆ แบ่งปันต่อประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ควรเข้าไปรับรู้ปัญหาจริง ๆ จากชาวบ้านเสียก่อน แล้วค่อยใช้งบประมาณนั้นให้ตรงตามความเป็นจริง ควรดูแลความสะดวกถนนหนทาง ตั้งถังขยะเป็นจุด ๆ เปิดไฟฟ้าตามถนนตอนกลางคืน ในทุก ๆ หมู่บ้าน คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติต่อบุคคลทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน ทำงานให้ต่อเนื่อง และควรสานต่องานเพื่อให้เสร็จสิ้นลุล่วงได้อย่างรวดเร็ว ไม่คั่งค้าง และเลือกคนที่ไม่เห็นแก่พวกพ้องหรือญาติมิตร

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง “การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครพนม” ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ด้านทาน พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครพนม สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลและสนับสนุนให้เกิดความสามัคคีของประชาชน พอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจษฎา สอนแก้ว วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหาร ส่วนตำบลห้วยอ้อด้านการบริหารดำเนินงาน โดยภาพรวม พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดให้มีการบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างของ อบต. การอุดหนุนประเพณีต่าง ๆ ของ อบต. การจัดให้มีการบำรุงรักษาทางระบายน้ำขุดลอกคลองของ อบต. การให้มีและส่งเสริมเกษตรและกิจการสหกรณ์ของ อบต. การส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบล (เจษฎา สอนแก้ว, 2550)

2. ด้านศีล พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครพนม ด้านศีล อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีศีลกำกับในการบริหารงานปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามกฎหมาย ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัฒนสิน บุสดี วิจัยเรื่อง “ความเข้มแข็งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานบุคคล มีความเข้มแข็งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาความเข้มแข็งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรายข้อ พบว่า การใช้หลักความสามารถ หลักคุณธรรมในการประเมินความดี ความชอบของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้าง มีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบล มีการดำเนินการทางวินัยแก่บุคลากรทุกระดับที่ทำผิดระเบียบ กฎหมาย คำสั่งของทางราชการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยอยู่ในระดับปานกลาง (วัฒนสิน บุสดี, 2549)

3. ด้านบริจาค พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนครพนม ด้านบริจาค อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนพอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวง ทรัพย์ธัญญา วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการดำเนินการตามบทบาท

หน้าที่ความรู้ความรับผิดชอบ การวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้านการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ความรู้รับผิดชอบ ในภาพรวมระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีความพึงพอใจมากในเรื่องการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอันดับแรก รองลงมา มีความพึงพอใจปานกลางในเรื่อง การชำระภาษี ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ การซ่อมแซมถนน ตรอก ซอย สะพาน ป้ายบอกชื่อทาง การจัดระบบการใช้น้ำอุปโภคบริโภค การให้บริการสังคมสงเคราะห์คนชราและคนพิการ การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร ดัดแปลงรื้อถอนอาคารหรือเคลื่อนย้ายอาคาร การรับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์และอุบัติ และการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากการก่อสร้างในที่สาธารณะ (ดวงภรณ์ ตรีธัญญา, 2549)

4. ด้านอาชชวะ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดงตามหลักทศพิธราชธรรม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้านอาชชวะ อยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่ไม่หลอกลวงประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวฤทธิ์ บริสุทธิ์ วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเอาใจใส่ กระตือรือร้น และความพร้อมในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนความสุภาพ กริยามารยาทของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ความเหมาะสมในการแต่งกายบุคลิก ลักษณะท่าทางของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ เจ้าหน้าที่มีความรู้ในการให้บริการ เช่น การตอบถามชี้แจงสงสัย แก้ปัญหา เจ้าหน้าที่ให้บริการเสมอภาคเหมือนกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ ความซื่อสัตย์ สุจริตในการปฏิบัติตน เช่น ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์ในทางไม่ชอบ ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (วฤทธิ์ บริสุทธิ์, 2551)

5. ด้านมัททวะ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้านมัททวะ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่วางตนเป็นผู้มีเหตุผลและมีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวฤทธิ์ สารฤทธิคาม วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลดอนจัว ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความกระตือรือร้นเต็มใจในการให้บริการ การใช้เวลาของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต่อผู้รับบริการ การแสดงท่าทีที่เป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส ความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน อุทิศเวลา ความต่อเนื่องของการให้บริการ และความน่าเชื่อถือของผู้ปฏิบัติงาน (วฤทธิ์ สารฤทธิคาม, 2548)

6. ด้านตปะ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้านตปะ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ยึดมั่นในคุณงามความดี ความถูกต้อง และชอบธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัคจิรา ปกป้อง ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร” พบว่า ด้านการร่วมตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหาด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อบต. โดยผ่านทางผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ อบต. จัดเวทีประชาคมให้ประชาชนเสนอแนะปัญหาความต้องการ เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล (ภัคจิรา ปกป้อง, 2546)

7. ด้านอภีระ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ด้านอภีระ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความเมตตาประจักษ์ ระวังความขุ่นเคืองแห่งตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาจันเต็ม มะเตือ ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร” พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายองค์การ ด้านการจัดทำข้อมูลตกลงเพื่อให้รับรู้ถึงเป้าหมาย ด้านการกำหนดตัวชี้วัดการบรรลุเป้าหมายและผลการปฏิบัติงาน ด้านการจัดวางกลไกการตรวจสอบ ด้านการจัดระเทศโนโลยีสารสนเทศ ด้านการวัดและการประเมินผลงาน และด้านการให้รางวัลและการยกย่องตามลำดับ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวม พบว่า พนักงาน/ลูกจ้าง/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ขาดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขาดความเข้าใจ กฎระเบียบ ข้อบังคับ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งส่วนใหญ่อันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานที่ทุจริต และมีการบริหารงานที่ไม่มีความโปร่งใส มุ่งเข้าไปเพื่อที่จะแสวงหาผลประโยชน์มากกว่าการที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เจริญอย่างแท้จริง และ

ประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างจำกัด ทั้งทางด้านการติดตามและตรวจสอบ (พระมหาจันทิม มะเดื่อ, 2546)

8. ด้านอวิหิงสา พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝาง อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝาง อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม ด้านอวิหิงสา อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความกรุณาและมนุษยสัมพันธ์กับประชาชนที่มาติดต่อด้วยความจริงใจ มีความพร้อมที่จะให้บริการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศพล สุทรวงศ์ วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการทำงานของพนักงานส่วนตำบล ในภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความพึงพอใจในระดับปานกลางทุกข้อ ได้แก่ พนักงานส่วนตำบลดำเนินงานตามแผนที่วางไว้อย่างเหมาะสม สามารถให้บริการตามที่ประชาชนต้องการ มีความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีมนุษยสัมพันธ์และการวางตัวที่ดี มีการออกเยี่ยมและดูแลความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น และมีความใกล้ชิดเป็นกันเอง กับประชาชนในท้องถิ่น (ทศพล สุทรวงศ์, 2550)

9. ด้านขันติ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝาง อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝาง อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม ด้านขันติ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความอดทนต่อความเหนื่อยยากต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระยยุทธภูมิ ธรรมธโร วิจัยเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ในด้านอัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สภา อบต. สามารถควบคุมการทำงานของคณะกรรมการบริหาร อบต. โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในท้องถิ่น สภาอบต. ออกข้อบังคับตำบลได้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เพราะได้รับการตอบสนองจากแผนพัฒนาและโครงการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล (พระยยุทธภูมิ ธรรมธโร, 2553)

10. ด้านอวิโรธนะ พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลฝาง อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝาง อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม ด้านอวิโรธนะ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องเที่ยงธรรม และดำรงตนบนหลักแห่งธรรม ปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอต้นเสมอปลาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กาญจนา ทับทิมทอง วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของ

ประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการให้บริการด้านความรวดเร็วที่ให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การได้รับการบริการทันเวลา ระยะเวลาที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับการรับบริการ และเจ้าหน้าที่ให้การบริการที่เสมอภาคเรียงลำดับก่อน-หลัง (กาญจนา ทับทิมทอง, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ระดับความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดงตามหลักทศพิธราชธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อหา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) ส่วนมีค่าน้อยที่สุดคือข้อ คีล ความมีระเบียบวินัย ($\bar{X} = 3.31$) ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า มีปัญหาด้านการให้บริการไม่ทั่วถึง เด็กในหมู่บ้านติดยาเสพติด การให้บริการมีความล่าช้าและไม่เท่าเทียมกัน บุคลากรขาดความรู้ในการทำงาน และใช้งบประมาณไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน เป็นต้น ด้านแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม ควรให้การบริการมีความทั่วถึง เท่าเทียม และรวดเร็ว ควรสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาแก่เด็กในหมู่บ้าน สนับสนุนให้เด็กและสตรีมีอาชีพเสริมหลังฤดูทำนาและหลังเรียน บุคลากรควรมีปฏิสัมพันธ์และอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อประชาชนที่มาติดต่องาน ควรมาดูแลความสะอาดถนนหนทาง และควรคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม ควรบริหารงานโดยนำหลักทศพิธราชธรรม มาประยุกต์ใช้ให้ครอบคลุมทุกข้อ
- 2) ควรมีการตรวจสอบ การประเมินผล มาตรฐานการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เป็นแบบแผนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม ควรปลูกจิตสำนึกที่ดีในการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่บุคลากรในองค์การของตน มีความพร้อม ความเสียสละ และการอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
- 2) ควรศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ทับทิมทอง. (2551). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เจษฎา พรไชยา. (2556). *พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ของไทยกับประเทศอังกฤษ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจษฎา สอนแก้ว. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยอ้ออำเภอลอง จังหวัดแพร่. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ชวฤทธิ์ บริสุทธิ์. (2551). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการเรื่ององค์การบริหารส่วนตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ดวงกรณ์ ตรีธัญญา. (2549). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนครปฐม อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม. ใน *ภาคินพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ทศพล สุทรวงศ์. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลริมกก อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
- พระมหาจันทิม มะเตือ. (2546). ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา นโยบายสาธารณะ*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พระยุพธุมภ์ ธรรมธโร. (2553). การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังกัดวัตถุ 4 : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาคจิรา ปกป้อง. (2546). การประเมินผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดดยโสธร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537. (2537). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 111/ตอนที่ 53 ก/หน้า 11/2 (ธันวาคม 2537).
- วฤทธิ์ สารฤทธิคาม. (2548). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดอนจัว อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วัฒนสิน บุสดี. (2549). ความเข้มแข็งในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนจังหวัดหนองคาย*

A STUDY OF THE NEEDS TO DEVELOP TEACHING COMPETENCIES OF MORALITY TEACHING MONKS IN SCHOOLS OF NONGKHAI PROVINCE

พระมหาอำพล ธนปญโญ (ชัยสารี)

Phramaha Ampol Dhanapañño (Chaisaree)

พระสอนศีลธรรมโรงเรียน จังหวัดหนองคาย

Morality Teaching Monk at Tha Bo Pittayakom School, Nongkhai Province

E-mail: ong.Ampol@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย จำนวน 210 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และมาตราส่วนประมาณค่า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติขั้นพื้นฐาน โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม จังหวัดหนองคาย โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$) และด้านการวัดผลประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.98$) ตามลำดับ แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตร และวางแผนการทำงานให้พระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบระเบียบ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ควรอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีและสื่อประติมากรรมให้แก่พระสอนศีลธรรม และสนับสนุนงบประมาณด้านการดำเนินการสอน ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และเทคนิควิธีการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรม ด้านการวัดผลประเมินผล ควรจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่พระสอนศีลธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะการสอน, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, จังหวัดหนองคาย

*Received: 17 October 2021; Revised: 28 November 2021; Accepted: 14 December 2021

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the needs to develop teaching competencies of morality teaching monks in schools of Nongkhai Province, 2) to study the development guideline of teaching competencies of morality teaching monks in schools of Nongkhai Province. This research was a mixed method research. The sample group used in this research were 210 morality teaching monks in schools of Nongkhai Province. The data collection tools were form of checklist questionnaires, and the estimation scale data analysis uses basic statistics by finding the percentage, mean, standard deviation.

The results showed that the needs to develop teaching competencies of morality teachings monks in schools of Nongkhai Province, overall aspects were at a high level ($\bar{x} = 4.02$). Considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the teaching implementation aspect with the mean ($\bar{x} = 4.09$), then followed by the content and curriculum with mean ($\bar{x} = 4.02$), followed by production and media consumption with mean ($\bar{x} = 4.00$), and evaluation aspect with mean ($\bar{x} = 3.98$), respectively. Guidelines for development of teaching competencies of morality teaching monks in schools of Nongkhai Province found that the content and curriculum aspect should organize a workshop on the curriculum and planning work for monks to teach morality in an orderly manner. In production and use of media aspect, should be train in the use of media, technology and artificial media for morality teaching monks and support the budget for teaching operations and should be organize a workshop on teaching and learning management, techniques, methods of teaching for morality teaching monks. Evaluation aspect, should be organize training to increase the efficiency in measuring and evaluating learning outcomes according to actual conditions for morality teaching monks.

Keywords: Development of Teaching Competencies, Morality Teaching Monks in Schools, Nongkhai Province

บทนำ

ปัจจุบันที่เป็นที่ประจักษ์ว่า ปัญหาสังคมไทยได้ทวีความรุนแรงและซับซ้อนขึ้นมากกว่าในอดีต ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนเรานิยมวัตถุมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือมีความย่อหย่อนใน

ด้านศีลธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ปัญหาสังคมหลายด้านยังรุมล้อมคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัย ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ตั้งงามตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไป พร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาและสิ่งแวดล้อม ต้องขาดความมั่นคง จนเกิดปัญหาต่าง ๆ ของสังคมตามมา เช่น ปัญหาการก่อการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา ปัญหานักเรียน นักศึกษาที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและปัญหาอาชญากรรมเป็นต้น (บุญเลี้ยง จอดนอก และคณะ, 2561)

ปัญหาของนักเรียน นักศึกษาและเยาวชนดังกล่าว พบว่า รากเหง้าของปัญหาที่แท้จริง คือ การที่นักเรียน นักศึกษาไม่ได้รับการกล่อมเกลาด้านจิตใจ ถูกกลืนจากสถานศึกษา ไม่ได้ปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรมให้เกิดจิตสำนึกต่อหน้าที่ ขาดความรับผิดชอบชั่วดี ขาดการใช้สติพิจารณาไปยังความคิด และแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก่อรูปด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน นักศึกษา ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมชักจูงและโน้มน้าวอย่างต่อเนื่อง ด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุมป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน นักศึกษา ให้สัมฤทธิ์ผลได้ภายใต้โลกาภิวัตน์ เว้นแต่นักเรียน นักศึกษาจะถูกกล่อมเกลาด้านจิตใจให้มีแนวคิดในทางที่ดี และมีพลังจิตที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต้านทานเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ตั้งงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพงษ์ จิตระดับ พบว่า เยาวชนไทยในปัจจุบันมี “ลักษณะโทษ” หลายประการ เช่น ดิตยาเสพติด ก้าวร้าวรุนแรง หมกมุ่นในกามารมณ์ มีแนวโน้มก่ออาชญากรรม หลงติดในวัตถุ เห็นแก่ตัว ไม่เชื่อเรื่องส่วนร่วม ไม่มีศาสนาและวัฒนธรรม เครียด หาคำความสำเร็จโดยไม่เลือกวิธีการ ชอบเล่นการพนัน ทำงานหนักไม่เป็น (พระมหาสุรารุช สุราวุธ (แสงสี), 2561)

จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังด้านศีลธรรมให้แก่เยาวชนและลดปัญหาดังกล่าว จึงได้มอบหมายให้กรมการศาสนาดำเนินโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และให้สถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญข้อที่ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คุณธรรม ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมให้เด็กและเยาวชนของชาติได้เรียนรู้ (เข้าถึง) หลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ (กรมการศาสนา, 2543)

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2541 โดยมีจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพียง 100 รูป และมีการขยายจำนวนต่อมาทุกปีจนถึงปี พ.ศ. 2548 กรมการศาสนาได้งบประมาณอุดหนุนพระสอนศีลธรรมจำนวน 600 รูปเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาของสังคมในปัจจุบัน และไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม กล่าวคือ ความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ มีความต้องการพระไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนเฉพาะในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป กรมการศาสนาจึงมีแนวคิดที่จะขยายพระสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ 1 ตำบล ต่อ 1 รูป เป็นอย่างต่ำ เพื่อให้สอดคล้องหรือ

ใกล้เคียงกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2548 กรมการศาสนาได้จัดโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้นเป็นพิเศษ โดยของบประมาณจากงบกลางประจำปี 2548 โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติเงินงบประมาณกลางจำนวน 53,564,000 บาท เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2548 ให้กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม นำไปขยายเพิ่มขึ้น จากเดิมมีเพียง 600 รูป เป็น 4,000 รูป โดยให้การอุดหนุนเป็นค่าตอบแทนให้กับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำนวน 4,000 รูป และเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนประกอบการอบรมถวายความรู้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อศักยภาพในการทำหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสถานศึกษา นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีนโยบายที่จะขยายพระสอนศีลธรรมให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ (ปรีชา กันธิยะ, 2552)

ในปีงบประมาณ 2563 จังหวัดหนองคายมีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งหมด จำนวน 210 รูป พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นพระนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย และผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว จากรายงานผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของศูนย์อำนวยการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย พบว่า พระสอนศีลธรรม โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมบรรจุใหม่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและหลักสูตร การผลิตและการใช้สื่อ การดำเนินการสอน และการวัดและการประเมินผล ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย ในด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการผลิตและใช้สื่อ ด้านการดำเนินการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในพัฒนาสมรรถนะของครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนของพระสงฆ์ในหนองคายและพระสอนศีลธรรมในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย ใน 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการผลิตและใช้สื่อ ด้านการดำเนินการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 210 รูป ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (พิชิต ฤทธิ์ จรูญ, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 รูป โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตัวแปรต้น คือ อายุ วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม ช่วงชั้นที่สอน และประสบการณ์การสอน และ 2) ตัวแปรตาม คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร และด้านการผลิตและการใช้สื่อ ด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.0 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.859 โดยแบบสอบถามจำแนกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบสอบถามแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคายปลายเปิด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้สถิติที่เหมาะสม คือ 1) ระดับความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นพระสอนศีลธรรม จำนวน 136 รูป จำแนกตามจังหวัด อายุ วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม ช่วงชั้นที่สอน และประสบการณ์การสอน โดยจำแนกเป็นจำนวนและร้อยละ ดังนี้

ช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ช่วง 25-40 ปี จำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.76 รองลงมา ได้แก่ ช่วงอายุ 41-55 ปี จำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.94 รองลงมา ได้แก่

ต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.38 และช่วงอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 23 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.91

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ระดับปริญญาตรี จำนวน 59 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.38 รองลงมาได้แก่ การศึกษิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.56 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.06

จบการศึกษานักธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 69.12 รองลงมาได้แก่ นักธรรมชั้นโท จำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.88

จบการศึกษาบาลีของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ระดับ ป.ธ.1-2 – ป.ธ. 4 จำนวน 109 รูป คิดเป็นร้อยละ 80.15 รองลงมาได้แก่ ป.ธ.5 – ป.ธ.7 จำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.91 และ ป.ธ. 8-9 จำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.94

ระดับโรงเรียนที่สอนของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 78 รูป คิดเป็นร้อยละ 57.35 รองลงมาได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 35 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.74 และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 23 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.91

ประสบการณ์การสอนของกลุ่มตัวอย่างที่มากที่สุด ได้แก่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 61 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.85 รองลงมาได้แก่ 2-5 ปี จำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.88 และ ต่ำกว่า 2 ปี จำนวน 33 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.26

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย

2.1 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสอนศีลธรรมมีค่าเฉลี่ยความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ($\bar{X} = 4.02$) และด้านการผลิตและการใช้สื่อ ($\bar{X} = 4.00$) ด้านการดำเนินการสอน ($\bar{X} = 4.09$) และด้านการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.98$)

2.2 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูพระสอนศีลธรรม ด้านเนื้อหาและหลักสูตร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสอนศีลธรรมมีค่าเฉลี่ยความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการปรับเนื้อหาบทเรียนวิชาพระพุทธศาสนาให้เชื่อมโยงกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม และการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียน ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือ ความสามารถในการกำหนดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับเวลาในการเรียน ($\bar{X} = 4.06$) และต่ำสุดคือ ความรู้ในการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์รายวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.94$)

2.3 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม ด้านการผลิตและการใช้สื่อ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

ความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการและห้องจริยธรรม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ =4.06) รองลงมาคือความสามารถในการคิดค้น ผลิต และปรับปรุง สื่อการเรียนการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ =3.99) และต่ำสุดคือ ความสามารถในการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}$ =3.70)

2.4 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม ด้านการดำเนินการสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการอบรมศีลธรรม ($\bar{X}$ =4.14) รองลงมาคือความสามารถในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การสาธิต การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมติ ($\bar{X}$ =4.13) และต่ำสุดคือ ความรู้เกี่ยวกับงานธุรการที่ครูพระรับผิดชอบ ($\bar{X}$ =3.97)

2.5 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้ เกี่ยวกับการวัดแรงจูงใจ เจตคติ และจิตพิสัยของผู้เรียนต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ =4.05) รองลงมาคือ ความรู้ ความเข้าใจในการออกแบบข้อคำถามและข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ =4.02) และต่ำสุดคือ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผลและการ ประเมินผล ($\bar{X}$ =3.74)

3. แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย

การศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอน ศีลธรรม ซึ่งได้จากการจัดกลุ่มสนทนา โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนา สมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม ดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหาและหลักสูตร

1) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาสายหลักสูตรและการสอน จึงขาด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ดังนั้น มหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน ก่อนที่จะส่งพระเข้าไปสอนในโรงเรียน จึงควรการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เน้นการอธิบายใน เรื่องของหลักสูตรอย่างแท้จริง โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของการวิเคราะห์ หลักสูตร หรือกลุ่มครูในโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร มาเป็นวิทยากร เมื่อฟังบรรยาย จบ ควรที่จะให้พระสอนศีลธรรมได้แบ่งกลุ่มวิเคราะห์หลักสูตร หรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร โดยมีคณะวิทยากรคอยเป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้มีความรู้อย่างแท้จริงว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานช่วงชั้น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และตัวชี้วัดรายชั้นรายปี คืออะไร มี ไรสำหรับทำอะไร และทำไมต้องมีสิ่งเหล่านี้

2) วางแผนการทำงานให้พระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบระเบียบ และต้องมียุทธศาสตร์ในการหา พระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด

3) ควรให้ครูพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำหลักสูตร เพื่อจะได้เข้าใจในแนวคิดและวิธีการจัดทำหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรที่ได้จากวิธีการนี้ จะมีความสอดคล้องกับการนำไปใช้จริง และจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูพระด้วย

4) ควรมีการบรรจุให้ครูพระเป็นครูประจำ เพื่อที่จะได้รับการบริการการพัฒนาต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเหมือนครูประจำการทั่วไป

3.2 ด้านการผลิตและการใช้สื่อ

1) ควรมีการอบรมเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยให้แก่พระ เพราะพระบางรูปเป็นพระสูงวัย ไม่มีความชำนาญในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น จึงควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในการใช้สื่อเทคโนโลยีให้แก่พระสอนศีลธรรม หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบจะร่วมมือกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็ได้ เพื่อพัฒนาการจัดทำสื่อทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และไม่เกิดความเบื่อหน่ายแก่ผู้เรียน

2) นอกจากสื่อเทคโนโลยีแล้ว สื่อประดิษฐ์ที่มีอยู่ทั่วไป ที่พระสอนศีลธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ หรือนำมาดัดแปลงสร้างเป็นนวัตกรรมสำหรับประกอบการจัดการเรียนการสอนได้

3) สนับสนุนทุนในการซื้อเทคโนโลยีให้พระสอนศีลธรรม และจัดให้ความรู้แก่พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง

4) กระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีหน่วยงานกลางซึ่งมีหน้าที่ในการผลิต และให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อในการถวายความรู้ ควรเน้นให้ท่านเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสื่อการเรียนการสอน

5) มีการนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์กับการสอน จัดการเรียนรู้โดยมี สื่อ วัสดุดี คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอน จัดการเรียนรู้โดยนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันประยุกต์ใช้ในการสอน

6) จัดให้มีการค้นคว้าจากตำราทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก เป็นต้น มีการอธิบายคำศัพท์ทางศาสนาได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถแยกแยะได้ชัดเจนในเรื่องของความคิด และความชั่ว

3.3 ด้านการดำเนินการสอน

1) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยเชิญวิทยากรที่มีความชำนาญ และประสบความสำเร็จทางการสอน มาให้การอบรม ทั้งนี้ เพื่อที่พระสอนศีลธรรมจะได้ทั้งการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เทคนิคการสอนที่ทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย เมื่อมีการอบรมเสร็จ ควรแบ่งกลุ่มให้พระสอนศีลธรรมจัดทำหรือเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูในโรงเรียนเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทดสอบความรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ และขึ้นนำเสนอบนเวที เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ วิจัยแผนการจัดการเรียนรู้

2) พระสอนศีลธรรมควรมีการสอนแบบผ่อนคลายเป็นพิเศษ ไม่ควรสอนแต่ธรรม แต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน

3) ควรมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดสนใจในการเรียนธรรมมากยิ่งขึ้น และควรมีการชี้แจงงานของครูผู้สอนให้กับพระสอนศีลธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับรายวิชาพระพุทธศาสนา

3.4 ด้านการวัดผลประเมินผล

1) สถานศึกษาควรมีเจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญให้แก่พระสอนศีลธรรม และมีการประเมินผลอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทราบถึงความสำคัญของการเรียนว่าควรมีนาน้อยเพียงใด

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่พระสอนศีลธรรม จัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่พระสอนศีลธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน การสร้างเครือข่ายและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติจริง

อภิปรายผล

การศึกษาความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนโดยรวมและรายด้าน คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนด้านเนื้อหาและหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 4.02$) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากพระสอนศีลธรรมตระหนักเห็นความสำคัญของหลักสูตรเป็นอย่างมาก เนื่องจากหลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการศึกษา ก่อนที่ครูจะทำการสอนครูต้องทราบวัตถุประสงค์ หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษา ตลอดจนแนวทางการจัดการเรียนการสอน (มัลลิกา โกยสนิ, 2547) สอดคล้องสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปิยะธรรมพิศิษฐ์ (บุญสุข ปิยะธมโม) ที่กล่าวว่า คุณภาพของการศึกษาจะดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอน และครู ปัจจัยที่ถือว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาได้แก่หลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่แสดงแง่มุมต่าง ๆ ในการศึกษา ตลอดจนแนวทางในการวัดและประเมินผลเพื่อให้การศึกษาดำเนินไปอย่างมีระบบระเบียบเป็นขั้นตอน และประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายทางการศึกษา นอกจากนี้ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์วิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมมีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาบางรูปมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม มีวิทยฐานะเป็นเปรียญธรรม จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระแก่นของพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาหรือผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ควรนำข้อดีดังกล่าว มาส่งเสริมความรู้ความสามารถของพระสอนศีลธรรม ให้มี

ความสามารถในการประยุกต์หัวข้อธรรมที่สอนให้เชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (พระครูปิยธรรมพิศิษฐ์ (บุญสุข ปิยธมฺโม), 2554)

2. ผลการวิจัยความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม ด้านการผลิตและการใช้สื่อ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 4.00$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนด้านเนื้อหาและหลักสูตร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะพระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ด้านการผลิตสื่อและการใช้สื่อ ทั้งสื่อเทคโนโลยีและสื่อประดิษฐ์ เนื่องจากพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่แม้จะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ตาม แต่สำเร็จการศึกษาในสาขาอื่น เช่น พุทธศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือภาษาอังกฤษ ไม่ได้จบสายครุศาสตร์ อีกทั้งพระสอนศีลธรรมบางส่วนก็สำเร็จการศึกษาแค่ชั้นมัธยมศึกษา จึงขาดความชำนาญในการใช้สื่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์ ที่กล่าวว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครูมาแต่เดิม เนื่องจากไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์ ถึงแม้พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาทางโลกตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป หรือต่ำกว่าปริญญา แต่ก็ไม่ได้คิดว่าพระสอนศีลธรรมที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป จะมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู นอกจากพระสอนศีลธรรมจะขาดความรู้ความชำนาญในการใช้สื่อแล้ว ยังพบว่า พระสอนศีลธรรมบางรูปยังขาดแคลนงบประมาณจะสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ตลอดทั้งการผลิตสื่อที่ล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ และขาดความรู้ในการใช้ห้องปฏิบัติการ (พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์หิรัญจรรย์มงคล (ใจเชื้อสมบุญ) ที่กล่าวว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา บางรูป ไม่ได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุฝึกสอน และสอบ เนื่องจากไม่ได้เป็นบุคลากรครูในโรงเรียน การจัดซื้อวัสดุในการผลิตสื่อ จึงเป็นหน้าที่ของพระสอนศีลธรรม ซึ่งบางรูปก็ไม่มีปัจจัย เนื่องจากรายได้ของพระขึ้นอยู่กับภาระกิจนิมนต์ เมื่อพระสอนศีลธรรมมาปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา ทำหน้าที่สอนศีลธรรม จึงทำให้ไม่ได้รับกิจนิมนต์ จึงไม่มีปัจจัย ปัจจัยที่ได้ก็มีเพียงค่าตอบแทนที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่พระสอนศีลธรรมเท่านั้น (พระครูสมุห์หิรัญจรรย์มงคล (ใจเชื้อสมบุญ), 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดธนากร สนมโน (เพราะละ) ที่กล่าวว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรมยังขาด งบประมาณและความรู้ ความสามารถในการผลิตและการใช้สื่อ ความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้และความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการสอนรวมทั้งขาดเทคโนโลยีในการสอน (พระปลัดธนากร สนมโน (เพราะละ), 2558)

3. ผลการวิจัยความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม ด้านการดำเนินการสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 4.09$) อาจเนื่องมาจากพระสอนศีลธรรมยังขาดเทคนิคการอบรมศีลธรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย จึงทำให้นักเรียนไม่เชื่อฟัง ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควรในขณะทำการสอน แสดงให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการเตรียมการสอน การวางแผนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอนปฏิบัติได้จริง ทักษะในการบรรยาย ทักษะในการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการสอน ตลอดถึงความรู้ความเข้าใจ

เทคนิคการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับนราทิพย์ พุ่มทรัพย์ ผอ.ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ที่กล่าวว่า จากการที่ศูนย์คุณธรรมได้ร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ทำโครงการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่สังคมไทยนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครู พบว่า ปัญหาของการสอนวิชาศีลธรรม คือ ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมไม่ได้จบการศึกษาด้านศาสนาหรือการสอนศีลธรรม ทำให้ขาดความมั่นใจในการสอนเด็ก ในขณะเดียวกันยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเนื้อหา เล่าพุทธประวัติ ขาดการวิเคราะห์นำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตจริง ส่วนครูพระสอนศีลธรรมยังสอนแบบบรรยายเน้นพิธีกรรมทางศาสนา (นราทิพย์ พุ่มทรัพย์, 2563) และสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาพระสอนศีลธรรมของพระศรีธรรมภาณี (วัลลภ โกวิท) ที่กล่าวว่า สำหรับสิ่งที่จะเน้นให้กับครูพระสอนศีลธรรมต้องพัฒนา คือ จะต้องจัดการเรียนการสอนไม่ให้เกิดเบื่อ โดยวิธีการ “แอ็กทีฟ เลิร์นนิ่ง” เพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างสนุก ได้สาระ เช่น กำหนดหลักธรรมให้เด็กค้นคว้า จากนั้นให้เด็กสรุปมาตามความเข้าใจ เชื่อว่าวิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจ และรักพระพุทธศาสนา (พระศรีธรรมภาณี (วัลลภ โกวิท), 2563)

4. ผลการวิจัยความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรม ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.98$) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากพระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล สอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครู เนื่องจากไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์ หรือมีใบประกอบวิชาชีพครู รวมทั้งมีความรู้ทางโลกในระดับปริญญาตรี หรือต่ำกว่าปริญญาตรี และไม่ได้เข้ารับการอบรม เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ถวายความรู้ด้านการวัดผลประเมินผล หรืออาจมีแต่น้อยและไม่ต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์การวัดผลประเมินผลที่ทางโรงเรียนกำหนด ตลอดจนการประเมินที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐ การประเมินผลตามสภาพจริง การเลือกวิธีการวัดผลประเมินผล การวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การวัดผลการเรียนรู้จากพัฒนาการ และจากพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างการเรียนรู้ งานธุรการการวัดผลประเมินผล เช่น การให้คะแนน การเก็บคะแนน การทำสมุดสะสมผลงาน การออกข้อสอบปรนัย และอัตนัย และการให้เกรด เป็นต้น ตลอดจนความรู้ความสามารถในการนำเอาผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์ ที่กล่าวว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนด้านการวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูพระส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครูมาแต่เดิม เนื่องจากไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์ กิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดขึ้นเพื่อถวายความรู้ด้านการวัดผลประเมินผลแก่พระสอนศีลธรรมอาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้พระสอนศีลธรรมขาดประสบการณ์ขาดความรู้ ความเข้าใจในการออกข้อสอบ การวิเคราะห์ข้อสอบ หรือการวัดผลประเมินผล พระสอนศีลธรรมจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยสอนเท่านั้น จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำ

ให้พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา มีปัญหาด้านการวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับมาก (พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความต้องการการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย มี 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดและการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการดำเนินการสอน รองลงมาได้แก่ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร รองลงมาได้แก่ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ และด้านการวัดผลประเมินผล

2. แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดหนองคาย **ด้านเนื้อหาและหลักสูตร** ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการ วางแผนการทำงานให้พระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบระเบียบ และต้องมียุทธศาสตร์ในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด **ด้านการผลิตและการใช้สื่อ** ควรมีการอบรมเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยและสื่อประดิษฐ์ให้แก่พระสอนศีลธรรม และสนับสนุนงบประมาณในการผลิตสื่อ ตลอดจนอบรมเชิงปฏิบัติการในการใช้สื่อ **ด้านการดำเนินการสอน** ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย **ด้านการวัดผลประเมินผล** ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้แก่พระสอนศีลธรรม หรือมีเจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญคอยให้คำแนะนำ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้รับผิดชอบโครงการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาทุกระดับ ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจ ความรู้ ความสามารถ ในด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ให้แก่พระสอนศีลธรรม ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอด และการนำคุณค่าแห่งพุทธธรรม น้อมนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เยาวชน ซึ่งเป็นรากฐานของประเทศเจริญเติบโตด้วยหลักแห่งพุทธธรรม เป็นคนดีของชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีหลักสูตรที่ชัดเจนและเหมาะสมกับยุคสมัย พร้อมทั้งการจัดอบรมให้แก่พระสอนศีลธรรมก่อนจะออกปฏิบัติงานในแต่ละปีการศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติการสอนในโรงเรียนนั้นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3. ให้การนิเทศติดตาม ประสานงาน และคอยช่วยเหลือสนับสนุนในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนของแต่ละรูป โดยเฉพาะการจัดผู้ดูแลรับผิดชอบในแต่ละส่วนที่ใกล้ชิดมากที่สุดเพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถปรึกษาหารือใดในเวลาที่มีปัญหาในการสอน

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีงบประมาณสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง พร้อมทั้งจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมของโรงเรียนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ ภาค 8
2. ควรศึกษาสภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในเขตปกครองของคณะสงฆ์ ภาค 8
3. ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์สอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2543). *คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร : กองศาสนศึกษา.
- นราทิพย์ พุ่มทรัพย์. (2552). วิจัยชี้ “ครูสอนศีลธรรม” สอดตก เผยขาดความรู้-คร่ำครึ ทำเด็กไม่เชื่อ เรื ย ก ไช้ เมี อ 14 กั น ย า ย น 2563 จ า ก <https://mgronline.com/qol/detail/9520000076732>
- บุญเลี้ยง จอดนอก และคณะ. (2561). การศึกษาและพัฒนารูปแบบความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ที่ส่งผลต่อความปลอดภัย การล่องละเมิดทางเพศ การใช้ความรุนแรงและการใช้สารเสพติด ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *รายงานวิจัย*, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปรีชา กันธิยะ. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระครูปิยธรรมพิศิษฐ์ (บุญสุข ปิยธมโม). (2554). สภาพการเรียนการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาในเขตอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์วิโรจน์ วรมงคล (ใจชื่อสมบุญ). (2554). สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดธนากร สนตมโน (เพราะถะ). (2558). ศึกษาสมรรถนะการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรมตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. ใน

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

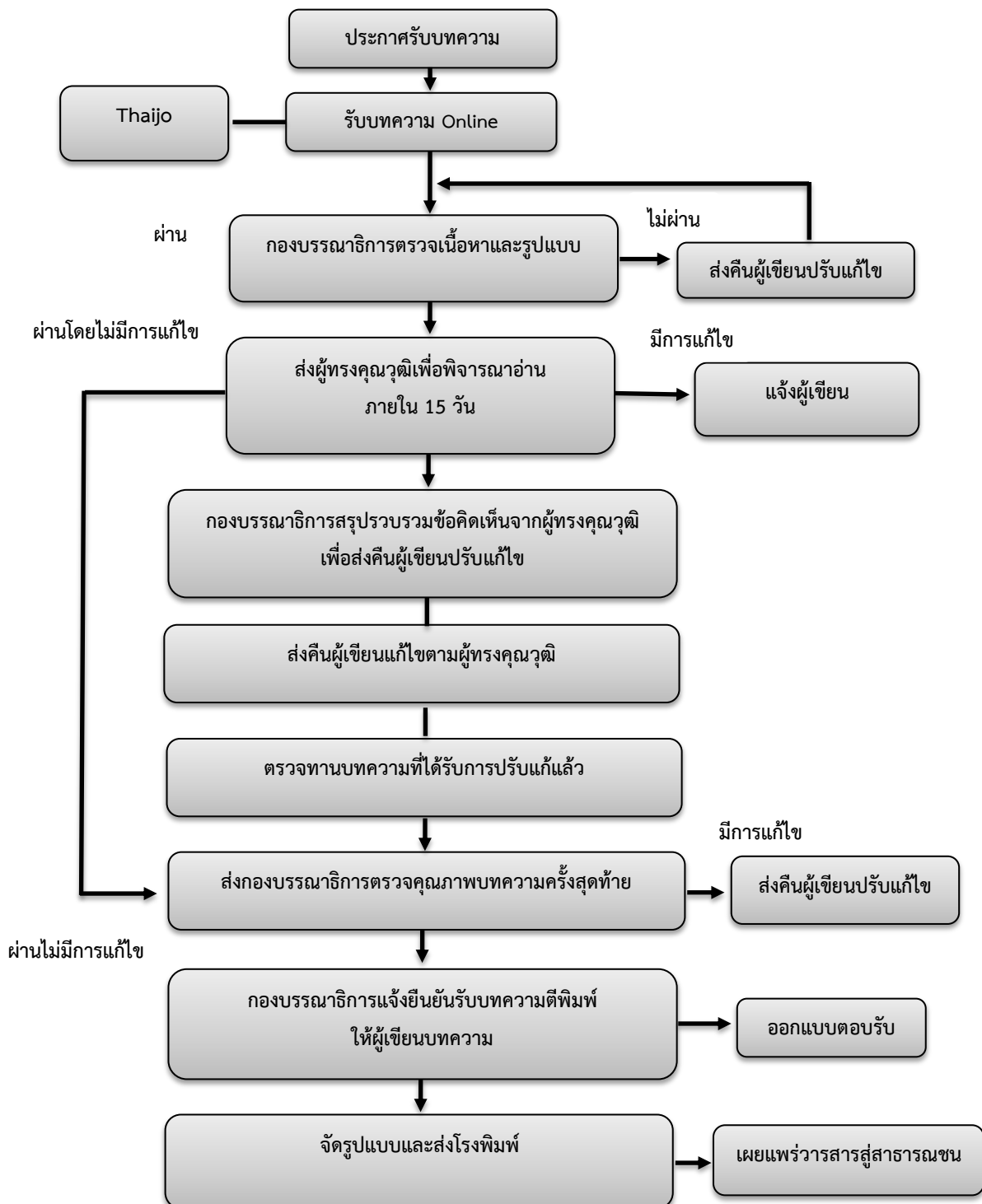
พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์. (2551). ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระมหาสราวุธ สราวุธ (แสงสี). (2561). การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15. ใน *ดัชนีวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีธรรมภาณี (วัลลภ โกวิท). (2562). “จี๋ครูพระพัฒนาการสอนแบบ “แอ็กทีฟ เลิร์นนิ่ง”. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1464983>

มัลลิกา โกยสนิ. (2547). การศึกษาความต้องการฝึกอบรมของครูสอนภาษาอังกฤษช่วงชั้น ป. 4-6 ระดับต้น ในเขตการศึกษา 4. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารศึกษิตาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารศึกษิตาลัย

1.1 บทความวิชาการ ได้แก่ งานเขียนทางวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ข้อยุติ ข้อเสนอแนะและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น แล้ววิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล

1.2 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ เป็นการนำเสนอปัญหาที่ผู้เขียนได้ศึกษาหรือประเด็นที่ต้องการคำตอบ มีการกำหนดกรอบแนวคิด การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปปัญหาอย่างชัดเจน อันเป็นการสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

2. การจัดเตรียมบทความ

วารสารศึกษิตาลัย ได้กำหนดการเตรียมต้นฉบับไว้ ดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12 – 14 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขอบบน 3 ซม. ขอบล่าง 1.5 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 1.5 ซม. กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และ E-mail พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

8) ส่งบทความต้นฉบับที่ E-mail : Sjmckunk@gmail.com

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

5) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

6) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำแนวทาง หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ ข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ใช้การอ้างอิงแบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

3. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสารเพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่ม ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่พิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ มีได้ด้วยประการ ฉะนั้น” (ส.น. 16/35/75) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมภาร พรหมทา, 2555)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2550)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรและคณะ, 2558)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาทวิ มหาปณฺญ. (2557). ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธ เพื่อความมีอายุยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง// (เลขหน้าที่อ้าง).//
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2553). พระพุทธศาสนากับงานสุขภาพจิต. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤติการณ์โลก. (หน้า 3-20). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). พระวัคกลีในคัมภีร์บาลี : จุดเชื่อมโยงที่ยังไม่พบ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 10(2), 25-44.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปรีชา พิณทอง. (2532). คอลา. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ, (หน้า 173). อุบลราชธานี : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เปรียญ 10. (22 พฤษภาคม 2562). เหลียวหลังแลหน้ามหาจุฬาฯ ทางเลือกสำหรับคนชนบท. เดลินิวส์, น. 5.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาประหยัด ปญญาโร (สุนนท์). (2542). จริยธรรมในลำกลอน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชีกฤษณา รักษาโณมและคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม”. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา. (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่) //ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2562). *สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา* (4). เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_193297

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี) //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์

วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย
จำกัด.
- ประพันธ์ ศุภสร. (2554). อัมมสันตติ: วิธีการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาของพระนาคเสน.
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 7(1), 54-61.
- สมภาร พรหมทา. (2534). อดีตากับนัตติตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *ดุชนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุชนิ
บัณฑิต ภาควิชาปรัชญา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. (2532). คอล่า. ใน *สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*, (หน้า 173). อุบลราชธานี:
ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์
เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <https://is.gd/zOr2aQ>
- Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World
Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6
(5), 25-28.

4. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน
เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก
และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย
นั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารปัญญาภิธาน หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือ
เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับสิ่งวารสาร ฉบับที่นำบทความ
ลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า) (16 pt)

1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีรองรับ).....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีรองรับ).....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18pt)

(16pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

เอกสารอ้างอิง : (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้สนับสนุนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

**แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารศึกษิตาลัย
วัดศรีสุมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย**

1. ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาไทย).....

ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง :

() อาจารย์ มหาวิทยาลัย.....() บุคคลทั่วไป

() นิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัย.....

ระดับ ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () อื่น.....

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

2. สถานที่ติดต่อผู้นิพนธ์บทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

.....โทรศัพท์.....E-mail.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้ว มีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้น และข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสารศึกษิตาลัย ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : กรุณาส่งแบบฟอร์มไปที่ สำนักงานวารสารศึกษิตาลัย วัดศรีสุมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย หรือที่ E-mail: Sjmckunk@gmail.com